

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania

"Dolina Drwęcy"

Lokalna Strategia Rozwoju

na lata 2014-2020

Obszar objęty LSR obejmuje sześć gmin:

**Ciechocin, Golub-Dobrzyń, Miasto Golub-Dobrzyń, Kowalewo
Pomorskie, Radomin, Zbójno**

Spis treści

1	Charakterystyka LGD	5
1.1	Forma prawna i nazwa stowarzyszenia	5
1.2	Obszar LSR	5
1.3	Potencjał LGD	6
1.3.1	Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD	6
1.3.2	Reprezentatywność LGD	9
1.3.3	Poziom decyzyjny – rada	11
1.3.4	Zasady funkcjonowania LGD	12
1.3.5	Potencjał ludzki LGD oraz regulaminy organów LGD	16
2	Partycypacyjny charakter LSR	17
3	Diagnoza - opis obszaru i ludności	18
3.1	Sytuacja demograficzna	18
3.2	Rynek pracy	21
3.3	Gospodarka	23
3.4	Pomoc społeczna	27
3.5	Środowisko przyrodnicze	29
3.6	Dziedzictwo kulturowe	30
3.7	Turystyka	31
3.8	Działalność organizacji społecznych	34
3.9	Infrastruktura techniczna	35
3.10	Grupy defaworyzowane	38
3.11	Rewitalizacja społeczna i gospodarcza	40
4	Analiza SWOT	40
5	Cele i wskaźniki	43
5.1	Specyfikacja i opis celów	43
5.2	Opis przedsięwzięć	53
5.3	Źródła finansowania celów LSR	62
5.4	Zgodność celów LSR z celami programów EFSI	62
5.5	Specyfikacja wskaźników	63
6	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	68
6.1	Formy wsparcia operacji w ramach LSR	68
6.2	Cel tworzenia procedur	68
6.3	Zakres procedur	68
6.3.1	Sposób oceny i wyboru projektów realizowanych przez beneficjentów innych niż LGD	68

6.3.2	Sposób oceny i wyboru grantobiorców	72
6.3.3	Kryteria wyboru projektów.....	74
6.3.4	Procedury zmiany kryteriów wyboru projektów	75
7	Plan działania	75
8	Budżet LSR	75
9	Plan komunikacji.....	76
10	Zintegrowanie.....	82
10.1	Zgodność i komplementarność LSR z dokumentami planistycznymi i strategicznymi	82
10.2	Uzasadnienie podejścia zintegrowanego celów i przedsięwzięć w ramach LSR	89
11	Monitoring i ewaluacja	90
12	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	92

Spis załączników

- Załącznik nr 1. Procedura aktualizacji LSR
- Załącznik nr 2. Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu
- Załącznik nr 3. Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu
- Załącznik nr 4. Budżet LSR
- Załącznik nr 5. Plan komunikacji

Spis tabel

Tabela 1	Liczba ludności obszaru LSR - stan na koniec 2014 r.....	6
Tabela 2	Powierzchnia gmin i obszaru LSR	6
Tabela 3	Realizacja konkursów w ramach LSR na lata 2007-2013	7
Tabela 4	Skład członków LGD „Dolina Drwący”	9
Tabela 5	Reprezentatywność poszczególnych sektorów w składzie LGD	11
Tabela 6	Skład Rady LGD „Dolina Drwący”	12
Tabela 7	Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD „Dolina Drwący”	13
Tabela 8	Liczba ludności na obszarze LGD „Dolina Drwący” w latach 2010-2014	19
Tabela 9	Skumulowane dane demograficzne obszaru LGD „Dolina Drwący” z lat 2010-2014	19
Tabela 10	Ludność LGD „Dolina Drwący” w podziale na płeć i grupy wiekowe (2014 r.)	20
Tabela 11	Ludność obszaru LGD „Dolina Drwący” według płci i ekonomicznych grup wieku	20
Tabela 12	Prognoza demograficzna dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego na lata 2015-2040 wg GUS.	20
Tabela 13	Liczba bezrobotnych na obszarze LGD „Dolina Drwący” w latach 2010-2014	21
Tabela 14	Wykształcenie bezrobotnych na obszarze LGD „Dolina Drwący” w latach 2010-2014	22
Tabela 15	Bezrobotni obszaru LGD „Dolina Drwący”	22
Tabela 16	Charakterystyka osób bezrobotnych obszaru LGD „Dolina Drwący”	22
Tabela 17	Skala bezrobocia w gminach obszaru LGD „Dolina Drwący” w latach 2010 i 2014 r.....	23
Tabela 18	Charakterystyka sektora gospodarczego obszaru LGD „Dolina Drwący” w latach 2010-2014	24
Tabela 19	Sektory gospodarki obszaru LGD „Dolina Drwący”	24
Tabela 20	Podmioty gospodarcze według własności	25
Tabela 21	Podział przedsiębiorstw obszaru LGD „Dolina Drwący” pod względem wielkości zatrudnienia	25
Tabela 22	Charakterystyka gospodarstw rolnych obszaru LGD „Dolina Drwący”	26
Tabela 23	Osoby korzystające z pomocy społecznej na obszarze LGD „Dolina Drwący”	28

Tabela 24 Powody przyznania pomocy socjalnej	28
Tabela 25 Charakterystyka ruchu turystycznego na obszarze LGD „Dolina Drwęcy”	32
Tabela 26 Organizacje społeczne na obszarze LGD „Dolina Drwęcy”	34
Tabela 27 Stan zwodociągowania i skanalizowania obszaru LGD „Dolina Drwęcy”	35
Tabela 28 Ścieżki rowerowe na obszarze LGD "Dolina Drwęcy"	36
Tabela 29 Edukacja przedszkolna na obszarze LGD "Dolina Drwęcy"	37
Tabela 30 Grupy defaworyzowane wraz z wyznaczonym obszarem wsparcia	40
Tabela 31 Analiza SWOT obszaru LGD "Dolina Drwęcy"	41
Tabela 32 Prezentacja celów i przedsięwzięć w powiązaniu z wynikami diagnozy obszaru LSR, analizy SWOT oraz wskaźnikami.....	44
Tabela 33 Wskaźniki przypisane do Celu ogólnego nr 1.....	47
Tabela 34 Wskaźniki przypisane do Celu ogólnego nr 2.....	49
Tabela 35 Wskaźniki przypisane do Celu ogólnego nr 3.....	50
Tabela 36 Źródła finansowania celów LSR.....	62
Tabela 37 Specyfikacja wskaźników LSR.....	63
Tabela 38 Procedura wyboru projektów do realizacji w ramach LSR	68
Tabela 39 Procedura wyboru grantobiorców w ramach LSR	72
Tabela 40 Planowane rezultaty działań komunikacyjnych LGD w latach 2016-2020.....	80
Tabela 41 Powiązanie celów ogólnych LSR z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym.....	86

1 Charakterystyka LGD

1.1 Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Nazwa LGD: **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Drwęcy”**

Status prawny: Stowarzyszenie

Forma organizacyjno-prawna zgodna z przepisami ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. z 2013 r., poz. 173)

Data wpisu do KRS: 02.02.2006

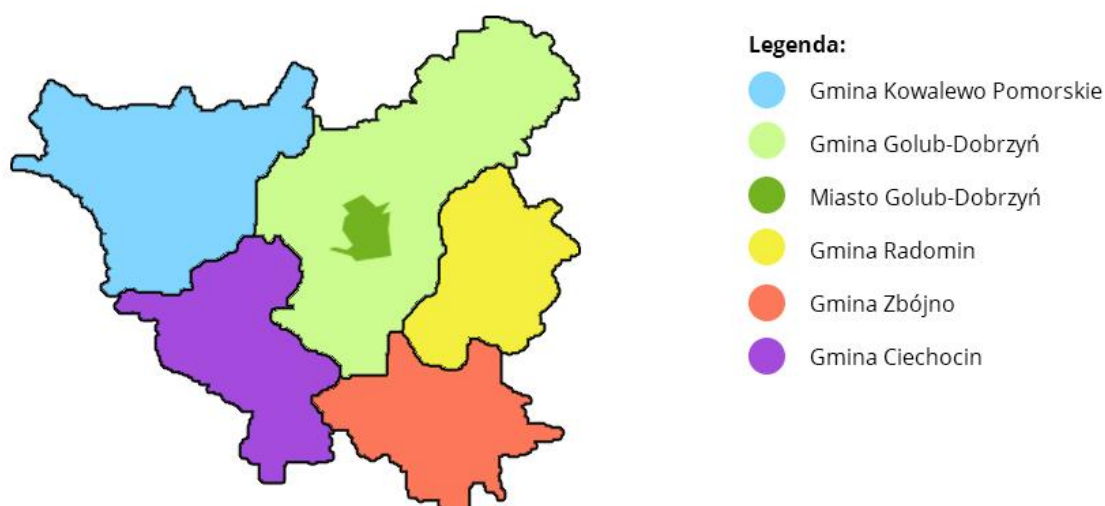
KRS: 0000249931

NIP: 5030024812

REGON: 340142030

1.2 Obszar LSR

Pod względem administracyjnym obszar LGD „Dolina Drwęcy” pokrywa się z granicami powiatu golubsko-dobrzyńskiego obejmując wszystkie gminy: Miasto Golub-Dobrzyń, Gminę Golub-Dobrzyń, Gminę Kowalewo Pomorskie, Gminę Ciechocin, Gminę Radomin i Gminę Zbójno. Obszar wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju obejmuje wszystkie gminy powiatu, co potwierdza spójność obszaru działania. Poniżej zamieszczono mapę powiatu golubsko-dobrzyńskiego - obszaru wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy".

Rysunek 1 Obszar LGD "Dolina Drwęcy"

Obszar działania: Gmina Ciechocin (10 miejscowości), Gmina Golub-Dobrzyń (57 miejscowości), Gmina Miasto Golub-Dobrzyń (1 miasto - siedziba powiatu), Gmina miejsko-wiejska Kowalewo Pomorskie (31 miejscowości, 1 miasto), Gmina Radomin (16 miejscowości) oraz Gmina Zbójno (16 miejscowości).

Obszar Lokalnej Strategii Rozwoju położony jest we wschodniej części województwa kujawsko -pomorskiego. Od zachodu i południowego zachodu graniczy z gminami powiatu toruńskiego: Chełmża, Łysomice, Lubicz, Obrowo i Czernikowo. Od południa z gminami Kikół i Chrostkowo (powiat lipnowski). Od wschodu graniczy z gminami Brzuze i Wąpielsk (powiat rypiński), natomiast od północy z gminami Wąbrzeźno i Dębowa Łąka (powiat wąbrzeski) oraz Bobrowo (powiat brodnicki).

Obszar Stowarzyszenia sąsiaduje z sześcioma innymi lokalnymi grupami działania: Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ, Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Południe, Stowarzyszenie LGD Ziemia Wąbrzeska, Stowarzyszenie LGD "Podgrodzie Toruńskie", Stowarzyszenie LGD Ziemia Gotyku oraz Stowarzyszenie "LGD Pojezierze Brodnickie".

Na koniec 2014 r. obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju zamieszkiwało 45.441, co stanowiło 2,2% potencjału ludnościowego województwa (Tabela 1. Liczba ludności obszaru LSR - stan na koniec 2014 r.). Łączna powierzchnia obszaru LSR to 61.285 ha, tj. 3,5% ogólnej powierzchni województwa (Tabela 2. Powierzchnia gmin i obszaru LSR).

Tabela 1 Liczba ludności obszaru LSR - stan na koniec 2014 r.

	Liczba mieszkańców	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet
Ciechocin	4.044	2.032	2.012
Golub-Dobrzyń	8.541	4.320	4.221
Golub-Dobrzyń Miasto	12.879	6.146	6.733
Kowalewo Pomorskie	11.636	5.741	5.895
Radomin	3.925	1.991	1.934
Zbójno	4.416	2.251	2.165
Razem LGD	45.441	22.481	22.960
Województwo Kujawsko-Pomorskie	2.089.992	1.012.878	1.077.114

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 2 Powierzchnia gmin i obszaru LSR

	Powierzchnia [ha / km ²]	Udział gmin w powierzchni LSR
Ciechocin	10.123 / 101	16,5%
Golub-Dobrzyń	19.779 / 198	32,3%
Golub-Dobrzyń Miasto	750 / 8	1,3%
Kowalewo Pomorskie	14.120 / 141	23,0%
Radomin	8.081 / 81	13,2%
Zbójno	8.432 / 84	13,7%
Razem LGD	61.285 / 613	
Województwo Kujawsko-Pomorskie	1.797.134 / 17.972	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zakres oddziaływania poszczególnych EFSI

Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" będzie wielofunduszowa - będzie sfinansowana w ramach następujących Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI):

1. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) realizowany poprzez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
2. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) realizowany poprzez Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 - Oś priorytetowa nr 7
3. Europejski Fundusz Społeczny (EFS) realizowany poprzez Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 - Oś priorytetowa nr 11

EFRROW i EFS obejmie swoim zasięgiem wszystkie gminy obszaru LSR, natomiast działania w ramach środków EFRR będą realizowane wyłącznie na terenie wiejskim i obejmą tym samym gminy: Ciechocin, Golub-Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie - teren wiejski, Radomin i Zbójno.

1.3 Potencjał LGD

1.3.1 Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Drwęcy” powstało w 2006r. Początkowo działało w formie Związku Stowarzyszeń, w skład którego poza gminami weszły organizacje społeczne i gospodarcze reprezentujące środowiska z objętego projektem obszaru. Związek Stowarzyszeń powstał w celu realizacji Pilotażowego Programu Leader + (PPL+). Uczestnictwo w PPL+ zadeklarowały Gminy: Ciechocin, Golub – Dobrzyń, Zbójno oraz Kowalewo Pomorskie. Liderem projektu, wnioskodawcą i beneficjentem została Gmina Golub – Dobrzyń, podpisując

odpowiednie porozumienia o współpracy i finansowaniu z pozostałymi Gminami. Od tej chwili podjęto się opracowania projektu do schematu I PPL+. W listopadzie 2007 roku do programu przystąpiła też Gmina Radomin. Miasto Golub – Dobrzyń, mimo dużego zainteresowania i sprzyjającej atmosfery w samorządzie, nie mogło włączyć się w realizację programu z przyczyn formalnych. Po zakwalifikowaniu się projektu do PPL+ Schemat I i zawarciu umowy z FAPA, przystąpiono do realizacji projektu. Równolegle rozpoczęły się intensywne działania w celu opracowania zintegrowanej strategii rozwoju obszaru gmin zaangażowanych w realizację projektu. Kolejnym krokiem w rozwoju partnerstwa była realizacja projektu, który uzyskał wsparcie finansowe w ramach PPL+ Schemat II, dzięki któremu Lokalna Grupa Działania zyskała większą liczbę zwolenników i podmiotów zainteresowanych udziałem w przedsięwzięciach realizowanych metodą typu LEADER. W 2008r. Związek Stowarzyszeń został przekształcony w Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Drwęcy”.

W okresie programowania 2007–2013 obszar działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dolina Drwęcy” stanowiły gminy: Ciechocin, Golub – Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie, Radomin i Zbójno, które z sukcesem zrealizowały Lokalną Strategię Rozwoju – dzięki współpracy i intensywnemu zaangażowaniu przedstawicieli wszystkich sektorów, w tym publicznego, jak również sektora społecznego i gospodarczego. W wyniku realizacji zaplanowanych działań i operacji wykorzystano wskazany w Strategii budżet oraz osiągnięto założone wskaźniki.

Wiele inicjatyw realizowanych na obszarze działania LGD „Dolina Drwęcy”, we współpracy różnych samorządów, podejmowanych jest przez Powiat Golubsko-Dobrzyński, który w 2014 roku został członkiem LGD.

Z dniem 17 lipca 2015 r. Miasto Golub-Dobrzyń stało się członkiem Stowarzyszenia, dzięki czemu Lokalna Strategia Rozwoju zyskała na spójności – objęła mieszkańców wszystkich gmin leżących na terenie powiatu golubsko-dobrzyńskiego. Golub-Dobrzyń od zawsze był naturalnym centrum administracyjnym, kulturowym i życiowym obszaru Lokalnej Grupy Działania „Dolina Drwęcy” - na jego terenie znajduje się Biuro Stowarzyszenia LGD "Dolina Drwęcy". W mieście Golub-Dobrzyń znajduje się ponadto siedziba Starostwa Powiatowego, Urząd Gminy Golub-Dobrzyń, szpital powiatowy oraz większość podmiotów gospodarczych będących pracodawcami wielu mieszkańców powiatu, w związku z czym miasto to jest często odwiedzane przez większość mieszkańców obszaru działania LGD. Golub-Dobrzyń ze względu na swoją bogatą ofertę kulturalną i turystyczną (rzeka Drwęca, Zamek Golubski) jest pierwszym przystankiem turystów odwiedzających obszar działania LGD skąd kierują się w dalszą podróż po „Dolinie Drwęcy”.

Doświadczenie, współpraca i dobra atmosfera wśród wszystkich członków LGD oraz całego społeczeństwa objętego obszarem działania, jest gwarancją sukcesu na przyszłość – przy tworzeniu i realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020.

Działania zrealizowane przez LGD w latach 2007-2013

W poprzednim okresie budżetowym 2007-2013 Stowarzyszenie LGD „Dolina Drwęcy” przeprowadziło łącznie 15 konkursów skierowanych do sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. Zestawienie wyników konkursów oraz zrealizowanych operacji przedstawiono w poniższej Tabeli.

Tabela 3 Realizacja konkursów w ramach LSR na lata 2007-2013

	Liczba ogłoszonych konkursów	Liczba wniosków złożonych w odpowiedzi na nabór konkursu	Liczba operacji wybranych do realizacji przez Radę LGD	Liczba operacji zrealizowanych
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	4	8	4	2
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	3	16	4	3
Małe projekty	4	88	78	53
Odnowa i rozwój wsi	4	19	19	18

Źródło: Biuro LGD „Dolina Drwęcy”

Największym zainteresowaniem spotkały się konkursy skierowane dla sektora społecznego i publicznego (Małe projekty, Odnowa i rozwój wsi), na które spłynęło łącznie 107 wniosków o przyznanie pomocy i dotyczyły przede wszystkim realizacji operacji związanych z remontem i wyposażeniem świetlic wiejskich i innych obiektów

kulturalnych oraz zagospodarowania terenu wokół obiektów, jak również utworzenie miejsc rekreacji i zabaw dla dzieci oraz młodzieży. W ramach konkursu wpłynęły również liczne wnioski dotyczące organizacji lokalnych festynów i imprez o charakterze kulturalnym, sportowym, organizacji spotkań edukacyjnych i warsztatów skierowanych dla mieszkańców obszaru LSR. Działania infrastrukturalne miały na celu propagowanie kultury, sportu i rekreacji oraz aktywizację lokalnej społeczności.

Poniżej zaprezentowano część przykładowych operacji wybranych do realizacji:

1. Remont i rozbudowa świetlic wiejskich w miejscowościach: Nowa Wieś, Macikowo, Nowogród, Paliwodziszna, Owieczkowo, Skępsk, Konstancjewo (Gmina Golub-Dobrzyń), Wielkie Rychnowo, Chełmonie, Chełmoniec, Pluskowęsy, Sierakowo (Gmina Kowalewo Pomorskie), Elgiszewo (Gmina Ciechocin), Ruże (Gmina Zbójno), Wilczewo, Szczutowo, Szafarnia, Łubki (Gmina Radomin),
2. Wyposażenie świetlic wiejskich w miejscowościach: Sierakowo, Chełmonie, Mariany, Mlewo, Pluskowęsy, Wielkie Rychnowo, Pruska Łąka (Gmina Kowalewo Pomorskie), Radomin, Łubki (Gmina Radomin), Gałczewko (Gmina Golub-Dobrzyń),
3. Utworzenie i wyposażenie placów zabaw w miejscowościach: Skępsk, Węgiersk (Gmina Golub-Dobrzyń), Sierakowo, Mariany (Gmina Kowalewo Pomorskie) oraz na Osiedlu Brodnickim w Kowalewie Pomorskim oraz miejsc rekreacji - Budowa Centrum Sportu i rekreacji w Zbójnie - III etap
4. Przykładowe pozostałe działania:
 - Organizacja spotkań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży oraz osób zainteresowanych z obszaru LSR pod nazwą "Husaria - Chłuba Oręża Polskiego" wraz z zakupem ekwipunku husarskiego
 - Organizacja spotkań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży oraz osób zainteresowanych z obszaru LSR pod nazwą "Turnieje rycerskie dawniej i dziś" wraz z zakupem ekwipunku rycerskiego
 - Organizacja warsztatów kulinarnych w Działyniu opartych na przepisach kuchni regionalnej
 - Zakup strojów dla zespołu RETRO w miejscowości Kowalewo Pomorskie
 - Warsztaty szachowe zakończone turniejem plenerowym
 - Organizacja Jarmarku Ciechocińskiego - obchodów 750-lecia powstania Ciechocina
 - Organizacja imprezy sportowo-kulturalnej - biegi przełajowe w Mlewie
 - Organizacja i przeprowadzenie Festiwalu Piosenki Turystycznej i Ekologicznej oraz festynu "Trzymaj formę" w Kowalewie Pomorskim
 - Organizacja i przeprowadzenie Świąta Wsi Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Ciechocinie

Ponadto w wyniku zrealizowanych operacji w ramach działań Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz operacji z zakresu Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej, **powstało łącznie 7 nowych stałych miejsc pracy**.

W ramach środków działania "Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja", LGD zrealizowało następujące przedsięwzięcia:

1. Szkolenia:
 - szkolenia z zasad ubiegania się o dofinansowanie w ramach LSR, co przełożyło się na sprawniejsze wdrażanie LSR oraz zwiększone zainteresowanie obszarem LGD,
 - szkolenie z zakresu podejmowania/rozwoju działalności gospodarczej/różnicowania działalności w kierunku nierolniczym, w tym przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy w ramach LSR. Uczestnicy szkolenia nabyli umiejętności wypełniania wniosków o przyznanie pomocy, które mogli złożyć w ramach konkursów ogłaszanych przez LGD,
 - szkolenie z zakresu działalności turystycznej/okołoturystycznej ze szczególnym uwzględnieniem możliwości pozyskania na tego typu działalność dofinansowania w ramach LSR. Przeprowadzone szkolenie przyczyniło się do podniesienia świadomości i pozytywnej motywacji uczestników szkolenia do składania wniosków o przyznanie pomocy na rozwój działalności turystycznej i okołoturystycznej (zrealizowano 1 operację z zakresu rozwoju usług noclegowych),
 - szkolenia zespołu biorącego udział we wdrażaniu LSR - mające na celu sprawniejszą pracę Biura oraz skuteczne wdrażanie LSR.
2. Wizyty studyjne:
 - wizyty studyjne połączone ze szkoleniem z zakresu rozwoju lokalnego. Wyjazd studyjny z noclegiem. Uczestnicy szkolenia mogli w praktyczny sposób zapoznać się z zagadnieniami rozwoju lokalnego.
 - wizyty studyjne połączone ze szkoleniem w zakresie podejmowania/rozwoju działalności nierolniczej (w tym tworzenie wiosek tematycznych jako sposobu na prowadzenie działalności

nierolniczej). Uczestnicy szkolenia mieli możliwość praktycznego zapoznania się z ofertą funkcjonujących wiosek tematycznych.

3. Działania promujące LSR:

- imprezy promocyjne - "Jesienny Festyn w Dolinie Drwęcy", "Wiosna w Dolinie Drwęcy". Organizacja wydarzeń promocyjnych miała na celu promocję obszaru LSR oraz działalności LGD, jak również miała się przyczynić do skutecznego wdrożenia założeń LSR (zwiększyć liczbę złożonych wniosków w ramach organizowanych konkursów). Uczestnicy wydarzeń promocyjnych mogli zapoznać się z działalnością LGD, otrzymali foldery, publikacje oraz inne materiały promocyjne, które LGD przygotowała w ramach działania "Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja" (koszulki, kubki, torby z nadrukiem). W trakcie imprez odbywały się występy lokalnych artystów, muzyków, zespołów. Uczestnicy odwiedzili stoiska lokalnych organizacji działających na obszarze LSR, na których były prezentowane wyroby rękodzielnicze.
- gadżety promocyjne
- przygotowanie i wydruk publikacji w celu promocji obszaru i zasobów LGD
- udział w targach turystycznych MARKET TOUR pn. "Piknik nad Odrą" w dniach 11-12.05.2013 r. w Szczecinie. Uczestnictwo LGD w targach miało na celu promocję obszaru i zasobów LGD - przedstawiono działalność mieszkańców i lokalnych organizacji w zakresie rękodzieła, kulinariów, działalności turystycznej i okołoturystycznej, co przyczyniło się do rozpropagowania dziedzictwa kulturowego terenu objętego LSR.

1.3.2 Reprezentatywność LGD

Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy" jest partnerstwem trójsektorowym składającym się z przedstawicieli instytucji publicznych (sektor publiczny), lokalnych partnerów społecznych (sektor społeczny), gospodarczych (sektor gospodarczy) oraz mieszkańców. LGD jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz obszarów wiejskich. LGD „Dolina Drwęcy” nie zastępuje istniejących na obszarze instytucji, lecz ma za zadanie je wspierać, działać w specyficznych obszarach, które dają szansę na wykorzystanie lokalnych zasobów, pomoc w rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów, a tym samym może wpłynąć na rozwój obszaru objętego LSR.

Członkostwo w LGD „Dolina Drwęcy” dzieli się na zwyczajne, honorowe i wspierające. Poniżej zamieszczono wykaz członków według poszczególnych sektorów.

Tabela 4 Skład członków LGD „Dolina Drwęcy”

Lp.	Nazwa/imię i nazwisko członka stowarzyszenia	Przedstawiciel członka	Reprezentacja sektora
1.	Gmina Zbójno	Katarzyna Kukielska	publiczny
2.	Gmina Kowalewo Pomorskie	Andrzej Grabowski	publiczny
3.	Gmina Golub-Dobrzyń	Marek Ryłowicz	publiczny
4.	Gmina Radomin	Piotr Wolski	publiczny
5.	Gmina Ciechocin	Jerzy Cieszyński	publiczny
6.	Gmina Miasto Golub-Dobrzyń	Mariusz Piątkowski	publiczny
7.	Powiat Golubsko-Dobrzyński	Andrzej Okruciniński	publiczny
8.	Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Zdrowia	Karolina Kowalska	społeczny
9.	Piotr Strzelecki	Piotr Strzelecki	mieszkaniec
10.	Towarzystwo na Rzecz Rozwoju Wsi Węgiersk i Macikowo	Urszula Arentowicz	społeczny
11.	Towarzystwo Wsi Nowogród i Okolic	Aleksandra Dulczewska	społeczny
12.	Stowarzyszenie Rolników w Kowalewie Pomorskim „STOROL”	Jerzy Behrendt	gospodarczy
13.	Towarzystwo Rozwoju Gminy Ciechocin „Nasza Gmina”	Alicja Chylewska	społeczny
14.	Stowarzyszenie „Tobie My”	Benedykt Mroziński	społeczny
15.	Ochotnicza Straż Pożarna w Rużu	Maria Olszewska	społeczny

16.	Towarzystwo Rozwoju Wsi Skępsk i Okolic	Ewa Chmielewska	społeczny
17.	Maria Gregorowicz	Maria Gregorowicz	społeczny
18.	Franciszek Gutowski	Franciszek Gutowski	mieszkaniec
19.	Marta Iwan	Marta Iwan	społeczny
20.	Jacek Dowgiałło	Jacek Dowgiałło	społeczny
21.	Marcin Szynkiewicz	Marcin Szynkiewicz	społeczny
22.	Elżbieta Górzyńska	Elżbieta Górzyńska	społeczny
23.	Jadwiga Grela	Jadwiga Grela	mieszkaniec
24.	Magdalena Gadomska	Magdalena Gadomska	społeczny
25.	Małgorzata Kuroś	Małgorzata Kuroś	gospodarczy
26.	Joanna Piasecka	Joanna Piasecka	społeczny
27.	Janusz Gurtowski	Janusz Gurtowski	społeczny
28.	Danuta Malecka	Danuta Malecka	mieszkaniec
29.	Renata Faluta-Kaszubowska	Renata Faluta-Kaszubowska	społeczny
30.	Renata Kałuża	Renata Kałuża	społeczny
31.	Grupa Producentów Trzody Chlewnej „STOROL – TUCZ” sp. z o.o.	Grzegorz Perelka	gospodarczy
32.	Stowarzyszenie Aktywnych na Rzecz Wsi Obory i Okolic	Hanna Wesołowska	społeczny
33.	Anna Rzążewska	Anna Rzążewska	społeczny
34.	Stowarzyszenie Nowoczesnych Gospodyń z Radomina i Okolic	Hanna Szwaracka	społeczny
35.	Monika Jarosz	Monika Jarosz	mieszkaniec
36.	Marzena Marcinkowska	Marzena Marcinkowska	mieszkaniec
37.	Barbara Martewicz	Barbara Martewicz	społeczny
38.	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Kowalewie Pomorskim	Barbara Niewidział	społeczny
39.	OSP w Pluskowęsach	Przemysław Lewandowski	społeczny
40.	Katarzyna Szpejankowska	Katarzyna Szpejankowska	społeczny
41.	Bożena Watkowska	Bożena Watkowska	społeczny
42.	Janusz Wiwatowski	Janusz Wiwatowski	społeczny
43.	Towarzystwo Przyjaciół Ruża i Okolic	Małgorzata Grzywińska	społeczny
44.	Agnieszka Burkwicz	Agnieszka Burkwicz	gospodarczy
45.	Krzysztof Pieczka	Krzysztof Pieczka	mieszkaniec
46.	Wioletta Szymańska	Wioletta Szymańska	mieszkaniec
47.	Sławomir Kowalski	Sławomir Kowalski	mieszkaniec
48.	Stowarzyszenie Krzewienia Kultury ANIMATOR	Waldemar Licznerski	społeczny
49.	Tomasz Jeszka	Tomasz Jeszka	gospodarczy
50.	Dziedzictwo Narodowe TE CUM ET PRO TE	Dariusz Deja	społeczny
51.	Michał Piotrowski	Michał Piotrowski	mieszkaniec
52.	Foto-video Robert Krępeć	Robert Krępeć	gospodarczy
53.	Anna Mejger	Anna Mejger	gospodarczy
54.	RAFFALKO Fałkowski Rafał Marcin	Rafał Fałkowski	gospodarczy
55.	Stowarzyszenie Przyjaciół Macikowa i Okolic	Urszula Skrzeszewska	społeczny
56.	Okręg PZW Toruń Koło Miejskie PZW Drwęca Golub-Dobrzyń	Kazimierz Blokowski	społeczny
57.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Ostrowite Golubskie	Brygida Izajasz	społeczny
58.	Henryk Kowalski	Henryk Kowalski	gospodarczy
59.	Koło Gospodyń Wiejskich w Podzamku Golubskim	Katarzyna Drożdża	społeczny
60.	Koło Gospodyń Wiejskich w Węgiersku	Marta Wróblewska	społeczny
61.	Michał Piotrowicz	Michał Piotrowicz	mieszkaniec
62.	Kamila Orzechowska	Kamila Orzechowska	mieszkaniec

63.	Monika Szlejer	Monika Szlejer	mieszkaniec
64.	Agnieszka Żółtowska	Agnieszka Żółtowska	mieszkaniec
65.	Bożena Rymanowska	Bożena Rymanowska	mieszkaniec
66.	Małgorzata Fryc	Małgorzata Fryc	mieszkaniec
67.	Karolina Kowalska	Karolina Kowalska	mieszkaniec
68.	Ewa Dąbkowska	Ewa Dąbkowska	mieszkaniec
69.	Wiktor Kamiński	Wiktor Kamiński	mieszkaniec
70.	Lidia Jankowska	Lidia Jankowska	mieszkaniec
71.	Przemysław Osiński	Przemysław Osiński	społeczny
72.	Dorota Sumińska	Dorota Sumińska	mieszkaniec
73.	Kamila Kozłowska	Kamila Kozłowska	mieszkaniec
74.	Michał Kłafczyński	Michał Kłafczyński	mieszkaniec
75.	Małgorzata Dębińska	Małgorzata Dębińska	mieszkaniec
76.	Iwona Olszewska	Iwona Olszewska	mieszkaniec

Źródło: Biuro LGD „Dolina Drwęcy”

Tabela 5 Reprezentatywność poszczególnych sektorów w składzie LGD

Lp.	Sektor	Liczba członków LGD	% składu LGD
1.	Sektor publiczny	7	9,21%
2.	Sektor społeczny/mieszkańcy	60	78,95%
3.	Sektor gospodarczy	9	11,84%

Źródło: Biuro LGD „Dolina Drwęcy”

Struktura członków LGD „Dolina Drwęcy” oparta o wszystkie sektory pozwala m.in. na inicjowanie działań na rzecz walki z bezrobociem i tworzenie nowych miejsc pracy (EFRROW, EFRR, EFS). Udział podmiotów z sektora publicznego i społecznego umożliwia przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu oraz pozwala na podejmowanie działań w zakresie poprawy usług społecznych (EFRR, EFS). Aktualna struktura LGD daje możliwości na pełną rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną ubogich i wykluczonych społeczności na obszarach wiejskich (EFRR, EFS) i miejskich (EFS). Partnerstwo trzech sektorów poprzez realizację zaplanowanych działań zmierzy się z powyższymi wyzwaniami m.in. poprzez stworzenie mieszkańcom, w tym wyznaczonym grupom defaworyzowanym, szansy na zgłaszanie i podejmowanie oddolnych inicjatyw umożliwiających realizację wymienionych celów. Sektor gospodarczy również reprezentowany w składzie członków daje szansę na tworzenie nowych miejsc pracy, co stanowi jeden z najważniejszych celów Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 (w przypadku działania LEADER w ramach środków EFRROW, tworzenie miejsc pracy jest podstawowym i najważniejszym wskaźnikiem do osiągnięcia przez LGD).

1.3.3 Poziom decyzyjny – rada

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji zgodnie z art. 2 pkt. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez LGD Lokalnej Strategii Rozwoju.

Rada jako organ decyzyjny pracuje zgodnie z przepisami zawartymi w Regulaminie Organizacyjnym Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy". Opis funkcjonowania i pracy Rady przedstawiono w kolejnym rozdziale 1.3.4 Zasady funkcjonowania LGD.

Struktura Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy", jako organu podejmującego decyzje w zakresie wyboru operacji/projektów w ramach wdrażania LSR, odzwierciedla wymóg trójsektorowości oraz parytetu - ani władza publiczna, ani żadna z grup interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Liczebność organu Rady LGD została ustalona na 11-15 członków wybranych przez Walne Zebranie Członków spośród członków tego zebrania.

Tabela 6 Skład Rady LGD „Dolina Drwęcy”

Lp.	Członek Rady	Reprezentowana gmina	Reprezentowany sektor	Nazwa reprezentowanej instytucji
1	Cieszyński Jerzy	Gmina Ciechocin	sektor publiczny	Gmina Ciechocin
2	Gutowski Franciszek	Gmina Ciechocin	sektor publiczny oraz mieszkaniac	-
3	Grabowski Andrzej	Gmina Kowalewo Pomorskie	sektor publiczny	Gmina Kowalewo Pomorskie
4	Piątkowski Mariusz	Gmina Miasto Golub-Dobrzyń	sektor publiczny	Gmina Miasto Golub-Dobrzyń
5	Ryłowicz Marek	Gmina Golub-Dobrzyń	sektor publiczny	Gmina Golub-Dobrzyń
6	Wolski Piotr	Gmina Radomin	sektor publiczny	Gmina Radomin
7	Kukielska Katarzyna	Gmina Zbójno	sektor publiczny	Gmina Zbójno
8	Deja Dariusz	Gmina Miasto Golub-Dobrzyń	sektor społeczny	Dziedzictwo Narodowe TE CUM ET PRO TE
9	Skrzeszewska Urszula	Gmina Golub-Dobrzyń	sektor społeczny	Stowarzyszenie Przyjaciół Macikowa i Okolic
10	Jeszka Tomasz	Gmina Golub-Dobrzyń	sektor gospodarczy	-
11	Mejger Anna	Gmina Ciechocin	sektor gospodarczy	-
12	Olszewska Iwona	Gmina Kowalewo Pomorskie	mieszkaniac	-
13	Grela Jadwiga	Gmina Zbójno	mieszkaniac	-
14	Strzelecki Piotr	Gmina Kowalewo Pomorskie	mieszkaniac	-
15	Szlejer Monika	Gmina Radomin	mieszkaniac	-

Źródło: Biuro LGD „Dolina Drwęcy”

Zgodnie z zaleceniami ograniczono reprezentowanie sektora społeczno-gospodarczego przez osoby związane z sektorem publicznym. Wprowadzono zakaz członkostwa/reprezentacji członka z sektora społeczno-gospodarczego przez osoby powiązane służbowo z członkami z sektora publicznego oraz zakaz łączenia przez osoby fizyczne członkostwa w LGD z reprezentowaniem w niej osób prawnych.

Nie upoważnia się ponadto osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji. Funkcje członków organu decyzyjnego powinny być pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do organu decyzyjnego - przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych - przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

Dbając o prawidłowość wyborów dokonywanych przez członków Rady podjęte zostaną działania dyscyplinujące wobec członków, którzy systematycznie nie będą brali udziału w posiedzeniach rady lub też podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny).

1.3.4 Zasady funkcjonowania LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy" posiada osobowość prawną i działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2015 r., poz. 1393), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. 2015 r. poz.378), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego

i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z dnia 20.12.2013), rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.Urz. UE L 347/487 z 20.12.2013) oraz na podstawie Statutu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy".

Organami LGD „Dolina Drwęcy” są: **Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna**. Kadencja organów stowarzyszenia, Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej, trwa cztery lata i kończy się z chwilą powołania nowych organów. Wybór do powyższych organów następuje spośród kandydatów - członków zwyczajnych stowarzyszenia.

Dokumentami wewnętrznymi regulującymi zasady działania LGD "Dolina Drwęcy" są:

- Statut Stowarzyszenia LGD
- Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków LGD
- Regulamin Organizacyjny Rady LGD
- Regulamin Zarządu LGD
- Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD
- Regulamin Pracy Biura LGD

Tabela 7 Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD „Dolina Drwęcy”

Pełna nazwa dokumentu	Kwestie regulowane przez dokument	Sposób uchwalania dokumentu oraz zmian w dokumencie
Statut Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy"	1. Zakres uregulowań wynikający z ustawy prawo o stowarzyszeniach oraz ustawy o rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 2. Wskazanie celów działalności stowarzyszenia, zadań i sposobów ich realizacji 3. Wskazanie procedury i warunków wyboru i odwołania członków stowarzyszenia 4. Postanowienia ogólne dotyczące organów stowarzyszenia, tj. Walnego Zebrania Członków, Zarządu, Rady (organu odpowiedzialnego za wybór operacji), i Komisji Rewizyjnej 5. Postanowienia dotyczące tworzenia i funkcjonowania zespołów roboczych stowarzyszenia 6. Postanowienia dotyczące zarządzania majątkiem i funduszami stowarzyszenia 7. Postanowienia dotyczące zmian statutu, zmian obszaru objętego LSR i rozwiązania stowarzyszenia	Dokument Statutu oraz jego zmiany są uchwalane wyłącznie przez Walne Zebranie Członków, na podstawie uchwały podjętej większością 2/3 głosów, przy obecności co najmniej połowy członków stowarzyszenia uprawnionych do głosowania.
Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy"	1. Postanowienia ogólne dotyczące WZC 2. Szczegółowe zasady dotyczące trybu obradowania WZC	Dokument Regulaminu Obrad WZC oraz jego zmiany są uchwalane przez Walne Zebranie Członków, na podstawie uchwały podjętej bezwzględną większością głosów, przy obecności co najmniej połowy członków stowarzyszenia uprawnionych do głosowania. W przypadku braku quorum uchwała może być podjęta większością głosów na kolejnym WZC zwołanym w tej samej sprawie, bez względu na liczbę obecnych na tym zebraniu.

Regulamin Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcý"	1. Postanowienia ogólne dotyczące Zarządu 2. Postanowienia dotyczące kompetencji oraz podział zadań pomiędzy członków Zarządu 3. Postanowienia dotyczące pracy i posiedzeń Zarządu	Dokumenty: Regulaminu Zarządu Regulaminu Komisji Rewizyjnej oraz Regulaminu organizacyjnego Rady wraz ze zmianami tych dokumentów są uchwalane przez WZC, na podstawie uchwały podjętej bezwzględną większością głosów, przy obecności co najmniej połowy członków stowarzyszenia uprawnionych do głosowania. W przypadku braku quorum uchwała może być podjęta większością głosów na kolejnym WZC zwołanym w tej samej sprawie, bez względu na liczbę obecnych na tym zebraniu.
Regulamin Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcý"	1. Postanowienia ogólne dotyczące Komisji 2. Postanowienia dotyczące kompetencji Komisji 3. Postanowienia dotyczące pracy i posiedzeń Komisji	
Regulamin organizacyjny Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcý"	1. Postanowienia ogólne dotyczące Rady 2. Szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady 3. Szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia członków rady z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny) 4. Szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena zgodności wniosków z Programem i LSR wraz z kryteriami zgodności z LSR, zasady dokumentowania oceny) 5. Zasady protokołowania posiedzeń Rady 6. Zasady wynagradzania członków Rady 7. Zasady procedury odwoławczej od decyzji Rady	
Regulamin Pracy Biura Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcý"	1. Zasady funkcjonowania i organizacji Biura LGD 2. Zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników 3. Uprawnienia Dyrektora i Kierownika Biura Wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju 4. Zakres odpowiedzialności Specjalisty ds. projektów 5. Postanowienia w zakresie podstawowych obowiązków i uprawnień pracownika i pracodawcy 6. Metody pomiaru animacji lokalnej i współpracy 7. Zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych 8. Opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników Biura LGD doradztwa	Dokument Regulaminu Pracy Biura oraz jego zmiany są przyjmowane przez Zarząd stowarzyszenia na posiedzeniu w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów członków Zarządu. W przypadku równej liczby głosów "za" i "przeciw" rozstrzyga głos Prezesa Zarządu Stowarzyszenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie statutu stowarzyszenia oraz dokumentów organizacyjnych

Ogólne zasady funkcjonowania LGD oraz jej organów

Lokalna Grupa Działania zrzesza członków zwyczajnych, wspierających i honorowych.

1. Członkiem zwyczajnym może zostać:

- osoba fizyczna spełniająca warunki określone w ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 r. prawo o stowarzyszeniach, która złoży pisemną deklarację przystąpienia do stowarzyszenia wraz z rekomendacją lokalnego środowiska oraz złoży deklarację działania na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR, a w przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, jeżeli złoży deklarację przystąpienia do stowarzyszenia oraz deklarację działania na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR.

- osoba prawna, która: działa na obszarze objętym LSR, prowadzi działalność związaną z realizacją celów stowarzyszenia, jest jednostką samorządu terytorialnego, partnerem gospodarczym lub społecznym, w tym organizacją pozarządową, zajmującą się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, kultury, rozwoju przedsiębiorczości i zasobów ludzkich, edukacji, promowania równości szans, rozwoju aktywności obywatelskiej i społeczeństwa informacyjnego, która przedstawi dodatkowo uchwałę właściwego organu, zawierającą deklarację przystąpienia do stowarzyszenia, złoży deklarację działania na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR oraz wskaże osobę reprezentującą ją w stowarzyszeniu.
- 2. Członkiem wspierającym może zostać osoba fizyczna lub prawna bez względu na miejsce zamieszkania i siedzibę, deklarująca pomoc stowarzyszeniu przy realizacji jego celów. Członkowie wspierający ustalają z Zarządem stowarzyszenia w odrębnej umowie szczegółowy rodzaj i formę wspierania stowarzyszenia oraz jej zasady. Przyjęcie w poczet członków wspierających dokonuje się w takim samym trybie, jaki został określony w statucie dla członków zwyczajnych stowarzyszenia.
- 3. Członkiem honorowym może zostać osoba fizyczna lub prawna bez względu na miejsce zamieszkania czy obszar działalności, szczególnie zasłużona dla stowarzyszenia. Godność członka honorowego nadaje Walne Zebranie Członków, na wniosek Zarządu.
- 4. Członkowie wspierający i honorowi nie posiadają biernego i czynnego prawa wyborczego. Mogą jednak uczestniczyć z głosem doradczym w statutowych organach stowarzyszenia.

Podział kompetencji pomiędzy poszczególnymi organami Stowarzyszenia zapewnia rozdział funkcji decyzyjnej od zarządczej, żaden z członków Rady(organu decyzyjnego) nie jest zatrudniony w Biurze LGD „Dolina Drwęcy”.

Walne Zebranie Członków LGD

Najwyższą władzą stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. W WZC biorą udział członkowie zwyczajni stowarzyszenia oraz z głosem doradczym członkowie wspierający, honorowi i zaproszeni goście. Walne Zebranie Członków może być zwyczajne lub nadzwyczajne. Dla skuteczności obradowania i dla ważności podejmowanych uchwał w WZC musi uczestniczyć co najmniej połowa członków uprawnionych do głosowania. W przypadku braku quorum do podjęcia uchwały/uchwał na WZC można zwołać kolejne WZC w tej samej sprawie i podjąć uchwałę/uchwały niezależnie od liczby członków obecnych na tym zebraniu.

WZC pracuje według ustalonego porządku obrad. Po otwarciu go przez Prezesa lub innego członka zarządu, wybiera się przewodniczącego i na jego wniosek wiceprzewodniczącego i sekretarza zebrania, którzy dalej prowadzą zebranie. Z przebiegu WZC sporządza się protokół, który jest ewidencjonowany i przechowywany w biurze LGD.

Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy m.in.:

- 1) uchwalanie kierunków i programów organizacyjnej i finansowej działalności stowarzyszenia, w tym budżetu stowarzyszenia,
- 2) wybór i odwołanie członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej,
- 3) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju,
- 4) uchwalanie zmian w Statucie,
- 5) uchwalanie Regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków, Regulaminu pracy Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej oraz Regulaminów konkursów grantowych,
- 6) zatwierdzenie Lokalnej Strategii Rozwoju opracowanej w procesie powszechnych, społecznych konsultacji, przez członków, pod kierunkiem Zarządu,
- 7) podejmowanie innych uchwał w sprawach nie przekazanych do kompetencji innych organów.

Zarząd LGD

Zarząd kieruje całokształtem działalności zgodnie z uchwałami Walnego Zebrania Członków, reprezentuje stowarzyszenie na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność za swoją pracę przed WZC. Zarząd składa się od 4 do 7 członków, przy czym w składzie nie może być mniej niż 40% kobiet i 40% mężczyzn (parytet równowagi płci). Szczegółowe uprawnienia poszczególnych członków Zarządu, organizację pracy oraz tryb obradowania określa Regulamin Zarządu. Do kompetencji Zarządu należy m.in.:

- 1) kierowanie bieżącą pracą stowarzyszenia

2) zwoływanie WZC

3) powoływanie i odwoływanie dyrektora biura stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników biura

4) uchwalanie Regulaminu pracy biura stowarzyszenia

5) kierowanie pracami nad przygotowaniem LSR oraz innych dokumentów

6) udział w opracowywaniu wniosków i innych dokumentów w celu pozyskania środków na realizację celów stowarzyszenia w ramach dostępnych programów pomocowych oraz innych środków publicznych.

Rada LGD

Członkowie Rady są wybierani i odwoływani przez Walne Zebranie Członków spośród członków tego zebrania. Rada składa się od 11 do 15 członków, z czego co najmniej 50% składa się z przedstawicieli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe. Zgodnie z wytycznymi władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie mogą mieć więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez Radę. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji zgodnie z art. 2 pkt. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez LGD Lokalnej Strategii Rozwoju.

Szczegółowe uprawnienia, organizacja pracy oraz tryb obradowania Rady określa Regulamin Organizacyjny Rady, będący załącznikiem do wniosku na wybór LSR. Dodatkowo w rozdziale nr 6.3 LSR zamieszczono ogólną charakterystykę procedur związanych z oceną i wyborem operacji i grantobiorców przez Radę.

Komisja Rewizyjna

Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym stowarzyszenia. Do głównych kompetencji organu należą: kontrola bieżącej pracy stowarzyszenia, przeprowadzenie co najmniej raz w roku kontroli merytorycznej i finansowej działalności Zarządu, składanie sprawozdań Walnemu Zebraniu Członków wraz z oceną działalności stowarzyszenia i zgłaszanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu. Szczegółowe uprawnienia, organizację pracy oraz tryb obradowania określa Regulamin Komisji Rewizyjnej.

Biuro LGD

Biuro służy realizacji celów statutowych Stowarzyszenia oraz wykonywania zadań określonych przez Zarząd Stowarzyszenia. Biuro prowadzi bieżące sprawy Stowarzyszenia między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz Stowarzyszenia oraz zapewnia pełną obsługę Stowarzyszenia i Zarządu w zakresie spraw organizacyjnych, finansowych i administracyjnych.

Regulamin Pracy Biura Stowarzyszenia określa szczegółowo podział zadań pracowników biura, wyznacza m.in. pracowników odpowiedzialnych za świadczenie doradztwa oraz wyznacza szczegółowy sposób pomiaru jakości udzielonego doradztwa przez pracowników. Ocena jakości udzielonego doradztwa będzie również przedmiotem badań ewaluacyjnych (rozdział 11 LSR - Monitoring i ewaluacja, załącznik nr 2 do LSR Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu).

1.3.5 Potencjał ludzki LGD oraz regulaminy organów LGD

Zgodnie z zasadami podejścia RLKS partnerstwo (LGD) jest odpowiedzialne za właściwy wybór operacji na poziomie lokalnym i ma zapewnić, że wybrane operacje są zgodne z LSR. Dlatego osoby zaangażowane w pracę na rzecz LGD powinny posiadać odpowiednie kompetencje i zasoby do tworzenia i zarządzania procesami rozwoju na poziomie lokalnym. Osoby zatrudnione do pełnienia funkcji w Biurze LGD oraz osoby wybrane do odpowiednich organów (Rada, Zarząd) będą dysponowały odpowiednią wiedzą, kwalifikacjami i doświadczeniem zawodowym odpowiadającymi zakresowi merytorycznemu pełnionych funkcji. W tym celu, w odpowiednich regulaminach (Rady, Zarządu, Biura LGD) opisano kompetencje wymagane w LGD na konkretnych stanowiskach. W regulaminach podano również rozwiązania zastosowane przez LGD dla zapewnienia spełnienia tych wymagań. LGD planuje realizację szeregu szkoleń dla członków organu decyzyjnego oraz pracowników biura LGD - szczegóły określono w załączniku do wniosku na wybór LSR (Plan szkoleń).

2 Partycypacyjny charakter LSR

W procesie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju, Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy" uwzględniła odpowiedni udział wszystkich sektorów partnerstwa, tj. społecznego, publicznego, gospodarczego oraz samych mieszkańców obszaru LGD. Prace nad dokumentem strategicznym podzielono na dwa główne etapy:

Etap I - dotyczył przede wszystkim diagnozy społeczno-gospodarczej obszaru LGD, opracowania analizy SWOT ze wskazaniem mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń obszaru LGD, wypracowania celów ogólnych, strategicznych LSR, zapoznania się z oczekiwaniami partnerów w zakresie kierunków działań oraz wytyczenia obszarów wsparcia, przygotowanie wstępnych założeń operacji (fiszki projektowe).

Etap II - dotyczył przede wszystkim określenia wskaźników realizujących przyjęte cele LSR, opracowanie Planu działania, opracowania zasad i wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru, opracowania zasad monitorowania i ewaluacji, wypracowania planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR.

Pierwszy etap prac nad LSR składał się z następujących wydarzeń:

1. Zlecono przygotowanie badania pn. "Analiza potrzeb społeczeństwa oraz oczekiwań mieszkańców i potencjalnych beneficjentów obszaru LGD „Dolina Drwęcy” w ramach opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020". Badanie przeprowadzono w oparciu o **badanie ilościowe** zrealizowane za pomocą dwóch metod:
 - **drukowanych ankiet konsultacyjnych** dystrybuowanych wśród mieszkańców, przedsiębiorców, rolników, przedstawicieli organizacji społecznych i innych podmiotów z obszaru LGD
 - **internetowego badania CAWI**, czyli wspomaganego komputerowo wywiadu przy pomocy strony www - ankiet w formie elektronicznej umieszczona na stronie internetowej LGD oraz na stronach internetowych partnerów publicznych (urzędów gmin i starostwa)

Badanie było prowadzone w terminie od 22 lipca do 7 września 2015 r. Zebrano łącznie 1672 ankiety od wszystkich grup społecznych ze wszystkich gmin obszaru LSR. Wyniki badań zebrano w Raporcie z badań dostępnym w Biurze LGD.

2. Uruchomiono **nabór fiszek projektowych**, które miały na celu zebranie pomysłów projektowych do realizacji w ramach LSR 2014-2020.
3. Przeprowadzono **cykl spotkań z przedstawicielami wszystkich sektorów partnerstwa**. Spotkania odbyły się w dniach: 11 września (Gm. Ciechocin - 27 osób), 14 września (Gm. Golub-Dobrzyń 14 osób), 16 września (Gm. Kowalewo Pomorskie - 39 osób), 17 września (Gm. Radomin - 15 osób), 18 września (Gm. Zbójno - 21 osób) oraz 21 września (Miasto Golub-Dobrzyń - 11 osób). Wstępem każdego spotkania było przybliżenie idei RLKS jego podstawowych celów i zasad realizacji, wskazano rodzaje i źródła finansowania projektów w ramach opracowywanej LSR. Następnie przedstawiano wyniki przeprowadzonych badań konsultacyjnych, w których podsumowano m.in. główne problemy i potencjał obszaru, najważniejsze bariery rozwoju i oczekiwania społeczności. Najważniejszym elementem każdego spotkania była analiza SWOT, podczas której każda osoba mogła wskazać mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia jakie jej zdaniem występują na obszarze LGD. Następnie poinformowano uczestników o trwającym naborze fiszek projektowych - przedstawiono i omówiono wzór fiszki, które należało składać do Biura LGD.

Kolejnym przedmiotem spotkania było wspólne wypracowanie celów ogólnych i strategicznych realizacji LSR. Na każdym spotkaniu przeprowadzono również dyskusje grupowe (fokus) z przedstawicielami wszystkich sektorów, mające na celu określenie problemów, ograniczeń i potrzeb zdiagnozowanych przez partnerów. Z partnerami sektora społecznego i gospodarczego wyznaczono główne problemy związane z ich działalnością (np. ograniczony dostęp do środków finansowych umożliwiających działalność statutową organizacji pozarządowych, brak odpowiednich środków na inwestycje, zdiagnozowane braki w dostępie do określonych usług - opieka nad dziećmi do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym, opieka nad seniorami, braki inwestycyjne w infrastrukturze turystycznej i in.).

Przyjęto wnioski i propozycje w zakresie założeń analizy SWOT oraz celów LSR od uczestników spotkania, przeprowadzono procedurę uwzględnienia/ odrzucenia wniosków.

4. Wypracowane założenia dotyczące Diagnostyki obszaru LGD, Analizy SWOT, celów LSR zostały następnie poddane **konsultacjom społecznym poprzez stronę internetową LGD**. Każda osoba miała możliwość zgłoszenia uwag i sugestii do materiału. Formularze konsultacji społecznych można było składać w Biurze osobiście lub przysyłać pocztą elektroniczną. Wszystkie uwagi, które wpłynęły, zostały poddane analizie pod kątem ich przyjęcia lub odrzucenia.

Drugi etap prac nad LSR składał się z następujących wydarzeń:

1. W dniu 19 listopada przed Walnym Zebraniem Członków LGD "Dolina Drwęcy" odbyło się spotkanie konsultacyjne. W ramach spotkania, w którym uczestniczyli przedstawiciele wszystkich sektorów poszczególnych gmin partnerskich (członkowie stowarzyszenia), przeprowadzono **dyskusję grupową (fokus)**, której celem było m.in. zdefiniowanie grup defaworyzowanych obszaru LSR, przedyskutowanie wstępnie opracowanych zasad i wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru poszczególnych przedsięwzięć, zasad monitorowania i ewaluacji. Przyjęto uwagi i wnioski od uczestników spotkania, przeprowadzono procedurę uwzględnienia/odrzucenia wniosków.
2. W celu opracowania Planu komunikacji LGD z lokalną społecznością, w tym w szczególności z grupami defaworyzowanymi, LGD przeprowadziła **ankietę poprzez stronę internetową**, której celem było uzyskanie informacji zwrotnej o najbardziej oczekiwanych i efektywnych formach komunikacji, do zastosowania podczas wdrażania LSR. Wyniki badania ankietowego zostały wykorzystane przy opracowywaniu Planu komunikacji LSR.
3. Po wstępnym opracowaniu rozdziałów LSR dotyczących: określenia wskaźników realizujących przyjęte cele LSR, Planu działania, zasad i wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru, zasad monitorowania i ewaluacji, oraz wypracowanego planu komunikacji, zorganizowano **Otwarty Dzień Konsultacyjny**, podczas którego wszystkie zainteresowane osoby mogły się zapoznać z przedstawionymi powyżej zakresami LSR. Uczestnicy mogli również zgłaszać swoje uwagi i spostrzeżenia w zakresie przedstawionych dokumentów (dokumenty były wcześniej zamieszczone na stronie internetowej LGD). Otwarty Dzień Konsultacyjny odbył się 08.12.2015 r. i uczestniczyło w nim łącznie 9 osób. Przyjęto uwagi i wnioski od uczestników spotkania, przeprowadzono procedurę uwzględnienia/odrzucenia wniosków.
4. Dodatkowo 10.12.2015 r. zorganizowano również spotkanie, w którym wzięli udział przedstawiciele grup defaworyzowanych. Spotkanie miało charakter **forum społecznego**, na którym omówiono wszystkie treści związane z opracowywaną LSR. Podczas spotkania omówiono m.in. założenia dotyczące realizacji wszystkich celów, przedsięwzięć - założeń i kryteriów wyboru, procedury wyboru operacji, sposób i możliwości aktualizacji LSR, planowanych działań ewaluacyjnych i monitoringowych, założenia działań zaplanowanych w ramach Planu komunikacji. Przyjęto uwagi i wnioski od uczestników spotkania, przeprowadzono procedurę uwzględnienia/odrzucenia wniosków.
5. Projekt LSR został udostępniony w Biurze LGD w celu przeprowadzenia **konsultacji społecznych**. Każda osoba miała możliwość zgłoszenia swoich uwag bądź sugestii do dokumentu. Uwagi można było zgłaszać od 11.12 do 18.12.2015 r.

Procedury przyjęte przez LGD "Dolina Drwęcy" **przewidują również konsultacje LSR ze społecznością lokalną przy aktualizacji dokumentu** - Załącznik nr 1 do LSR Procedura aktualizacji LSR.

3 Diagnoza - opis obszaru i ludności

3.1 Sytuacja demograficzna

Punktem wyjścia, przy tworzeniu każdej strategii rozwoju, powinna być analiza aktualnej sytuacji demograficznej badanego obszaru, która następnie pozwoli określić profil społeczno-demograficzny mieszkańców oraz opis procesów zachodzących w danej społeczności.

Wg danych na koniec 2014 r. obszar LGD „Dolina Drwęcy” zamieszkiwało 45.441 mieszkańców (ok. 2,2% ludności woj. kujawsko-pomorskiego). Gminą o największej liczbie ludności było Miasto Golub-Dobrzyń (12.879 os.), zaś o najmniejszej Gmina Radomin (3.925 os.). Średnia gęstość zaludnienia całego obszaru LGD „Dolina Drwęcy” wyniosła 74 osoby/km² (uwzględniając tereny miejskie). Gęstość zaludnienia wyłącznie terenów wiejskich wyniosła zaledwie 47 osób/km². Należy podkreślić, iż 62% społeczeństwa LGD zamieszkuje teren wiejski (28.296 os.), a społeczności miast stanowią 38% (17.145 osób).

Na przestrzeni ostatnich 5 lat (2010-2014) odnotowano wzrost liczby ludności w gminach: Golub-Dobrzyń (+2,33%), Kowalewo Pomorskie (+1,55%) oraz Ciechocin (+1,45%). W tym samym okresie największe spadki liczby ludności odnotowały gminy: Radomin (-4,2%), Zbójno (-0,76%) oraz Miasto Golub-Dobrzyń (-0,19%).

Tabela 8 Liczba ludności na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	Zmiana
Gmina Ciechocin	4.015	4.022	4.015	4.043	4.044	0,72%
Gmina Golub - Dobrzyń	8.338	8.411	8.405	8.484	8.541	2,43%
Miasto Golub - Dobrzyń	12.978	12.953	13.014	12.945	12.879	- 0,76%
Gmina Kowalewo Pomorskie	11.549	11.579	11.611	11.630	11.636	0,75%
miasto	4.205	4.258	4.270	4.261	4.266	1,45%
wieś	7.344	7.321	7.341	7.369	7.370	0,35%
Gmina Radomin	4.046	3.991	3.934	3.918	3.925	- 2,99%
Gmina Zbójno	4.437	4.445	4.470	4.460	4.416	- 0,47%
Obszar LGD Dolina Drwęcy	45.363	45.401	45.449	45.480	45.441	0,17%
Województwo kuj.pom.	2.098.711	2.098.370	2.096.404	2.092.564	2.089.992	-0,41%

Źródło: Dane GUS

Tabela 9 Skumulowane dane demograficzne obszaru LGD „Dolina Drwęcy” z lat 2010-2014

Wyszczególnienie	Skumulowany przyrost naturalny osoby na 1000 mieszkańców	Skumulowany ruch migracyjny (osoby)	Zmiana liczby mieszkańców
Gmina Ciechocin	0 / 0,00	29	29
Gmina Golub - Dobrzyń	102 / 12,23	101	203
Miasto Golub - Dobrzyń	193 / 14,87	- 292	-99
Gmina Kowalewo Pomorskie	31 / 2,68	56	87
Gmina Radomin	- 2 / -0,49	- 119	-121
Gmina Zbójno	- 5 / -1,13	- 16	-21
Obszar LGD Dolina Drwęcy	319 / 7,03	- 241	78

Źródło: Dane GUS

Należy przyrzeć się danym cząstkowym w zakresie przyrostu naturalnego oraz ruchu migracyjnego, składającymi się na wynik zmiany liczby mieszkańców w poszczególnych gminach obszaru LSR. Analiza powyższych danych wskazuje następujące trendy:

- przyrost naturalny odnotowano w 3 gminach: Miasto Golub-Dobrzyń, gmina wiejska Golub-Dobrzyń oraz Kowalewo Pomorskie;
- wzrost liczby mieszkańców z tytułu ruchu migracyjnego odnotowano w 3 gminach: Golub-Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie oraz Ciechocin;
- spadek liczby mieszkańców w gminach Radomin i Zbójno jest związany zarówno z ujemnym/zerowym przyrostem naturalnym i przede wszystkim z ruchem migracyjnym, dotyczy to w szczególności Gminy Radomin;
- spadek liczby mieszkańców Miasta Golub-Dobrzyń wynika głównie z wysokiego ujemnego ruchu migracyjnego, co może być po części związane z przenoszeniem się mieszkańców miasta na tereny podmiejskie (głównie Gmina Golub-Dobrzyń oraz Kowalewo Pomorskie), pomiędzy 2010-2014 r. na terenie gminy wiejskiej Golub-Dobrzyń oddano do użytku 173 budynki mieszkalne, natomiast na terenie miasta w analogicznym okresie wybudowano zaledwie 72 budynki mieszkalne
- należy zaznaczyć minimalny wzrost liczby ludności całego obszaru +78 osób, wzrost o 0,17%, na chwilę obecną skumulowany przyrost naturalny (319 osób) rekompensuje odpływ ludności w wyniku ruchów migracyjnych (-241 mieszkańców).

Wiek jest jednym z podstawowych elementów struktury demograficznej ludności, który wpływa na przebieg procesów demograficznych. Z tego też względu podział ludności na określone grupy wiekowe odgrywa pierwszoplanową rolę przy prowadzeniu wszelkich analiz demograficznych.

W 2014 r. najliczniejszą grupę wiekową stanowiła ludność w wieku 0-14 lat - 16,5% ogółu ludności oraz 25-34 lata (16,0%). Pozostałe przedziały wiekowe: 15-24 lat - 14,1%, 35-44 lat - 13,8%, 45-54 lat - 13,0%, 55-64 lat - 13,4% oraz 65+ - 13,3%. W ciągu najbliższych 10 lat część grupy wiekowej 10-19 lat stanowiąca w 2014 r. ok. 11,7% społeczeństwa obszaru LGD (5.335 osób) osiągnie wiek produkcyjny i wejdzie na lokalny rynek pracy, co przełoży się jednocześnie na wzrost popytu na pracę i konieczność zapewnienia zwiększonej liczby miejsc pracy. W 2014 r. kobiety stanowiły 50,5% mieszkańców obszaru LGD „Dolina Drwęczy”, co przełożyło się na wynik wskaźnika feminizacji - 102 kobiety na 100 mężczyzn. Struktura płci ludności jest zróżnicowana w zależności od wieku – w poszczególnych przedziałach wiekowych występuje asymetria płci, z nieznaczną dominacją mężczyzn, za wyjątkiem przedziału wiekowego 55-64 lat, a w szczególności 65+, gdzie wskaźnik feminizacji wynosi aż 158K/100M kobiet na 100 mężczyzn.

Tabela 10 Ludność LGD „Dolina Drwęczy” w podziale na płeć i grupy wiekowe (2014 r.)

Grupy wiekowe	Wsk. feminizacji	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
0-14	94	3.857	3.622	7.479
15-24	98	3.226	3.172	6.398
25-34	93	3.780	3.500	7.280
35-44	96	3.195	3.063	6.258
45-54	94	3.049	2.864	5.913
55-64	100	3.029	3.043	6.072
65-...	158	2.345	3.696	6.041
Ogółem	102	22.481	22.960	45.441

Źródło: Dane GUS

Potencjalnym problemem okazuje się starzenie się społeczeństwa obszaru LGD, wyraźny i systematyczny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. W okresie 2010-2014 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 694 osoby, w tym samym okresie odnotowano wzrost liczby w wieku poprodukcyjnym o 737 osób. Liczba osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na stabilnym poziomie ok. 63,5%, z nieznaczną tendencją wzrostową. Należy zauważyć również liczbę osób w tzw. wieku senioralnym 50+, który dla obszaru LGD w 2014 wyniósł 33,3% (15.126 osób).

Tabela 11 Ludność obszaru LGD „Dolina Drwęczy” według płci i ekonomicznych grup wieku

	2010			2014		
	M	K	Ogółem	M	K	Ogółem
Wiek przedprodukcyjny	5.007	4.797	9.804 (21,6%)	4.690	4.420	9.110 (20,0%)
Wiek produkcyjny	15.389	13.427	28.816 (63,5%)	15.446	13.405	28.851 (63,5%)
Wiek poprodukcyjny	2.065	4.678	6.743 (14,9%)	2.345	5.135	7.480 (16,5%)
Razem	22.461	22.902	45.363	22.541	22.939	45.480

Źródło: Dane GUS

Tabela 12 Prognoza demograficzna dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego na lata 2015-2040 wg GUS.

Prognoza na lata	Miasto	Wieś	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2015	17.169	28.327	45.496	22.557	22.939
2016	17.147	28.351	45.498	22.562	22.936
2017	17.123	28.375	45.498	22.567	22.931
2018	17.097	28.401	45.498	22.572	22.926
2019	17.069	28.429	45.498	22.575	22.923
2020	17.039	28.457	45.496	22.578	22.918
2030	16.569	28.566	45.135	22.402	22.733
2040	15.817	28.112	43.929	21.795	22.134

Źródło: Dane GUS

Wyliczenia Urzędu Statystycznego w zakresie prognozy liczby ludności powiatu golubsko-dobrzyńskiego na lata 2015-2040 obrazują kontynuację trendów rozwojowych społeczności. Do 2020 roku prognoza zakłada nieznaczny wzrost liczby ludności, przy jednoczesnym wzroście mieszkańców obszaru wiejskiego i odpowiednim spadku liczby mieszkańców miast oraz spadkiem liczby kobiet przy jednoczesnym wzroście liczby mężczyzn. Po roku 2020 prognoza zakłada stały spadek wszystkich składowych społeczeństwa: mężczyzn, kobiet, osób zamieszkujących tereny wiejskie i miasta (szybsze wyludnianie miast niż terenów wiejskich).

Podsumowanie sytuacji demograficznej:

1. Spadek liczby mieszkańców odnotowują gminy: Miasto Golub-Dobrzyń, Zbójno i przede wszystkim Radomin. Wzrost liczby ludności występuje w gminach Golub-Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie i Ciechocin.
2. W okresie 2010-2014 liczba ludności obszaru LGD wzrosła zaledwie o 78 mieszkańców (+0,17%), na co składa się skumulowany przyrost naturalny na poziomie 319 osób oraz ujemny ruch migracyjny na poziomie -241 osób.
3. Problem starzenia się społeczeństwa - systematyczny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co przekłada się na potrzebę dostosowania bazy i oferty usług społecznych i komercyjnych skierowanych do seniorów.
4. Wyniki konsultacji społecznych wskazały, iż migracje zarobkowe i odpływ młodych mieszkańców do miast i za granicę stanowi jedną z najważniejszych barier rozwojowych obszaru LGD (6. miejsce)

3.2 Rynek pracy

Odpowiednia aktywność ekonomiczna mieszkańców jest podstawowym warunkiem pomyślnego rozwoju każdej społeczności lokalnej i jest przy tym wyznacznikiem rozwoju gospodarczego obszaru. Aktywność gospodarcza jest źródłem dochodów osób aktywnych jak również osób zamieszkujących wspólnie w ich gospodarstwach domowych, a także docelowo źródłem dochodów całej społeczności poprzez odprowadzane podatki zasilające budżet każdej gminy. Problemy z obniżoną aktywnością gospodarczą ludności odbijają się wprost na dochodach gospodarstw domowych oraz wpływach do budżetu jednostek samorządowych.

Na koniec roku 2014 liczba bezrobotnych na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” wyniosła 3.682 osoby, w tym kobiety 2.135 (ok. 58% wszystkich bezrobotnych). Dla porównania w 2010 roku odsetek kobiet w liczbie osób bezrobotnych wynosił zaledwie 50,5%, co wskazuje na szczególne pogorszenie się sytuacji na rynku pracy wśród kobiet. W ciągu ostatnich 5 lat odnotowywano stały wzrost liczby osób bezrobotnych (+946 os.) oraz wzrost liczby osób zatrudnionych (+ 540 osób).

Tabela 13 Liczba bezrobotnych na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” w latach 2010-2014

Bezrobotni	2010	2011	2012	2013	2014	2010-2014
Mężczyźni	1.632	1.651	1.852	1.856	1.547	-5,2%
Kobiety	1.903	2.114	2.198	2.418	2.135	+12,2%
Razem	3.535	3.765	4.050	4.274	3.682	+4,2%
Udział bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym	12,27%	13,06%	14,02%	14,79%	12,76%	
Udział kobiet w liczbie bezrobotnych	53,8%	56,1%	54,3%	56,6%	58,0%	

Źródło: dane GUS

Jednym z głównych czynników wpływających na wysokie bezrobocie jest stosunkowo niski poziom wykształcenia bezrobotnych. Osobom o niskich kwalifikacjach często trudniej jest znaleźć pracę, niż osobom wykształconym. Największą grupę wśród bezrobotnych tworzyły w 2014 r. osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 1.234 osób (32,5% ogółu bezrobotnych), następnie z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej - 1.130 os. (30,7%), a najmniej liczną grupę stanowili bezrobotni z wykształceniem wyższym - 183 os. (4,9%). W badanym okresie zmalała jedynie liczba bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (-27,4%).

Tabela 14 Wykształcenie bezrobotnych na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” w latach 2010-2014

Bezrobotni	2010	2011	2012	2013	2014	2010-2014
Wyższe	171	175	210	253	189	+10,5%
Policealne i średnie zawodowe	588	652	713	796	703	+19,5%
Średnie ogólnokształcące	583	563	520	521	423	-27,4%
Zasadnicze zawodowe	1.197	1.255	1.440	1.465	1.234	+3,1%
Gimnazjalne i poniżej	996	1.120	1.167	1.239	1.130	+13,9%
Ogółem	3.535	3.765	4.050	4.274	3.682	+4,2%

Źródło: dane GUS

W 2010 r. najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 18-24 (1.059 osób, w tym 602 kobiety), drugą co do wielkości grupą były osoby w wieku 25-34 (1023 os., w tym 611 kobiet). W 2014 r. wyniki obu grup wiekowych się odwróciły i najliczniejszą grupą bezrobotnych zostały osoby w wieku 25-34 (1.081 os., **w tym aż 716 kobiet**), a na drugim miejscu odnotowano grupę 18-24 lata (821 os. w tym 491 kobiety). Obecnie wzrasta liczba osób podejmujących naukę na uczelniach wyższych, a studia kończy się w wieku ok. 24-26 lat, dlatego też występuje zwiększenie liczebności bezrobotnych z grupy wiekowej 25-34 lat. Należy zwrócić uwagę na znaczący odsetek liczby kobiet wśród bezrobotnych w przedziałach wiekowych 25-34 lata (aż 66,2%) i 18-24 lata (59,8%), co może wskazywać na pewny poziom dyskryminacji kobiet na rynku pracy, ze względu na młody wiek (wiek zawierania związku małżeńskiego i tworzenia rodziny). Należy podkreślić również znaczący wzrost liczby bezrobotnych wśród najstarszej grupy bezrobotnych 55+ w okresie 2010-2014, odnotowany wzrost wyniósł ponad 91% (wzrost o 180 osób ogółem), wzrost liczby bezrobotnych kobiet w tym przedziale wiekowym w analizowanym okresie wyniósł aż 141%.

Tabela 15 Bezrobotni obszaru LGD „Dolina Drwęcy”

Bezrobotni	2010			2014		
	Ogółem	M	K	Ogółem	M	K
18-24	1.059	457	602	821	330	491
25-34	1.023	412	611	1.081	365	716
35-44	640	280	360	734	299	435
45-54	616	339	277	669	304	365
55 i więcej	197	144	53	377	249	128
Razem	3.635	1.632	1.903	3.682	1.547	2.135

Źródło: dane GUS

Wśród osób bezrobotnych w 2014 r. przeważały osoby długotrwale bezrobotne, czyli pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, takich osób zarejestrowano 2.448 (66,5% wszystkich bezrobotnych). Dla porównania liczba osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w 2010 r. wynosiła 1.673 os., co stanowiło 46,0% ogółu bezrobotnych. Wskazuje to na znaczący wzrost liczby osób długotrwale pozostających bez pracy, co przekłada się z jednej strony na ubożenie znacznej liczby rodzin wśród społeczeństwa LGD, zaś z drugiej strony wpływa na obciążenie fiskalne budżetu powiatu golubsko-dobrzyńskiego (system zasiłków). Bezrobocie długotrwale wynika również z niskich kwalifikacji osób bezrobotnych, które niejednokrotnie blokują im drogę powrotu na rynek pracy. Grupę bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych stanowi 1.136 osób (30,8%).

Tabela 16 Charakterystyka osób bezrobotnych obszaru LGD „Dolina Drwęcy”

	2010			2014		
	Ogółem	M	K	Ogółem	M	K
Do 25 roku życia	1.059	457	602	821	330	491
Powyżej 50 roku życia	510	325	185	715	403	312
Długotrwale bezrobotni	1.673	660	1.013	2.448	893	1.555
Bez kwalifikacji zawodowych	921	335	586	1.136	472	664
Bez doświadczenia zawodowego	801	280	521	795	239	556
Bez wykształcenia średniego	2.193	1.189	1.004	2.364	1.185	1.179
Samotnie wychowujący co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia	254	29	225	415	62	353
niepełnosprawni	93	38	55	172	87	85

Należy również odnotować, iż 4,7% bezrobotnych obszaru LGD stanowią osoby niepełnosprawne. Udział osób niepełnosprawnych w badanym okresie 2010-2014 wzrósł o prawie 85% (z 93 w 2010 r. do 172 osób w 2014 r.). Wysoki wzrost odnotowano również wśród bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia - w 2010 r. było 254 tego typu osób, natomiast w 2014 r. odnotowano 415 os. (wzrost o 63,3%). Wynik ten może się pokrywać ze zwiększeniem bezrobocia wśród kobiet w wieku 18-34, które nie powróciły lub nie podjęły pracy po urodzeniu dziecka (np. ograniczony dostęp do żłobków i przedszkoli, utrudnienia ze strony pracodawców).

Tabela 17 Skala bezrobocia w gminach obszaru LGD „Dolina Drwęcy” w latach 2010 i 2014 r.

	Liczba bezrobotnych		Z prawem do zasiłku		Udział bezrobotnych w liczbie os. w wieku produkcyjnym	
	2010	2014	2010	2014	2010	2014
Ciechocin	246	265	60	35	10,10%	10,44%
Golub-Dobrzyń	637	704	130	93	12,00%	12,84%
Golub-Dobrzyń Miasto	1226	1137	294	149	14,27%	13,74%
Kowalewo Pomorskie	725	843	200	109	9,94%	11,47%
Radomin	301	288	43	29	11,90%	11,51%
Zbójno	400	445	65	58	15,01%	16,43%
Razem	3535	3682	792	473	12,27%	12,76%

Źródło: dane GUS

W większości gmin obszaru LGD odnotowano wzrost liczby bezrobotnych, przy czym najwyższy wzrost odnotowano w gminie Kowalewo Pomorskie (wzrost o 16,3%), następnie w gminach Zbójno (o 11,2%), Golub-Dobrzyń (o 10,5%) i Ciechocin (7,7%). Spadek liczby bezrobotnych odnotowano w dwóch gminach: Miasto Golub-Dobrzyń (-7,3%) oraz w Gminie Radomin (-4,3%). Należy zauważyć również znaczący spadek liczby bezrobotnych z prawem do zasiłku we wszystkich gminach, co również przekłada się na obniżenie warunków socjalnych w rodzinach osób bezrobotnych.

Podsumowanie sytuacji na rynku pracy:

1. Wysoki poziom bezrobocia na obszarze LGD - udział bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym na koniec 2014 r. - 12,76% (3.682 osoby).
2. Szczególnie wysoki poziom bezrobocia odnotowano wśród:
 - a) **kobiet**, które stanowią 58% wszystkich bezrobotnych
 - b) **osób w młodym wieku 18-34 lat** - 51,6% bezrobotnych, w tym kobiet, które stanowią 63,4% bezrobotnych w tym przedziale wieku
 - c) **osób długotrwale bezrobotnych** (pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy), którzy stanowią 66,5% bezrobotnych
3. W ostatnich 5 latach odnotowano dodatkowo następujące negatywne trendy bezrobocia:
 - a) znaczny wzrost liczby bezrobotnych wśród **osób powyżej 50 roku życia** (wzrost o 40,2%), w tym w szczególności kobiet (wzrost o 68,6%)
 - b) znaczny wzrost liczby **bezrobotnych osób niepełnosprawnych**
4. Wyniki konsultacji społecznych potwierdziły bardzo niską ocenę obszaru LGD pod kątem poziomu bezrobocia, możliwości zdobycia zatrudnienia, instrumentów wsparcia dla osób bezrobotnych, poziomu przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktualnego systemu wspierania przedsiębiorczości - wszystkie te sfery zostały ocenione bardzo źle, lub źle. Ponadto brak miejsc pracy został uznany przez społeczeństwo jako najważniejsza bariera rozwojowa obszaru LGD.

3.3 Gospodarka

Siłą napędową każdego regionu są działające na jego terenie przedsiębiorstwa. To właśnie firmy, zarówno sektora prywatnego i publicznego, dostarczają większość miejsc pracy dla lokalnej społeczności, wypłacają wynagrodzenia pracownicze, które następnie napędzają lokalną gospodarkę oraz płacą lokalne podatki. W 2014 r. na obszarze LSR funkcjonowało 3.450 podmiotów gospodarczych, w tym 176 podmiotów sektora publicznego oraz 3.274 podmiotów prywatnych. W przeciągu ostatnich 5 lat liczba podmiotów gospodarczych wzrosła z 3.179 do 3.450 w

2014 r. (wzrost o 114 podmiotów, +3,4%). Pomimo odnotowanego wzrostu, należy zwrócić uwagę na **poziom przedsiębiorczości**, czyli **ilość podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców**, który dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego wyniósł w 2014 roku zaledwie 75,9 i był znacznie niższy niż dla obszaru województwa (91,9).

Tabela 18 Charakterystyka sektora gospodarczego obszaru LGD „Dolina Drwęcy” w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Sektor prywatny	3179	3083	3134	3228	3274
Sektor publiczny	157	162	175	180	176
Ogółem	3336	3245	3309	3408	3450
w tym wg formy prawnej					
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	84	85	94	95	86
Spółki handlowe	108	113	117	119	128
w tym z udziałem kapitału zagranicznego	16	16	18	18	18
Spółdzielnie	24	23	24	24	25
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	2668	2560	2578	2646	2652
Fundacje i organizacje społeczne	130	138	145	152	155
Poziom przedsiębiorczości - liczba podmiotów na 1000 mieszkańców	73,5	71,5	72,8	74,9	75,9

Źródło: Dane GUS

Do głównych obszarów działalności podmiotów gospodarczych zalicza się przede wszystkim handel i usługi, które stanowią 25,1% wszystkich podmiotów, następnie budownictwo 14,7%, przetwórstwo przemysłowe 10,3%, transport i logistyka 7,2% oraz rolnictwo 5,5%. W ujęciu dynamicznym na przestrzeni ostatnich pięciu lat należy wskazać na zauważalny wzrost liczby podmiotów z sektorów: informacji i komunikacji, obsługa rynku nieruchomości, administracja publiczna i obrona narodowa, edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna.

Tabela 19 Sektory gospodarki obszaru LGD „Dolina Drwęcy”

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	PKD 2007
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	218	228	237	231	191	A
Górnictwo i wydobywanie	6	8	8	9	10	B
Przetwórstwo przemysłowe	362	351	335	338	357	C
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	5	5	6	8	7	D
Budownictwo	511	492	508	519	506	F
Handel i usługi	905	853	838	841	868	G
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	246	239	241	246	248	H
Hotele i restauracje, działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	69	64	59	60	61	I
Informacja i komunikacja	29	28	34	39	42	J
Pośrednictwo finansowe	78	72	68	67	70	K
Obsługa rynku nieruchomości	126	134	141	149	155	L
Administracja publiczna i obrona narodowa	113	120	135	156	159	N O
Edukacja	94	95	120	137	129	P
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	137	138	144	149	160	Q
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	57	58	58	64	70	R

Źródło: Dane GUS

Na obszarze działania LGD „Dolina Drwęcy” największy potencjał gospodarczy skupia się w miastach Golubiu-Dobrzyniu oraz w Kowalewie Pomorskim, gdzie zlokalizowano łącznie prawie 62% wszystkich prywatnych

podmiotów gospodarczych. Dominującym ośrodkiem gospodarczym tego obszaru jest niewątpliwie miasto Golub-Dobrzyń, siedziba powiatu, w obrębie którego funkcjonuje 1.172 prywatnych podmiotów gospodarczych (36,3% wszystkich podmiotów prywatnych obszaru LGD). Najmniej korzystnie pod względem liczby przedsiębiorstw wypadają gminy Ciechocin (205 podmiotów, 6,35%) i Radomin (202 podmioty, 6,25%).

Tabela 20 Podmioty gospodarcze według własności

	Liczba podmiotów gosp.	Sektor prywatny	Sektor publiczny
Gmina Ciechocin	222	214	8
Gmina Golub-Dobrzyń	615	603	12
Miasto Golub-Dobrzyń	1.251	1.163	88
Gmina Kowalewo Pomorskie	886	848	37
Gmina Radomin	213	201	12
Gmina Zbójno	263	244	19
Razem	3.450	3.273	176

Źródło: Dane GUS

Wśród 3.450 podmiotów, aż 3.275 podmiotów stanowią mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 10 osób (94,9% wszystkich przedsiębiorstw). Aż 36,0% mikroprzedsiębiorstw jest ulokowana na terenie Miasta Golub-Dobrzyń, kolejne 25,9% ma swoje siedziby w Gminie Kowalewo Pomorskie. Ponadto na obszarze LGD zlokalizowano 151 małych przedsiębiorstw, zatrudniających 10-49 pracowników, głównie w obrębie Miasta i Gminy Golub-Dobrzyń oraz Gminy Kowalewo Pomorskie.

Tabela 21 Podział przedsiębiorstw obszaru LGD „Dolina Drwęcy” pod względem wielkości zatrudnienia

	Mikro 0-9	Małe 10-49	Średnie 50-249	Duże 250<
Gmina Ciechocin	209	13	0	0
Gmina Golub-Dobrzyń	589	25	1	0
Miasto Golub-Dobrzyń	1.178	59	13	1
Gmina Kowalewo Pomorskie	850	29	7	0
Gmina Radomin	203	10	0	0
Gmina Zbójno	246	15	2	0
Razem	3.275	151	23	1

Źródło: dane GUS

Do największych podmiotów gospodarczych działających na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” należą:

- **Gmina Ciechocin:** ZPH DANSTAL - branża budowlana, HOTEL OSADA KARBÓWKO WELLNESS & SPA - branża hotelowa, Żywność Ekologiczna BIO FOOD Sp. z o.o. - przetwórstwo spożywcze
- **Gmina Golub-Dobrzyń:** PANEL-METAL Sp. z o.o. - produkcja materiałów budowlanych, Przedsiębiorstwo Handlowo-Gastronomiczne "GABAR", EUROGAZ, Zakład Utylizacyjny "HETMAN", DOMBUD RP, Zakład Produkcji Cukierniczej w Nowogrodzie
- **Miasto Golub-Dobrzyń:** ADABET, CERAMIK s.c., DRUTPOL, PBHU MURABET działające w branży budowlanej, AGROLOK i GOLPASZ S.A z branży produkcji rolnej oraz ISTRAIL działający w przemyśle ciężkim motoryzacyjnym oraz Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej PEC Sp. z o.o. działający w zakresie ciepłownictwa, poboru, uzdatniania i dostarczania wody.
- **Gmina Kowalewo Pomorskie:** Hurtownia Olejów i Paliw OLKOP, PLASTICA Sp. z o.o. (TZMO)
- **Gmina Radomin:** AGDOR sj. - przetwórstwo rolno-spożywcze, ZPUH KROLL - branża drzewna
- **Gmina Zbójno:** ABM FORMTEC Sp. z o.o. - instalacje przemysłowe, konstrukcje stalowe.

Tereny inwestycyjne i instytucje otoczenia biznesu

Analizując stan gospodarczy obszaru LGD „Dolina Drwęcy” należy zaznaczyć działalność **Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej** w Kowalewie Pomorskim (7,82 ha powierzchni) w bezpośredniej lokalizacji drogi krajowej nr 15 oraz w pobliżu autostrady A1 (ok. 12 km do węzła). W podstrefie PSSE funkcjonuje przedsiębiorstwo PLASTICA Sp. z o.o. wchodząca w skład Grupy Kapitałowej Toruńskich Zakładów Materiałów Opatrunkowych (TZMO). Gmina Kowalewo Pomorskie aktualizuje obecnie studium uwarunkowań w celu wyznaczenia dodatkowych terenów pod działalność usługową. W ramach realizacji Strategii ORSG Powiatu Golubsko-

Dobrzyńskiego planowane jest utworzenie Golubsko-Dobrzyńskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego oraz inkubatora przedsiębiorczości na terenie gminy wiejskiej i Miasta Golub-Dobrzyń o łącznej powierzchni 15,6 ha. Miasto Golub-Dobrzyń dysponuje ponadto terenami z przeznaczeniem pod działalność usługową o łącznej powierzchni ponad 2 ha. Gmina Ciechocin posiada ok. 9 ha terenów inwestycyjnych zlokalizowanych przy drodze wojewódzkiej nr 569 relacji Golub-Dobrzyń - Dobrzejewice. **Na obszarze działania LGD „Dolina Drwęcy” nie funkcjonuje obecnie żaden inkubator przedsiębiorczości, który mógłby wesprzeć rozwój przedsiębiorczości na terenie wiejskim.**

Podmioty ekonomii społecznej - przedsiębiorstwa społeczne

Na całym obszarze działania LGD „Dolina Drwęcy” działa obecnie 18 podmiotów ekonomii społecznej funkcjonujących w formie spółdzielni. Z funkcjonujących spółdzielni najwięcej znajduje się na terenie Gminy Miasta Golub-Dobrzyń (5 podmiotów) i Gminy Kowalewo Pomorskie (4). Dwie spółdzielnie znajdują się ponadto w Gminie Golub-Dobrzyń i po 1 podmiocie w Gminie Zbójno i Ciechocin. Wśród podmiotów społecznych wyróżniamy 4 spółdzielnie mieszkaniowe, 4 gminne spółdzielnie "Samopomoc Chłopska" (spółdzielnie prowadzące sprzedaż detaliczną na terenie wiejskim i miejskim), 2 spółdzielnie związane z działalnością rolniczą. W ostatnich latach na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” powstały 2 spółdzielnie socjalne, których przedmiotem działalności jest przede wszystkim prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków w celach społecznej i zawodowej reintegracji jej członków. Powstały:

- Spółdzielnia Signum założona w 2010 r. przez 5 osób bezrobotnych prowadząca aktualnie punkt przedszkolny w Golubiu-Dobrzyniu;
- Spółdzielnia Zorza założona w 2012 r. przez osoby bezrobotne świadcząca usługi gastronomiczne (prowadzenie restauracji "Nad jeziorem" w Nowogrodzie i pozostałe usługi cateringowe).

Rolnictwo

Na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” przydatność rolnicza gleb jest zróżnicowana, z dominacją gleby klasy III i IV, które zajmują łącznie ok. 70% powierzchni gruntów ornych. Najlepsze warunki przyrodnicze do produkcji rolniczej występują na terenie gmin Kowalewo Pomorskie i Radomin, a najgorsze w gminie Golub-Dobrzyń (obszar ONW). Należy podkreślić iż przydatność rolnicza gleb obszaru LGD jest wyższa od średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego.

W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, które zajmują łącznie 44.182 ha (72,1% powierzchni obszaru). Grunty orne z sadami zajmują 40.179 ha (65,6%), natomiast trwałe użytki zielone pokrywają 2.884 ha (4,7%). Lasy zajmują powierzchnię 12.308 ha, co stanowi 20,3% powierzchni obszaru LGD.

Według danych statystycznych uzyskanych w ramach ostatniego Powszechnego Spisu Rolnego na terenie obszaru LGD (obszar powiatu golubsko-dobrzyńskiego) w 2010 r. działało 4.006 gospodarstw rolnych, natomiast w rolnictwie pracowało w tym czasie 8.458 osób. Największą liczbę gospodarstw rolnych zanotowano w Gminie Golub-Dobrzyń (1.104 szt.), następnie w Gminie Kowalewo Pomorskie (998 szt.), Gminie Radomin (692 szt.), Gminie Ciechocin (578 szt.), Gminie Zbójno (550 szt.) oraz w Mieście Golub-Dobrzyń (84 szt.).

Tabela 22 Charakterystyka gospodarstw rolnych obszaru LGD „Dolina Drwęcy”

	Gmina Ciechocin	Gmina Golub- Dobrzyń	Miasto Golub- Dobrzyń	Gmina Kowalewo Pomorskie	Gmina Radomin	Gmina Zbójno	Razem LGD
Gospodarstwa rolne	578	1.104	84	998	692	550	4.006
Do 1ha włącznie	159	138	46	234	153	47	777
Powyżej 1 ha	419	966	38	764	539	503	3.229
1 - 5 ha	132	325	22	249	144	114	986
5 -10 ha	100	266	8	206	150	163	893
10 - 15 ha	73	176	3	107	94	97	550
15 ha i więcej	114	199	5	202	151	129	800

Źródło: dane GUS

Obszar LGD jest predysponowany do rozwoju rolnictwa głównie w zakresie produkcji zwierzęcej (gminy: Ciechocin, Golub-Dobrzyń i Zbójno) oraz w uzupełnieniu do produkcji roślinnej (gminy: Kowalewo Pomorskie i Radomin). Jednakże struktura wielkościowa gospodarstw rolnych ogranicza rozwój rolnictwa

wysokotowarowego. Na obszarze działania LGD „Dolina Drwęcy” niewielka część rolników zorganizowała się w grupy producenckie oraz stowarzyszenia, działające na rzecz m.in.: dostosowania produkcji prowadzonej w gospodarstwach członków grup producentów rolnych do wymogów rynkowych, wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, centralizacja sprzedaży oraz dostarczenie do odbiorców hurtowych. Obecnie funkcjonuje tutaj 7 grup producentów rolnych oraz 2 stowarzyszenia.

Podsumowanie przedsiębiorczości:

1. Stały wzrost liczby przedsiębiorstw, w tym przede wszystkim mikroprzedsiębiorstw - wzrost liczby podmiotów w większości gmin. Miasto Golub-Dobrzyń wraz z Gminą Kowalewo Pomorskie stanowią główne centrum gospodarcze obszaru LGD.
2. Niski poziom przedsiębiorczości na obszarze LGD (75,9 podmiotów na 1000 mieszkańców)
3. Niewystarczająca oferta wsparcia w zakresie tworzenia nowych przedsiębiorstw oraz rozwoju i modernizacji istniejących podmiotów gospodarczych - wymaga działań uzupełniających (dotacje na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw, w tym w szczególności w zakresie działalności związanych z turystyką, usług opiekuńczych i wychowawczych dzieci oraz usług opiekuńczych nad osobami w podeszłym wieku).
4. Niewystarczająca aktualna oferta inwestycyjna gmin w zakresie pozyskiwania nowych inwestorów.
5. Gmina Golub-Dobrzyń oraz Miasto Golub-Dobrzyń podjęły przygotowania do wspólnej inwestycji w zakresie budowy Parku Technologiczno-Przemysłowego. Część gmin opracowuje Miejskowe Plany Zagospodarowania pod tereny inwestycyjne.
6. Brak odpowiedniego wsparcia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości wśród mieszkańców - brak inkubatorów przedsiębiorczości.
7. Duże rozdrobnienie rolnictwa oraz zbyt niski poziom zrzeszania się rolników w grupy producenckie.
8. Wyniki konsultacji społecznych wskazują na stosunkowo niską ocenę społeczeństwa w zakresie współpracy samorządów i przedsiębiorstw oraz system wspierania przedsiębiorczości. Wyżej oceniono atrakcyjność inwestycyjną obszaru LGD.

3.4 Pomoc społeczna

Wyznacznikiem położenia ekonomicznego ludności są uzyskiwane przez nią dochody stałe, czyli płace, emerytury i renty stałe, których brak wywołuje zapotrzebowanie na pomoc ze strony instytucji państwa i lokalnego środowiska społecznego. Brak możliwości weryfikacji stałych źródeł dochodów mieszkańców analizowanego obszaru skłania do badania położenia ekonomicznego społeczności poprzez wymiar wielkości i form pomocy społecznej świadczonej mieszkańcom.

Placówki opieki społecznej na obszarze LGD:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Golubiu-Dobrzyniu,
- Powiatowy Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności w Golubiu-Dobrzyniu,
- Miejski Ośrodek Polityki Społecznej w Golubiu-Dobrzyniu,
- Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowalewie Pomorskim,
- Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Ciechocinie, Radominie, Zbójnie oraz Golubiu-Dobrzyniu.
- Dom Pomocy Społecznej w Golubiu-Dobrzyniu - zajmujący się opieką nad osobami dorosłymi (w tym osobami starszymi), niepełnosprawnymi intelektualnie),
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Golubiu-Dobrzyniu (prowadzony przez Stowarzyszenie Szansa na Zdrowie) zajmujący się opieką nad osobami z zaburzeniami psychicznymi - opieka dzienna,
- Powiatowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza we Wielgim (Gmina Zbójno),
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Kowalewie Pomorskim.

W sferze pomocy społecznej działa kilka organizacji pozarządowych, które wspierają pomocą różne grupy społeczne, w tym m.in. osoby starsze - Klub Seniora w Ostrowitem, Golubsko-Dobrzyński Uniwersytetu Trzeciego Wieku, osoby z zaburzeniami psychicznymi - wymieniony wyżej ŚDS w Golubiu-Dobrzyniu prowadzony przez Stowarzyszenie Szansa na Zdrowie. Biorąc pod uwagę postępujące starzenie się społeczeństwa, rozwój sektora usług opiekuńczych jest szczególnie ważny, gdyż funkcjonowanie na tak dużym obszarze tylko jednego domu opieki społecznej może okazać się niewystarczające.

W 2014 r. z pomocy społecznej korzystało 6.241 osób co stanowiło 13,7% ogółu mieszkańców obszaru LGD. Najwięcej osób w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców gminy odnotowano w Gminie Zbójno - 19,9%, a najmniej w Gminie Kowalewo Pomorskie 10,7%.

Tabela 23 Osoby korzystające z pomocy społecznej na obszarze LGD „Dolina Drwęcy”

	Korzystający z pomocy społecznej		Udział osób korzystających z pomocy społecznej	
	gospodarstwa	osoby	W liczbie mieszkańców gminy	W liczbie mieszkańców obszaru LGD
Ciechocin	154	572	14,1%	1,2%
Golub-Dobrzyń	372	1228	14,4%	2,7%
Golub-Dobrzyń Miasto	686	1792	13,9%	3,9%
Kowalewo Pomorskie	441	1243	10,7%	2,7%
Radomin	155	526	13,4%	1,2%
Zbójno	254	880	19,9%	1,9%
Ogółem	2062	6241	-	13,7%

Źródło: dane GUS

Problemy z funkcjonowaniem rynku pracy na obszarze LGD powodują utrzymanie się sfery ubóstwa i konieczność korzystania z pomocy społecznej. Według danych z Ośrodków Pomocy Społecznej najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej, a tym samym **najpoważniejszymi problemami społecznymi są bezrobocie i ubóstwo**. Na kolejnych miejscach wśród problemów społecznych wymieniono niepełnosprawność, długotrwałą chorobę, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, czy potrzebę ochrony macierzyństwa.

Tabela 24 Powody przyznania pomocy socjalnej

Powody przyznania pomocy rodzinie	Liczba
Ubóstwo	1.164
Bezdomność	33
Potrzeba ochrony macierzyństwa	139
Bezrobocie	1.462
Niepełnosprawność	583
Długotrwała lub ciężka choroba	352
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	316
Przemoc w rodzinie	21
Alkoholizm	67
Narkomania	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	12
Zdarzenie losowe	3
Sytuacja kryzysowa	4

Źródło: Dane PUP w Golubi-Dobrzyniu

Bardzo ważną rolę w pomocy społecznej odgrywają takie formy aktywizacji osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, które wymagają rozwijania lub wręcz odzyskania zdolności funkcjonowania w społeczeństwie. Działania w tym zakresie podejmuje:

- Powiatowy Urząd Pracy w Golubiu-Dobrzyniu - działalność skierowana do osób bezrobotnych w zakresie ułatwienia podjęcia zatrudnienia w różnych formach, dostępie do usług prawnych i in. ważnych usług. Główna pomoc PUP skierowana jest do najstańszych, biernych społecznie i długotrwale bezrobotnych, którzy są narażeni na ryzyko społecznej marginalizacji.
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Golubiu-Dobrzyniu - działalność aktywizacji osób wykluczonych społecznie poprzez: organizację turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych, organizację wycieczek integracyjnych dla osób niewidomych i słabo widzących we współpracy z Polskim Związkiem Niewidomych w Golubiu-Dobrzyniu oraz Polskim Związkiem Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Golubiu-Dobrzyniu.

Aktualnie oferowana pomoc, w szczególności skierowana dla osób bezrobotnych jest niewystarczająca - oferowane instrumenty wsparcia przedsiębiorczości (środki na utworzenie własnej działalności, doradztwo,

dofinansowanie miejsc pracy) nie spełniają oczekiwań. Potrzebne jest wzmocnienie tego typu instrumentów poprzez właściwą promocję przedsiębiorczości, odpowiednią zachętę sfinansowania utworzenia działalności gospodarczej (środki na utworzenie i rozwój przedsiębiorstw) oraz merytoryczną pomoc prawną i księgową (inkubator przedsiębiorczości). Szczęólnego podejścia wymagają osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, które będą wymagały dodatkowo działań z zakresu szkoleń i kursów w zakresie podnoszenia kwalifikacji, działań wspierających w zakresie aktywnej integracji (działalność środowiskowa klubów, świetlic). Należy przy tym uwzględnić trudność w aktywizacji osób przyzwyczajonych do korzystania ze środków pomocy społecznej - osoby takie potrzebują często kompleksowej pomocy, wsparcia wielowymiarowego i długoterminowego, efektywnych działań, łączących zarówno reintegrację społeczną jak i końcowo powrót na rynek pracy.

Podsumowanie - pomoc społeczna:

- a. Zła kondycja materialna mieszkańców, co potwierdza znaczący odsetek osób korzystających z pomocy społecznej - 13,7% społeczeństwa obszaru LSR.
- b. Wskaźnik udziału osób korzystających z pomocy społecznej jest wyraźnie skorelowany z bezrobociem, dlatego też pomoc powinna być skierowana przede wszystkim na działania wspierające i aktywizujące przedsiębiorczość wśród mieszkańców oraz działania przyczyniające się do tworzenia nowych miejsc pracy.
- c. Starzenie się społeczeństwa w niedługim okresie stanie się realnym wyzwaniem dla wszystkich poziomów JST, głównie w zakresie dostosowania usług i polityki opieki nad osobami starszymi. Na obszarze LGD funkcjonuje tylko jeden dom pomocy społecznej (Golub-Dobrzyń).
- d. Bierność/niska aktywność oraz niewystarczająca/słaba aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz innych grup defaworyzowanych, w tym osób starszych i niepełnosprawnych
- e. Wyniki konsultacji społecznych wskazują na jedną z głównych barier rozwojowych obszaru LGD - "niski poziom dochodów mieszkańców" (5. miejsce), co przekłada się w wielu wypadkach na potrzebę skorzystania z pomocy społecznej.

3.5 Środowisko przyrodnicze

Pod względem fizycznogeograficznym obszar LSR znajduje się w makroregionie Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego, przy czym centralna część obszaru (Golub-Dobrzyń i okolice) leży w mezoregionie Doliny Drwęcy, północna część w mezoregionie Pojezierza Chełmińskiego, a południowa na Pojezierzu Dobrzyńskim. Obszar ten cechuje duża różnorodność form ukształtowania terenu, co jest związane przede wszystkim z rzeźbą młodoglacjalną: doliny rzeki Drwęcy i Rużca, liczne rynny jeziorne i wzgórza i pagórki morenowe, wały ozów, kemy i drumliny ("Drumliny Zbójeńskie"). Różnorodność rzeźby obszaru LGD, duże wysokości względne oraz inne elementy wzbogacające krajobraz, wpływa na relatywnie wysoką atrakcyjność turystyczną i rekreacyjną obszaru LSR.

Lesistość

Lasy stanowią bardzo ważny element środowiska naturalnego i krajobrazowego obszaru LGD „Dolina Drwęcy”. Występują tutaj dwa duże kompleksy leśne położone w dolinie Drwęcy - tzw. Kotlina Konstancjewska i Kotlina Elgiszewska. Pozostałe tereny leśne występują lokalnie i w mniejszych skupiskach. Największy wskaźnik lesistości posiadają gminy Ciechocin (36,4%) i Golub-Dobrzyń (32,8%). Natomiast cały obszar LGD „Dolina Drwęcy” posiada wskaźnik na poziomie 20,3%. Na terenie LGD dominują lasy państwowe, co umożliwia do nich dostęp mieszkańcom i turystom. Na bezleśnych terenach wysoczyzn morenowych istotnymi obszarami zieleni są parki podworskie. Są one cenne nie tylko ze względów historycznych czy kulturowych, jako część zespołów dworsko-parkowych, ale także ekologicznych, gdyż wzbogacają i uatrakcyjniają środowisko przyrodnicze i krajobraz wiejski.

Zasoby hydrologiczne

Obszar LGD „Dolina Drwęcy” położony jest w dorzeczu Wisły. Rzeka Drwęca stanowi oś hydrograficzną tego terenu, a jej dopływy to: Struga Kujawska, Struga Wąbrzeska, Struga Młyńska, Ruziec, Lubianka oraz Struga Ciechocińska. Drwęca jest typową rzeką pojezierną, silnie meandrującą. Bardzo mały spadek wody przyczynił się do powstania wielu malowniczych meandrów. Rzece towarzyszą również liczne starorzecza. Od 1961 r. Drwęca jest rezerwatem wodnym "Rzeka Drwęca" obejmującym rzekę, jej dopływ Ruziec, a także strefę przyległego brzegu (największy rezerwat ichtiologiczny w Polsce). Najpoważniejszymi źródłami zanieczyszczeń są ścieki oczyszczone mechaniczno-biologicznie, odprowadzane z miast położonych nad rzeką: Brodnica i Golub-Dobrzyń, ponadto pochodzące z miejscowości położonych nad jej dopływami oraz zanieczyszczenia obszarowe z terenów

rolnych. Badania monitoringowe jakości wód Drwęcy z 2012 r. w zakresie potencjału ekologicznego wykazały II klasę (bardzo dobry). Ocena fizykochemiczna wskazała stan dobry, a stan bakteriologiczny określono jako zadowalający. Na obszarze LGD znajdują się ponadto liczne jeziora (21 jezior powyżej 10ha), z czego największymi są: Mlewieckie (84,4ha), Wielgie (70,9ha), Wojnowskie (48,7ha), Okonin (37,4 ha). Większość jezior jest zagospodarowana turystycznie, przy czym najpopularniejszym akwenem użytkowanym turystycznie jest jezioro Okonin, które ponadto jest jednym z najczystszych jezior w województwie.

Ochrona przyrody

Na terenie LGD „Dolina Drwęcy” wytyczono liczne formy prawnej ochrony przyrody i krajobrazu: obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, a także obszar Natura 2000.

Znajdują się tutaj części dwóch obszarów chronionego krajobrazu: Doliny Drwęcy oraz Drumliny Zbójeńskie, chronione ze względu na wyróżniający je krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach. Obszary te są wartościowe ze względu na wysoką atrakcyjność turystyczną, a ich łączna powierzchnia stanowi 43,2% obszaru LGD. W obrębie obszaru LGD wyznaczono również 2 rezerваты przyrody, które obejmują tereny zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym. Są to rezerваты: ichtiologiczny "Rzeka Drwęca" oraz leśny "Bobrowisko".

Ochrona rezerwatowa rzeki Drwęcy wraz z pasem terenu o szerokości 5m po obu stronach rzeki stanowi istotne ograniczenie w jej turystycznym wykorzystaniu. Jednakże według zarządzeń Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy wyznaczono szlak kajakowy rzeką Drwęcą z 3 punktami postojowymi w 43, 45 i 48 km rzeki (obszar Gminy Miasta Golub-Dobrzyń) oraz pod koniec 2014 roku wprowadzono również możliwość indywidualnego amatorskiego połowu ryb za pomocą wędek, dokonywanego z brzegu rzeki Drwęcy. Pozwolenie na połów jest powiązane z zaplanowanymi działaniami ochronnymi polegającymi na prowadzeniu przez Polski Związek Wędkarski zarybień trocią wędrowną, łosiem atlantyckim, jesiorem ostronosym, cętą i pstrągiem potokowym. Restytucja wymienionych gatunków ryb ma na celu przywrócenie i zwiększenie ich populacji na terenie rzeki Drwęcy i jest zgodna z celem ochrony rezerwatu. Na wyznaczonych miejscach postojowych dopuszcza się wykonanie nieoświetlonych pomostów pływających, nieosadzonych w dnie rzeki, o charakterze sezonowym od 1 maja do 30 września. Według Zarządzenia RDOŚ miejsca postojowe powinny zostać wyposażone w małą infrastrukturę (śmietniki, ławki, pola namiotowe) zapewniającą prawidłowe funkcjonowanie miejsc postojowych wyznaczonych w ramach szlaków.

Na terenie obszaru LGD znajduje się ponadto 57 pomników przyrody żywej oraz nieożywionej, a także użytki ekologiczne o łącznej powierzchni ponad 217 ha. Znajduje się tutaj również część obszaru europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 - obszar Dolina Drwęcy o łącznej powierzchni 748,2 ha, obejmujący rzekę Drwęcę ze starorzeczami, łakami, lasami. Ochrona obszaru wymaga, aby wszelka działalność nie prowadziła do degradacji chronionych siedlisk przyrodniczych oraz do pogarszania warunków bytowania chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Podsumowanie - środowisko przyrodnicze:

1. Obszar LGD charakteryzuje stosunkowo zróżnicowany krajobraz młodoglacjalny, odbierany jako atrakcyjny dla rozwoju turystyki aktywnej (punkty widokowe, jeziora, rzeki).
2. Obszar charakteryzuje się wysoką lesistością (powyżej 20%).
3. Obszar posiada liczne formy ochrony przyrody, co potwierdza wysoką jakość przyrodniczą tego terenu oraz jego wysoką atrakcyjność turystyczną

3.6 Dziedzictwo kulturowe

Obszar LGD „Dolina Drwęcy” znajduje się na pograniczu historycznych ziem Chełmińskiej i Dobrzyńskiej. Rzeka Drwęca od wielu wieków stanowiła granicę geograficzną, oddzielając w przeszłości Polskę od państwa zakonu krzyżackiego, województwo chełmińskie od ziemi dobrzyńskiej oraz zabór pruski od zaboru rosyjskiego. Pomimo wielu różnic kulturowych, historycznych i gospodarczych z czasem te granice się zatarły i od tego momentu region ten zapisywał jedynie wspólną historię, zachowując przy tym spójność kulturową. Pełną spójność terytorialną obszaru LGD, podkreśla nazwa miasta powiatowego Golub-Dobrzyń. Spuścizną historyczną tego obszaru jest wysoka liczba obiektów zabytkowych chronionych na podstawie wpisu do rejestru zabytków i ewidencji zabytków. Na szczególną uwagę, ze względu na wysoki potencjał turystyczny, zasługują przede wszystkim:

▪ starówka golubska	▪ kościół p.w. św. Bartłomieja
▪ Zamek Golubski i mury obronne	▪ w Chełmoniu (XIV w.)
▪ pałac w Szafarni	▪ kościół p.w. Matki Boskiej Śnieżnej

▪ klasztor Karmelitów w Oborach	▪ w Srebrnikach (XIII w.)
▪ kościół p.w. św. Katarzyny w Golubiu	▪ kościół p.w. św. Katarzyny i Małgorzaty
▪ kościół p.w. św. Marcina we Wrockach	▪ w Wielkiej Łące (XIII/XIV w.)
▪ kościół p.w. św. Mikołaja w Kowalewie Pomorskim	▪ zespół pałacowy w Zbójnie
▪ kościół ewangelicki w Ostrowitem	▪ zespół pałacowy w Sokołowie

Łącznie na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” zlokalizowano 43 obiekty zabytkowe chronione na podstawie wpisu do rejestru zabytków, są to głównie obiekty sakralne, pałace i dwory i ich założenia oraz zabytkowe obiekty techniki.

Obiekty kultury

Duże znaczenie dla sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD ma potencjał kulturalny, który jest generowany przede wszystkim poprzez działalność bibliotek, szkół, domów kultury oraz znaczące ośrodki kultury w Golubiu-Dobrzyniu i Szafarni.

Na **Zamku Golubskim** znajduje się Muzeum Regionalne PTTK, w którego zbiorach znajduje się 559 muzealiów z dziedziny archeologii, etnografii i historii (głównie militaria). Łączna powierzchnia ekspozycji wynosi 415 m², a na szczególną uwagę zasługują XIV - XV-wieczne armaty oraz kopie armat i machin wojennych wykonanych dla potrzeb filmu (np. kolubryna z filmu "Potop"), które zostały przekazane przez Wytwórnę Filmów Fabularnych w Łodzi. W dziale etnograficznym zgromadzono XIX-wieczne zabytki kultury materialnej z terenu ziemi dobrzyńskiej, np. kompletny warsztat gancarski, warsztat rzeźnicki, narzędzia pracy rybaków i in. Muzeum organizuje wystawy czasowe i tematyczne związane z zamkiem i działalnością PTTK. Ponadto wspólnie z miejscowym Biurem Obsługi Ruchu Turystycznego organizowane są imprezy/wydarzenia kulturalne o randze krajowej oraz międzynarodowej - Wielkie Turnieje Rycerskie, Krajowe Konkursy Krasomówcze dla przewodników PTTK i młodzieży, Golubskie Hubertusy, spektakle historyczne, bale kostiumowe. Największym wydarzeniem, które przyciąga turystów z Polski i zagranicy jest odbywający się cyklicznie Międzynarodowy Turniej Rycerski organizowany przez Bractwo Rycerskie. Podczas turnieju na zamkowym dziedzińcu odbywają się potyczki rycerzy, turnieje kusznice i krasomówcze, a także liczne przedstawienia teatralne. Przy zamku działa Szkoła Rycerska, hotel oraz restauracja.

Kolejnym bardzo ważnym obiektem przyciągającym turystów jest **Ośrodek Chopinowski w Szafarni**, w którym odbywają się jedyne w Europie Międzynarodowe Konkursy Pianistyczne dla Dzieci i Młodzieży. Organizowane są ponadto liczne koncerty, konkursy literackie i plastyczne, wystawy sztuki współczesnej oraz turnieje wiedzy o Fryderyku Chopinie.

Pozostałe instytucje kultury zlokalizowane na obszarze LGD to: biblioteki - 16 placówek wraz z filiami, 3 domy kultury (Golub-Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie oraz Radomin) oraz Muzeum Techniki Sztuki Wojennej prowadzone przez stowarzyszenie.

Ponadto w gminach funkcjonują świetlice wiejskie, będące miejscem zebrań i spotkań okolicznościowych mieszkańców, miejscem zebrań członków KGW. Świetlice wiejskie oraz ich bezpośrednie otoczenie spełniają często funkcje rekreacyjne, a czasami również turystyczne - przy obiektach organizowane są place zabaw dla dzieci młodszych i starszych. Część obiektów świetlic posiada wyposażenie do zabaw i rekreacji - takie obiekty stanowią swoiste centrum społeczne, kulturalne i rekreacyjne miejscowości wiejskich. Pomimo dotychczasowego zaangażowania środków publicznych w inwestycje w zakresie modernizacji, rozbudowy i budowy nowych obiektów świetlic wiejskich w ostatnich latach, jeszcze wiele miejscowości wiejskich oczekuje wsparcia w tym zakresie. Wiele obiektów wymaga również aranżacji otoczenia świetlic na cele rekreacyjne - place zabaw, siłownie zewnętrzne i in.

3.7 Turystyka

Obszar LGD „Dolina Drwęcy” charakteryzuje stosunkowo wysoka atrakcyjność turystyczna wynikająca ze zróżnicowanych wysokich walorów przyrodniczych, uznanych walorów kulturowych, korzystne położenie wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych takich jak autostrada A1 oraz droga krajowa nr 15. Atrakcyjność turystyczna obszaru przełożyła się na rozwój różnych aktywności turystycznych i rekreacyjnych skierowanych zarówno do turystów krajowych jak również zagranicznych. Golub-Dobrzyń jako miasto powiatowe pełni również swoje centrum obsługi turystycznej obszaru LGD, sprzyja temu również centralne położenie miasta na tle powiatu/obszaru, zapewniając spójność terytorialną. W skład obiektów bazy noclegowej obszaru LGD wchodzi m.in.: hotele, motele, zajazdy, ośrodki wczasowe/wypoczynkowe, pensjonaty, gospodarstwa agroturystyczne,

kwatery prywatne, pola namiotowe i kempingowe. Spośród stosunkowo licznych obiektów noclegowych na obszarze LGD należy wymienić:

- Hotel i restauracja na Zamku Golubskim (prowadzony przez PTTK) - 69 miejsc noclegowych
- Hotel i restauracja Vabank w Golubiu-Dobrzyniu - 31 miejsc noclegowych
- Hotel Osada Karbówko Wellness&Spa w Elgiszewie - 156 miejsc noclegowych
- Przystań i camping "Zacisze" w Golubiu-Dobrzyniu
- Dom Turysty w Golubiu-Dobrzyniu - 36 miejsc noclegowych
- Ośrodek Wypoczynkowo-Wędkarski "Angelzentrum" w Ostrowitem (koło Golubia-Dobrzynia) - 30 miejsc noclegowych (sezonowe)
- Dworek myśliwski - Hotel - Ośrodek Hodowli Zwierzyny w Sokołowie - 16 miejsc noclegowych
- Ośrodek AGRO-SPA Wzgórze Słońca w Nowogrodzie - 15 miejsc noclegowych
- Dom Weselny "IRENA" w Kowalewie Pomorskim - 40 miejsc noclegowych

Ponadto na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” funkcjonuje 18 obiektów agroturystycznych i inne obiekty noclegowe (motele, hotele, ośrodki wypoczynkowe, kwatery noclegowe). Część obiektów noclegowych i rekreacyjnych wymaga działań modernizacyjnych lub poszerzenia zakresu działalności (usługi rekreacyjne), tak aby zaspokoić rosnące oczekiwania i wymogi turysty krajowego i zagranicznego. Potrzebny wydaje się również proces zintegrowania sektora turystycznego obszaru LSR, który na chwilę obecną działa jako zbiór oddzielnych usługodawców, a tym samym nie wykorzystuje całego potencjału obszaru.

Od 2011 roku na obszarze powiatu działa również Golubsko-Dobrzyńska Organizacja Turystyczna, która jako stowarzyszenie samorządów i gestorów branży turystycznej oraz organizacji pozarządowych, działa w zakresie rozwoju i promocji lokalnych produktów i atrakcji turystycznych.

Według danych GUS z 2014 r. na obszarze LGD funkcjonowało 270 miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych, co w porównaniu do wyniku z roku 2010, wskazuje na wzrost o 39 miejsc noclegowych (wzrost o 16,9%). Wg danych GUS w 2014 r. udzielono łącznie 32.385 noclegów, w tym 711 turystom zagranicznym (głównie: Niemcy, Rosjanie, Norwedzy, Holendrzy, Ukraińcy, Duńczycy i Włosi). Porównując te wyniki do roku 2010, odnotowano znaczący wzrost o 14.773 noclegów rocznie (wzrost o 83,9%). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w 2014 r. wyniósł 33,2%, natomiast **wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyliczony wg metody Schneidera, wyniósł 52,8** (liczba turystów przypadająca na 100 stałych mieszkańców), co w porównaniu z wynikiem wskaźnika wyliczonego dla województwa kujawsko-pomorskiego 44,5, wskazuje na wysoki potencjał turystyczny obszaru LGD „Dolina Drwęcy”.

Tabela 25 Charakterystyka ruchu turystycznego na obszarze LGD „Dolina Drwęcy”

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Miejsca noclegowe całoroczne	231	247	248	245	270
Korzystający z noclegów	13545	14364	13679	14857	24003
Korzystający z noclegów turyści zagraniczni	310	130	150	328	473
Udzielone noclegi ogółem	17612	18728	19140	21621	32385
Udzielone noclegi turystom zagranicznym	800	235	338	570	711
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych	21,6	21,4	21,1	27,6	33,2
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego (wsk. Schneidera) obszaru LGD	29,8	31,6	30,1	32,7	52,8
Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego (wsk. Schneidera) województwa kujawsko-pomorskiego	37,8	39,1	40,1	41,4	44,5

Źródło: Dane GUS

Infrastrukturę turystyczną na obszarze LGD „Dolina Drwęcy” tworzą m.in.: szlaki turystyczne (piesze, rowerowe, samochodowe i wodne), ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne. Część jezior, wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, jest wyposażona w infrastrukturę turystyczną w postaci pola namiotowego, czy obiekty małej gastronomii (np. strzeżone kąpielisko nad Jeziorem Grodno).

Wyznaczone szlaki piesze:

- Szlak żółty (PTTK) - z Torunia przez Ciechocin, Golub-Dobrzyń, Szafarnię, Płonne do Radomna, który jest fragmentem europejskiego szlaku E11
- Szlak zielony - z Ciechocina, przez Olszówkę, Skępsk, Gajewo do Jabłonowa Pomorskiego

- Szlak niebieski - z Ciechocina do Chełmży
- Szlak pielgrzymkowy Camino Polaco - fragment jednego ze szlaków w ramach drogi św. Jakuba prowadzący do Santiago de Compostela w Hiszpanii

Wyznaczone szlaki rowerowe:

- Szlak zielony - z Torunia przez Golub-Dobrzyń do Brodnicy i Radomna

Wyznaczone szlaki samochodowe:

- Szlak Tysiąclecia - biegnący od Torunia poprzez Kowalewo Pomorskie - Ostrowite - Golub-Dobrzyń do Brodnicy; pełen zasięg Szlaku: Poznań - Olsztyn
- Szlak Grunwaldzki - biegnący z Torunia poprzez Kowalewo Pomorskie - Ostrowite - Golub-Dobrzyń do Brodnicy; pełen zasięg Szlaku: Toruń - Grunwald
- Szlak Towarzystwa Jaszczurzego - szlak prowadzący przez miejsca związane z działalnością Towarzystwa Jaszczurzego oraz przez zabytki architektury i urbanistyki późnego średniowiecza, biegnący m.in. przez Kowalewo Pomorskie - Ostrowite - Golub-Dobrzyń
- Szlak zamków Ziemi Chełmińskiej - szlak przez ziemię Chełmińską, w tym m.in. Golub-Dobrzyń i Kowalewo Pomorskie.

Wyznaczone szlaki wodne:

- szlak wodny rzeką Drwęca, biegnący od Rychnowskiej Woli do Złotorii (pod Toruniem) o łącznej długości 211,3 km. Wzdłuż szlaku odbywa się corocznie międzynarodowy spływ kajakowy.

Większość szlaków turystycznych pieszych i rowerowych wytyczono wzdłuż ciągów komunikacyjnych (jezdnie drogi lub poboczne). Odcinki szlaków przebiegające po ciągach pieszo-rowerowych lub wzdłuż ścieżek rowerowych są znikome (odcinki pomiędzy Kowalewem Pomorskim a Golubiem-Dobrzyniem, Podzamek Golubski - Owieczkowo). Wytyczone szlaki turystyczne nie zostały odpowiednio wyposażone w niezbędną infrastrukturę - brakuje punktów przystankowych wyposażonych w wiaty i inne elementy małej architektury - ławki, kosze na śmieci, miejsca na rozbicie namiotu, miejsce na ognisko, przystań kajakowa, ruchome pomosty, brak odpowiedniej ilości i jakości oznaczeń szlaku, brak tablic kontrolnych szlaków itp.

Promocja potencjału turystycznego

Zdiagnozowano niedostatecznie ukształtowany system promocji i informacji turystycznej, który charakteryzuje się brakiem koordynacji działań w sferze turystyki pomiędzy poszczególnymi podmiotami zajmującymi się obsługą ruchu turystycznego. Każda gmina próbuje indywidualnie wypromować swoje walory turystyczne (naturalne i kulturowe), prawie każdy gestor obiektów noclegowych, czy gastronomicznych również prowadzi kampanie promocyjne w sposób indywidualny, nie skoordynowany z działaniami pozostałych uczestników rynku turystycznego. Podjęto pierwsze próby zintegrowania działań promocyjnych pod szyldem Stowarzyszenia Lokalnej Organizacji Turystycznej, lecz wspólna promocja obszaru LGD wymaga dalszych kompleksowych i efektywnych działań. Potrzebna jest większa liczba inicjatyw i działań mających na celu zachowanie i promocji lokalnego dziedzictwa, przy udziale również lokalnych organizacji społecznych.

Podsumowanie - turystyka:

1. Analizowany obszar LGD posiada duży potencjał w zakresie wykorzystania zasobów naturalnych na potrzebę rozwoju turystyki i rekreacji.
2. Obszar charakteryzują zasoby kulturalne i zabytki historyczne o dużym potencjale turystycznym, które przyciągają turystów z kraju i zagranicy (Zamek golubski, ośrodek Chopinowski i in.)
3. Golub-Dobrzyń stanowi główny ośrodek obsługi ruchu turystycznego
4. Położenie obszaru LGD w okolicy dużych ośrodków miejskich (Toruń, Grudziądz, Bydgoszcz) tworzy znaczący potencjał dla rozwoju ruchu turystycznego i funkcji osiedleńczej.
5. Obszar jest wyposażony w obiekty bazy noclegowej różnej wielkości, z których część posiada zróżnicowaną ofertę rekreacyjną. Część obiektów noclegowych wymaga działań modernizacyjnych i uzupełnienia oferty o dodatkowe usługi.
6. Ograniczeniem rozwoju ruchu turystycznego (w tym w zakresie turystyki aktywnej) są braki w infrastrukturze turystycznej - infrastruktura towarzysząca szlakom, wiaty, przystanie wodne, miejsca biwakowe, punkty informacji turystycznej, ścieżki rowerowe.
7. Ograniczenia w rozwoju infrastruktury turystycznej nakładane są częściowo przez wymogi obszarów chronionych przyrodniczo (np. szlak wodny na Drwęcy).

8. Wyniki konsultacji społecznych wskazują na stosunkowo niską ocenę dokonaną przez społeczeństwo aktualnego stanu infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej - brak dostatecznie rozwiniętej infrastruktury turystycznej oznaczono jako 2. co do ważności główną barierę rozwojową obszaru LGD (budowę ścieżek rowerowych, tworzenie szlaków turystycznych i edukacyjnych często wskazywano jako propozycje zadań do realizacji).

3.8 Działalność organizacji społecznych

Aktywność lokalna wynika z poziomu kapitału społecznego, który jest jednym z najważniejszych czynników rozwoju lokalnego i regionalnego.

Odwiercieniem aktywności społecznej jest m.in. działalność organizacji pozarządowych, w tym fundacji i stowarzyszeń. Aktywność społeczna obszaru LGD „Dolina Drwęcy” mierzona liczbą organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców która wyniosła w 2014 r. 33,7 i jest wyższa od wojewódzkiej (28) oraz wyższa niż w kraju (31,5). Łączna liczba organizacji pozarządowych na analizowanym obszarze w 2014 r. wyniosła 153 podmioty. Poniżej przedstawiono podział liczby organizacji wedle lokalizacji w gminach.

Tabela 26 Organizacje społeczne na obszarze LGD „Dolina Drwęcy”

	Liczba organizacji	Liczba organizacji na 10000 mieszkańców
Gmina Ciechocin	16	39,6
Gmina Golub-Dobrzyń	36	42,1
Miasto Golub-Dobrzyń	39	30,3
Gmina Kowalewo Pomorskie	27	23,2
Gmina Radomin	16	40,8
Gmina Zbójno	19	43,0
Razem	153	33,7

Źródło: Dane GUS

Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi odbywa się w formie wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działania, konsultowania projektów, zlecanie realizacji zadań publicznych oraz wspieranie wykonania zadania publicznego z udzieleniem dotacji celowej. Organizacje na obszarze LGD realizują zadania publiczne z zakresu m.in. upowszechniania i rozwoju kultury i sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, upowszechniania kultury fizycznej i sportu wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, ochrony i promocji zdrowia, pomocy społecznej, ekologii oraz bezpieczeństwa.

Wśród organizacji pozarządowych na terenie LGD znajdziemy m.in.:

- ✓ 16 kółek, związków kółek rolniczych oraz stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju rolnictwa,
- ✓ 50 stowarzyszeń ochotniczej straży pożarnej,
- ✓ 22 stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju poszczególnych wsi i gmin
- ✓ 16 stowarzyszeń działających na rzecz promocji i rozwoju kultury, w tym KGW
- ✓ 4 stowarzyszenia działające na rzecz promocji zdrowia i aktywności fizycznej
- ✓ 1 Lokalna Organizacja Turystyczna obejmująca swym zasięgiem obszar powiatu
- ✓ oraz inne stowarzyszenia promujące turystykę, agroturystykę, sport, postawę ekologiczną, ochronę zwierząt, działające na rzecz pomocy rodzinie, dzieciom, osobom niepełnosprawnym, osobom starszym, działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości.

Niestety liczba organizacji pozarządowych nie przekłada się wprost na faktyczną aktywność lokalną społeczności. Powszechny brak środków finansowych, brak sponsorów ogranicza, a często również uniemożliwia działalność statutową organizacji. Brak środków finansowych na realizację zamierzeń i projektów, często demotywuje działalność członków organizacji i część z nich zawiesza swoją działalność.

Podsumowanie działalności NGO i aktywności lokalnej:

1. Stosunkowo wysoka liczba organizacji pozarządowych na obszarze LGD (średnia w przeliczeniu na liczbę mieszkańców wyższa niż w województwie).
2. Zdiagnozowane problemy z finansowaniem działalności statutowej większości organizacji - brak środków własnych na realizację projektów społecznych.

3. Wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych wskazują na średnią ocenę społeczeństwa w zakresie działalności istniejących organizacji pozarządowych oraz niską ocenę w zakresie chęci organizowania się mieszkańców w grupy zainteresowań, koła, nastawienie na współpracę, czy oddolną aktywność mieszkańców.
4. Te same konsultacje ze społeczeństwem wskazały na propozycje inwestycji zgłoszone przez respondentów w zakresie: "budowy/adaptacji lub wyposażenia świetlic wiejskich i remiz OSP" (34 głosy) oraz "organizacji miejsc spotkań lub klubów dla młodzieży lub seniorów" (24 głosy), co wskazuje jednak na chęć integracji i podjęcia aktywności przez lokalną społeczność.

3.9 Infrastruktura techniczna

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

W roku 2014 całkowita długość sieci wodociągowej obszaru LSR wynosiła 1.094,8 km, do której podłączonych było 8.227 budynków zamieszkiwanych przez 43.733 osób (96,2% społeczności). Podstawę zaopatrzenia obszaru w wodę do celów komunalnych i na potrzeby przemysłu stanowią ujęcia wód podziemnych.

System gospodarki ściekowej obszaru LGD obejmuje trzy rodzaje rozwiązań: systemy kanalizacji zbiorczej wyposażone w grupowe (gminne) oczyszczalnie ścieków, systemy kanalizacji indywidualnej oparte na małych (przysagrodowych) oczyszczalniach ścieków oraz na systemach kanalizacji indywidualnej opartej na zbiornikach wybieralnych (szamba). Największe oczyszczalnie ścieków znajdują się w Golubiu-Dobrzyń oraz Kowalewie Pomorskim. W roku 2014 całkowita długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 186,6 km, do której podłączonych było 3.112 budynków zamieszkiwanych przez 27.017 osób, czyli 59,4% mieszkańców LGD.

Tabela 27 Stan zwodociągowania i skanalizowania obszaru LGD „Dolina Drwęcy”

	Liczba podłączonych	% mieszkańców	Liczba podłączonych	% mieszkańców
	Wodociąg		Kanalizacja	
Gmina Ciechocin	3.684	91,1%	949	23,5%
Gmina Golub-Dobrzyń	8.512	99,7%	5.912	69,2%
Miasto Golub-Dobrzyń	12.308	95,6%	12.200	94,7%
Gmina Kowalewo Pomorskie	11.241	96,6%	5.044	43,3%
Gmina Radomin	3.731	95,0%	1.748	44,5%
Gmina Zbójno	4.257	96,4%	1.164	26,3%
Razem	43.733	96,2%	27.017	59,4%

Źródło: dane GUS

Gaz ziemny

Długość sieci gazowej w 2013 r. wynosiła 23,4 km, z 1011 podłączonymi budynkami, w których zamieszkiwało 3 028 osób, co stanowi 6,6% społeczności LGD. Infrastruktura gazu ziemnego obejmuje część Gminy Kowalewo Pomorskie oraz kilkanaście obiektów mieszkalnych na terenie gmin Golub-Dobrzyń i Ciechocin.

Infrastruktura energetyczna oraz energetyka odnawialna

Obszar LGD zaopatrywany jest w energię elektryczną z ogólnokrajowego systemu elektroenergetycznego, poprzez system sieci przesyłowych i rozdzielczych wysokiego i średniego napięcia. Sieć rozdzielcza jest rozwinięta na poziomie odpowiadającym bieżącym potrzebom, jednakże występują problemy związane z niedostateczną liczbą stacji transformatorowych o napięciu 15/0,4kV, często nadmiernym wydłużeniem linii przesyłowych oraz złym stanem technicznym niektórych odcinków sieci i urządzeń.

Należy podkreślić, że na analizowanym obszarze występują potencjalne możliwości wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, przy czym główne szanse należy dostrzec w energetyce wodnej (niektóre dopływy Drwęcy) oraz częściowo w energetyce wiatrowej.

Jako źródła wspomagające wykorzystanie energii odnawialnej na poziomie indywidualnego odbiorcy energii można wymienić systemy fotowoltaiczne i solarne, wykorzystywane coraz częściej w zabudowie mieszkalnej i gospodarczej. W 2015 r. Gminy Golub-Dobrzyń, Radomin i Zbójno zrealizowały projekty w zakresie instalacji ogniw fotowoltaicznych na obiektach publicznych oraz na budynkach prywatnych osób fizycznych (27 instalacji fotowoltaicznych w Gminie Golub-Dobrzyń, 23 instalacje w Gminie Zbójno oraz 30 instalacji w Gminie Radomin).

Gospodarka odpadami

Na obszarze LGD działa obecnie jeden Gminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Białkowie. Wszystkie gminne składowiska odpadów obszaru LSR zostały w ostatnich latach zamknięte. W tym roku zrehabilitowano gminne składowiska odpadów w Białkowie (Gmina Golub-Dobrzyń) i Rudawiu (Gmina Ciechocin). W 2014 r. na terenie gmin obszaru LGD wytworzono łącznie 6.535 ton odpadów komunalnych, z czego ponad połowa została wytworzona na terenie gminy miejskiej Golub-Dobrzyń (2.838 ton, 43,4% odpadów). Samorządy gminne wskazują na potrzeby w zakresie: utworzenia (Radomin) lub modernizacji stacjonarnych Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych oraz szerokiego zakresu działań edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i ekologii - segregacja odpadów u źródła, czyli u wytwórcy odpadów.

System transportowy

Układ komunikacyjny jest istotnym czynnikiem decydującym o możliwościach rozwojowych danego obszaru. Zewnętrzny układ infrastruktury drogowej tworzony jest przez sieć dróg krajowych i wojewódzkich. Bardzo ważnym szlakiem komunikacyjnym biegnącym przez północno-zachodni teren obszaru LGD jest droga krajowa nr 15 relacji Trzebnica-Ostróda, łączącej Gniezno, Inowrocław, Toruń przez Kowalewo Pomorskie, Brodnicę z Ostródą. Z jednej strony droga ta stanowi połączenia z największymi miastami województwa, z drugiej zaś w połączeniu, na wysokości Ostródy, z drogą krajową nr 16 jest ważną arterią tranzytu turystycznego krajowego i międzynarodowego. Planowana jest przebudowa drogi i podniesienie jej parametrów do drogi głównej ruchu przyspieszonego wraz z obwodnicą Kowalewa Pomorskiego. Najważniejszymi drogami wojewódzkimi na obszarze LGD są:

- droga wojewódzka nr 534 (Rypin - Golub-Dobrzyń - Wąbrzeźno - Grudziądz)
- droga wojewódzka nr 554 (Sierakowo - Kikół)
- droga wojewódzka nr 556 (Ostrowite - Zbójno)
- droga wojewódzka nr 569 (Golub-Dobrzyń - Dobrzejewice)
- droga wojewódzka nr 649 (Pluskowęsy - Sierakowo)

Uzupełnieniem najważniejszych dróg wojewódzkich na terenie analizowanego obszaru są drogi powiatowe o nawierzchni bitumicznej i gruntowej o łącznej długości 248 km. Drogi powiatowe stanowią wraz z drogami wojewódzkimi alternatywę szybkiego przemieszczania się, sprawny dojazd do dróg krajowych i autostrady A1 (dojazd do autostrady z Golubia-Dobrzynia to ok. 20-30 min.). Ponad 63% długości dróg powiatowych wykazuje stan techniczny dobry lub bardzo dobry, a tylko 10% wykazuje stan zły lub bardzo zły (wg danych PZDiT w Golubiu-Dobrzyniu). Jednakże wśród odcinków o złym lub bardzo złym stanie znajdują się fragmenty dróg intensywnie użytkowanych, które stanowią ważne arterie komunikacyjne pomiędzy gminami obszaru LGD.

Sieć dróg gminnych tworzą: drogi o nawierzchni twardej 184,5 km, drogi o nawierzchni twardej ulepszonej 110,4 km, a 231,8 km stanowią drogi o nawierzchni gruntowej. Wiele odcinków dróg gminnych, w szczególności na obszarze gmin wiejskich, wymaga przebudowy i modernizacji nawierzchni, korekty parametrów jezdni. Niestety brak odpowiednich środków finansowych uniemożliwia samorządom podjęcie działań inwestycyjnych w tym zakresie, lub wymusza działania zastępcze (np. uzupełnianie ubytków w nawierzchni i krawędzi jezdni), które są zazwyczaj krótkookresowym rozwiązaniem.

Ciągi pieszo-rowerowe

Aktualna długość ciągów pieszo-rowerowych na analizowanym obszarze (ok. 32 km) jest niewystarczająca. Wszystkie gminy obszaru LGD jak również ich mieszkańcy widzą duże potrzeby budowy dalszych odcinków. Rozbudowa tego typu ciągów powinna być realizowana przede wszystkim ze względu na poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, w tym przede wszystkim dzieci i młodzieży, którzy często wykorzystują rower jako główny środek lokomocji do szkoły. Budowa kolejnych odcinków ścieżek rowerowych będzie miała na celu również usprawnienie komunikacji pomiędzy największymi miejscowościami gmin, a także pomiędzy samymi gminami. Część odcinków ciągów pieszo-rowerowych będzie stanowić fragmenty rowerowych i pieszych szlaków turystycznych.

Tabela 28 Ścieżki rowerowe na obszarze LGD "Dolina Drwęcy"

	Długość ścieżek rowerowych	Przebieg ścieżki/lokalizacja
Gmina Golub-Dobrzyń	17,25 km	Podzamek Golubski - Owieczkowo - 3,775 km Do Ośrodka Grodno - 6,420 km

		Od miasta w kierunku Lisaka - 4,210 km Od miasta w kierunku Sokołowa - 2,850 km
Miasto Golub-Dobrzyń	2,50 km	Ul. Brodnicka i Szosa Rypińska - 2,5 km
Kowalewo Pomorskie	12,70 km	
Razem	32,45 km	

Źródło: dane urzędów gmin oraz dane GUS

Edukacja przedszkolna oraz opieka nad dziećmi do lat 3

Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne jest realizowane w przedszkolach publicznych i niepublicznych, oddziałach przedszkolnych szkół podstawowych oraz publicznych i niepublicznych innych formach wychowania przedszkolnego: punktach przedszkolnych i zespołach wychowania przedszkolnego.

Na terenie powiatu golubsko-dobrzyńskiego wychowanie przedszkolne oprócz oddziałów przedszkolnych w 12 publicznych szkołach podstawowych zapewnia:

- 5 przedszkoli publicznych,
- 2 przedszkola niepubliczne,
- 8 innych form wychowania przedszkolnego w tym: 3 niepubliczne zespoły wychowania przedszkolnego, 5 niepublicznych punktów przedszkolnych.

Tabela 29 Edukacja przedszkolna na obszarze LGD "Dolina Drwęcy"

Jednostka terytorialna	2013		2014	
	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychow. przedszkolnym	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychow. przedszkolnym
M. Golub-Dobrzyń	480	71,1%	436	72,2%
Golub-Dobrzyń	228	58,6%	208	60,8%
Kowalewo Pomorskie	320	48,4%	271	56,0%
Ciechocin	114	58,2%	89	61,5%
Radomin	107	68,6%	81	59,6%
Zbójno	132	57,8%	136	75,3%
Obszar LGD	1381	60,2%	1221	64,5%
Woj. kuj.-pom.	64426	67,4%	60034	72,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wyniki z powyższej tabeli wskazują, że odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym według danych na rok 2014, jest niższy niż średnia wojewódzka, jednakże należy zauważyć również postępujący wzrost w tym zakresie. Od roku szkolnego 2017/2018 samorządy gminne muszą zapewnić wychowanie przedszkolne wszystkim dzieciom w wieku od 3 do 5 lat w przedszkolach publicznych lub niepublicznych albo w innych formach wychowania przedszkolnego. **Dlatego też występuje duża potrzeba działań inwestycyjnych i organizacyjnych w celu stworzenia warunków do objęcia wychowaniem przedszkolnym wszystkich dzieci.**

Żłobki i kluby dziecięce

Na obszarze LGD od roku 2014 funkcjonują 2 żłobki/kluby dziecięce obejmujące opieką dzieci do lat 3 i oba znajdują się w mieście powiatowym Golubiu-Dobrzyniu. W 2014 roku na 1446 dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką klubów było tylko 22 dzieci, co stanowi zaledwie 1,5% wszystkich dzieci w tym wieku. Wynik ten jest niższy niż wynosi średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego (4,3%) i jest stanowczo niezadowalający zarówno dla władzy samorządowej jak również dla rodziców.

W Polsce nie ma bezpośredniego wsparcia finansowego z budżetu centralnego dla żłobków, dlatego też liczba żłobków oraz liczba oferowanych w nich miejsc jest stanowczo niewystarczająca. Inwestowanie w żłobki może się

częściowo zwracać samorządom, gdyż matki mogą szybciej wrócić do pracy, a tym samym płacić podatki, które docelowo trafiają do kasy gminy. Powszechna dostępność żłobków może się również przełożyć na spadek bezrobocia wśród młodych kobiet, gdyż pracodawcy ponoszą mniejsze ryzyko długiej absencji pracownika (skrócenie czasu nieobecności do ok. 1-1,5 roku).

Wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych wskazują na niską ocenę społeczeństwa w zakresie dostępu do przedszkoli i żłobków. Inwestycja w przedszkola i żłobki jest jedną z najważniejszych propozycji inwestycji dotyczących sfery społecznej wskazanych przez mieszkańców (19 oddanych głosów).

Potrzebne są pilne działania w kierunku uruchomienia żłobków/klubów dziecięcych oferujących opiekę nad dziećmi do lat 3. Rozwiązaniem może być wsparcie/zachęta sektora gospodarczego do podjęcia działalności w tym zakresie - LGD w kryteriach wyboru operacji w zakresie wsparcia przedsiębiorczości promuje działalności w zakresie żłobków, klubów dziecięcych i innych form zapewniających opiekę najmłodszym.

Podsumowanie infrastruktury:

1. Bardzo wysoki stopień zwodociągowania obszaru LGD 96,3% oraz stosunkowo niski poziom skanalizowania 59,4%. Duże zróżnicowanie poziomu skanalizowania w poszczególnych gminach - najniższy wskaźnik w gminach: Ciechocin (23,5%) oraz Zbójno (26,3%).
2. Znikomy poziom gazyfikacji obszaru - sieć gazu ziemnego jedynie w gminie Kowalewo Pomorskie.
3. Stosunkowo korzystne warunki do rozwoju odnawialnych źródeł energii, które uzupełniłyby konwencjonalne źródła energii - potrzeba działań edukacyjnych i promocji OZE wśród mieszkańców i przedsiębiorców obszaru LGD.
4. Infrastruktura drogowa przede wszystkim w zakresie dróg gminnych wymaga dalszych wzmoczonych inwestycji, co podkreślają również wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych. Społeczeństwo źle oceniło stan infrastruktury drogowej, uznając przy tym, że zaniedbana lub niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna stanowi jedną z najważniejszych barier rozwojowych obszaru LGD (3. miejsce). Wśród propozycji inwestycji zgłaszanych przez respondentów najwięcej głosów zebrały inwestycje dotyczące modernizacji, remontu, przebudowy dróg oraz uzupełnienie oświetlenia drogowego (253 głosy).
5. Infrastruktura ciągów pieszo-rowerowych oraz chodników wymaga znaczącej rozbudowy w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa użytkowników dróg. Wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych wskazują na najgorszą ocenę wystawioną przez społeczeństwo "dostępowi do ścieżek rowerowych" oraz niewiele lepszej ocenie "dostępu do chodników" oraz "oświetlenia ulic, placów i osiedli". Wśród propozycji inwestycji zgłaszanych przez respondentów często wskazywano na inwestycje w zakresie budowy ścieżek rowerowych (150 głosów), parkingów (69) i chodników (60).
6. Zdiagnozowane braki w zakresie usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3 (tylko 1,5% dzieci w tym wieku korzysta z usług żłobka) oraz ograniczony dostęp do wychowania/edukacji przedszkolnej - tylko 64,5% dzieci w wieku 3-5 lat objęte jest wychowaniem przedszkolnym.

3.10 Grupy defaworyzowane

Bezrobotni poniżej 35 roku życia i kobiety

Bezrobotni w wieku 18-34 na koniec 2014 r. stanowili 51,6% wszystkich bezrobotnych (1.902 osoby) zarejestrowanych w powiecie golubsko-dobrzyńskim. Wśród 1.902 osób bezrobotnych, aż 1207 stanowiły kobiety (63,4%). Liczba bezrobotnych kobiet na koniec 2014 r. wynosiła 2.135 osób, co stanowiło 58% wszystkich bezrobotnych powiatu golubsko-dobrzyńskiego. W badanym okresie 2010-2014 liczba bezrobotnych kobiet wzrosła o 12,2%, natomiast liczba bezrobotnych mężczyzn w tym czasie zmalała o 5,2%. Przewaga kobiet w liczbie bezrobotnych dotyczy prawie każdego przedziału wiekowego oprócz wieku 55+. Kobiety są dyskryminowane na rynku pracy przede wszystkim z powodu obaw pracodawców o plany macierzyńskie pracownic i związany z tym okres absencji z tytułu zwolnienia lekarskiego, urlopu macierzyńskiego, a także potencjalnie urlopu wychowawczego. W ciągu ostatnich czterech lat znacząco wzrosła liczba bezrobotnych kobiet wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia - wzrost o 63,4% (o 161 bezrobotnych kobiet), co może częściowo się pokrywać z obserwowanym wzrostem bezrobocia wśród młodych kobiet.

Osoby w wieku 50+

Odnotowano wyraźny wzrost liczby bezrobotnych wśród osób w wieku 50+ na obszarze powiatu. W 2010 r. liczba bezrobotnych w tym przedziale wiekowym wynosiła 510 osób (co stanowiło 14% wszystkich bezrobotnych), natomiast na koniec 2014 r. odnotowano 715 osób (19,4%). Wzrost w liczbie bezwzględnej wyniósł aż 40,2%. Wskazuje to na rozwijający się problem spadku zatrudnienia wśród osób w wieku powyżej 50 lat. Osoby starsze mają szczególnie trudną sytuację na rynku pracy, gdyż jako osoby bezrobotne mają wyraźnie utrudniony powrót na rynek, a wydłużający się okres poszukiwania pracy zwykle powoduje trwałe wycofywanie się tych osób z rynku pracy. Utrudniony powrót na rynek pracy jest głównie związany ze stereotypami i uprzedzeniami, którymi kieruje się część pracodawców, w tym m.in. takimi, że osoby starsze są przede wszystkim mniej elastyczne, częściej chorują, nie chcą się szkolić, nie chcą się uczyć języków obcych, nie chcą poznawać nowych technologii, w tym związanych z obsługą komputera (edytory, aplikacje internetowe), mają wypracowane nawyki w pracy, które nie dają się reformować. Część pracodawców obawia się również szczególnej ochrony przed wypowiedzeniem umowy o pracę, która przysługuje osobom, którym brakuje mniej niż czterech lat do nabycia uprawnień emerytalnych.

Osoby długotrwale bezrobotne

Na koniec 2014 r. osoby długotrwale bezrobotne, czyli pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, stanowiły aż 66,5% wszystkich bezrobotnych (2.448 osób). Dla porównania liczba osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w 2010 r. wynosiła 1.673 os., co stanowiło 46,0% ogółu bezrobotnych. **Wskazuje to na znaczący wzrost liczby osób długotrwale pozostających bez pracy**, co przekłada się z jednej strony na ubożenie znacznej liczby rodzin wśród społeczeństwa LGD, a z drugiej strony wpływa na obciążenie budżetu powiatu golubsko-dobrzyńskiego (system zasiłków) oraz ograniczony poziom odprowadzania podatków do budżetu. Bezrobocie długotrwale wynika również z niskich kwalifikacji osób bezrobotnych, które niejednokrotnie blokują im drogę powrotu na rynek pracy. Grupę bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych stanowi 1.136 osób (30,8%). Osoby długotrwale bezrobotne wymagają szczególnej pomocy powrotu na rynek pracy - kolejne nieudane próby podjęcia pracy zarobkowej pogłębiają frustrację i odbierają ochotę do podejmowania kolejnych działań aktywizujących. Z drugiej strony część potencjalnych pracodawców przy wyborze pracowników dyskryminuje osoby długotrwale bezrobotne patrząc na nie przez pryzmat negatywnych stereotypów, które w większości wypadków nie dopuszczają do przeprowadzenia merytorycznej oceny prezentowanej przez nich umiejętności i kwalifikacji.

Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej

W 2014 r. z pomocy społecznej korzystało 6.241 osób co stanowiło 13,7% ogółu mieszkańców obszaru LGD. Najwięcej osób w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców gminy odnotowano w Gminie Zbójno - 19,9%, a najmniej w Gminie Kowalewo Pomorskie 10,7%. Według danych z Ośrodków Pomocy Społecznej najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej, a tym samym **najpoważniejszym problemem społecznym jest bezrobocie**. Na kolejnych miejscach wśród problemów społecznych wymieniono ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwałą chorobę, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, czy potrzeba ochrony macierzyństwa. Wskaźnik udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej jest wyraźnie skorelowany z bezrobociem, dlatego też pomoc powinna być skierowana przede wszystkim na działania wspierające i aktywizujące przedsiębiorczość wśród mieszkańców oraz działania przyczyniające się do tworzenia nowych miejsc pracy.

Osoby z niepełnosprawnościami

Osoby niepełnosprawne wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych na obszarze powiatu golubsko-dobrzyńskiego stanowią 4,7% ogółu, jednakże należy odnotować znaczący wzrost liczby osób bezrobotnych w tej grupie w badanym okresie 2010-2014 o prawie 85% (z 93 osób w 2010 r. do 172 osób w 2014 r.).

Według danych GUS ze Spisu powszechnego 2010 roku, w Polsce aż 74,1% niepełnosprawnych było w wieku produkcyjnym. W tej grupie 86,9% nie poszukiwało pracy z powodu choroby i niesprawności, 6,6% w związku z emeryturą, 2,6% ze względu na obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu, 1,9% z uwagi na

kontynuowanie nauki i uzupełnianie kwalifikacji, a 1,2% z powodu zniechęcenia bezskutecznością poszukiwań pracy. Dla 57,6% osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym w 2010 r. głównym źródłem utrzymania była renta z tytułu niezdolności do pracy. Dla 13,0% głównym źródłem utrzymania były świadczenia przedemerytalne i inne świadczenia społeczne. Z pracy utrzymywało się 16,9% osób niepełnosprawnych. Największą grupę wśród osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym stanowią osoby posiadające orzeczenie o umiarkowanym (40,7%) oraz lekkim (39,5%) stopniu niepełnosprawności. Natomiast osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowią 19,7% niepełnosprawnych. Należy wziąć pod uwagę, że nawet znaczny stopień niepełnosprawności nie wyklucza możliwości podjęcia pracy.

Obawy przedsiębiorców w zakresie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami dotyczą przede wszystkim niejasności i zmienności prawa w zakresie zatrudniania takich osób, potrzeba dostosowania warunków i stanowisk pracy oraz przysługujące im przywileje. Kluczowym czynnikiem przy wyborze kandydatów na pracowników jest również stereotypowe myślenie na temat osób niepełnosprawnych.

Wszystkie te czynniki wpływają na defaworyzowanie osób niepełnosprawnych w dostępie do rynku pracy, co wymaga podjęcia dodatkowych działań wpływających na zwiększenie aktywizacji społecznej i gospodarczej osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 30 Grupy defaworyzowane wraz z wyznaczonym obszarem wsparcia

Grupy defaworyzowane	Obszar wsparcia
osoby długotrwale bezrobotne	1. Preferencje przy wyborze wniosków o wsparcie w zakresie rozwoju przedsiębiorczości (EFRROW) 2. Preferencje przy wyborze wniosków na przedsięwzięcia planujące zatrudnienie osób z grup defaworyzowanych (EFRROW, EFRR) 3. Możliwość udziału w projektach szkoleniowo-doradczych mających na celu aktywizację społeczno-zawodową (ze środków EFS)
osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej	
osoby z niepełnosprawnościami	
kobiety	1. Preferencje przy wyborze wniosków o wsparcie w zakresie rozwoju przedsiębiorczości (EFRROW) 2. Preferencje przy wyborze wniosków na przedsięwzięcia planujące zatrudnienie osób z grup defaworyzowanych (EFRROW, EFRR)
osoby w wieku 50+	
bezrobotni poniżej 35 roku życia	

Źródło: opracowanie własne

3.11 Rewitalizacja społeczna i gospodarcza

Gminy wchodzące w skład LGD "Dolina Drwący" dokonały wstępnej identyfikacji obszarów problemowych na swoim terenie. Wytyczenie takich obszarów ma służyć docelowo poprawie atrakcyjności tych terenów dla podmiotów gospodarczych, służyć wsparciu rozwoju kapitału społecznego poprzez aktywizację społeczno-gospodarczą i podniesienie jakości życia mieszkającej na tym terenie ludności. Wytyczone obszary zdegradowane zazwyczaj kumulują istotne problemy społeczne, dlatego też za rewitalizacją fizyczną muszą pójść również zintegrowane i kompleksowe działania skierowane do osób zamieszkujących te obszary. Zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach społecznych, gospodarczych, przestrzennych i funkcjonalnych wraz ze wskazaniem sposobów ich zniwelowania nastąpi w poszczególnych Gminnych Programach Rewitalizacji. Obecnie wszystkie gminy obszaru LGD "Dolina Drwący" opracowują własne GPR w oparciu o zasady określone w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Wszystkie projekty z zakresu rewitalizacji, realizowane w ramach niniejszego LSR będą zgodne z opracowanymi, przez gminy wchodzące w skład LGD "Dolina Drwący", Gminnymi / Lokalnymi Programami Rewitalizacji.

4 Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najpopularniejszych metod diagnozy stanu obecnego obszaru. Nazwa tej metody to akronim zestawienia pierwszych liter angielskich słów - *strenghts* (silne strony), *weaknesess* (słabe strony), *opportunities* (szanse) i *threats* (zagrożenia), a jednocześnie stanowią one pola przyporządkowania czynników

wewnętrznych i zewnętrznych mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego. Technika ta jest stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego jako uniwersalne narzędzie analizy strategicznej. Podstawą opracowania analizy SWOT były działania konsultacyjne z lokalną społecznością - tematyka analizy była poruszana podczas wszystkich spotkań z mieszkańcami, w tym z przedstawicielami grup defaworyzowanych. Analiza SWOT była również poddana konsultacjom społecznym, w tym m.in. była przedmiotem spotkań z przedstawicielami wszystkich sektorów partnerstwa, zamieszczona na stronie internetowej LGD. Wyniki analizy dla obszaru LGD "Dolina Drwęcy" przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 31 Analiza SWOT obszaru LGD "Dolina Drwęcy"

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
Czyste środowisko naturalne	3.5 Środowisko przyrodnicze	Wysoki poziom bezrobocia	3.2 Rynek pracy
Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe sprzyjające turystyce		Postępujący wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych	
Wysoki potencjał kulturowy i historyczny sprzyjający turystyce	3.6 Dziedzictwo kulturowe	Zbyt mała liczba miejsc pracy w lokalnej gospodarce	
Rozwijająca się baza noclegowa	3.7 Turystyka	Niski poziom przedsiębiorczości (aktywności gospodarczej) wśród mieszkańców	3.3 Gospodarka
Bliskość dużych ośrodków miejskich - Torunia, Grudziądz i Włocławka	3.7 Turystyka	Niewystarczające instrumenty wsparcia dla osób bezrobotnych, w tym słabe doradztwo zawodowe	3.2 Rynek pracy
Centralne położenie miasta Golub-Dobrzyń na tle powiatu wpływające na spójność terytorialną obszaru LGD	3.7 Turystyka	Bierność/niska aktywność oraz niewystarczająca/słaba aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz innych grup defaworyzowanych	3.4 Pomoc społeczna
Dostęp do ważnych szlaków komunikacyjnych - DK nr 10 i 15 oraz A1	3.9 Infrastruktura techniczna	Starzejące się społeczeństwo, niewystarczająca/słaba aktywizacja osób starszych	3.1 Sytuacja demograficzna
Stały wzrost liczby przedsiębiorstw	3.3 Gospodarka	Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych nad osobami starszymi	
Wysoki stopień zwodociągowania obszaru	3.9 Infrastruktura techniczna	Zła kondycja materialna mieszkańców - znaczący odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	3.4 Pomoc społeczna
Wysoki potencjał rolniczy obszaru	3.3 Gospodarka	Brak środków finansowych na działalność statutową lokalnych organizacji pozarządowych	3.8 Działalność organizacji społecznych
Stosunkowo duża liczba organizacji pozarządowych	3.8 Działalność organizacji społecznych	Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce) oraz wychowania przedszkolnego	3.9 Infrastruktura techniczna
Porozumienie samorządów całego powiatu w zakresie powstania parku przemysłowo-technologicznego oraz inkubatora przedsiębiorczości	3.3 Gospodarka	Słaby stan infrastruktury rekreacyjnej, brak zagospodarowania otoczenia większości świetlic wiejskich oraz innych obiektów pełniących rolę centrum społeczno-kulturalnego miejscowości wiejskich	3.7 Turystyka
		Słaby stan infrastruktury turystycznej: brak infrastruktury towarzyszącej szlakom, brak odpowiedniej informacji turystycznej	3.7 Turystyka

		Standard oferty noclegowej, gastronomicznej i rekreacyjnej niedostosowany do wymagań obsługi turysty zagranicznego	3.7 Turystyka
		Niewystarczająca liczba inicjatyw i działań mających na celu zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz nieodpowiednia i niewystarczająca jego promocja jako potencjalnego atrakcyjnego produktu turystycznego.	3.7 Turystyka
		Słaba promocja turystyczna obszaru LGD	3.7 Turystyka
		Braki w infrastrukturze technicznej (kanalizacja zbiorcza, gaz ziemny)	3.9 Infrastruktura techniczna
		Niewłaściwy stan infrastruktury dróg lokalnych	3.9 Infrastruktura techniczna
		Zły stan techniczny części obiektów o znaczeniu kulturalnym i społecznym	3.6 Dziedzictwo kulturowe
		Duża liczba obszarów zdegradowanych wymagających rewitalizacji fizycznej, społecznej i gospodarczej	3.11 Rewitalizacja społeczna i gospodarcza
Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
Rozwój turystyki w zakresie infrastruktury i usług	3.7 Turystyka	Niewykorzystany potencjał turystyczny obszaru LGD	3.7 Turystyka
Wzrost liczby podmiotów gospodarczych, w tym oferujących usługi opiekuńcze dla dzieci do lat 3, usług wychowania przedszkolnego oraz usług opiekuńczych nad osobami starszymi	3.3 Gospodarka	Wzrost bezrobocia w szczególności wśród osób młodych i kobiet	3.2 Rynek pracy 3.3 Gospodarka
Rozwój gospodarczy tworzący nowe miejsca pracy	3.3 Gospodarka	Ograniczone inwestycje przedsiębiorstw w wyniku braku odpowiednich form wsparcia	3.3 Gospodarka
Spadek bezrobocia	3.2 Rynek pracy	Postępujące ubóstwo i wykluczenie społeczne grup defaworyzowanych	3.4 Pomoc społeczna
Stworzenie inkubatora przedsiębiorczości	3.3 Gospodarka	Zwiększony ruch migracyjny w szczególności młodych mieszkańców do większych ośrodków miejskich i za granicę	3.1 Sytuacja demograficzna
Szkolenia i kursy w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	3.4 Pomoc społeczna	Pogorszenie standardu życia mieszkańców związane z utrzymującymi się brakami w infrastrukturze technicznej	3.9 Infrastruktura techniczna
Wzrost poziomu integracji społecznej, w tym grup wykluczonych	3.4 Pomoc społeczna	Brak usług opiekuńczych dla osób starszych	3.1 Sytuacja demograficzna
Aktywizacja i integracja osób starszych	3.4 Pomoc społeczna	Trudności w aktywizacji osób przyzwyczajonych do korzystania ze środków pomocy społecznej	3.4 Pomoc społeczna
Rozwinięcie działalności organizacji pozarządowych poprzez dostęp do środków	3.8 Działalność organizacji		

finansujących działalność statutową	społecznych		
Budowa drogi S-10 oraz rozbudowa dróg lokalnych	3.9 Infrastruktura techniczna		
Budowa, modernizacja oraz doposażenie świetlic wiejskich	3.6 Dziedzictwo kulturowe		

Źródło: opracowanie własne

5 Cele i wskaźniki

5.1 Specyfikacja i opis celów

Szczegółowa diagnoza obszaru LGD "Dolina Drwęcy" poparta konsultacjami z lokalną społecznością wskazała główne obszary problemowe jak również wyraźny potencjał rozwojowy obszaru. Wszystkie najważniejsze wnioski z diagnozy posłużyły do określenia zapisów analizy SWOT obszaru LGD "Dolina Drwęcy". Następnie w oparciu o wyniki diagnozy i analizy SWOT, przy współudziale społeczności lokalnej (spotkania konsultacyjne we wszystkich gminach LGD), wybrano trzy cele ogólne, określając w ich ramach cele szczegółowe i przedsięwzięcia służące ich realizacji. Przy formułowaniu celów uwzględniono również konieczność ich powiązania z celami poszczególnych Programów, w ramach których finansowana będzie Lokalna Strategia Rozwoju, czyli:

- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - działanie Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 - działanie: 7.1. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność oraz 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR.

Biorąc pod uwagę powyższe sformułowano następujące **cele ogólne** LSR i przypisano im **cele szczegółowe**:

Cele ogólne LSR	Cele szczegółowe LSR
Cel ogólny 1: Ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru LGD "Dolina Drwęcy" poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i wzrost zatrudnienia	1.1. Wsparcie przedsiębiorczości
	1.2. Wsparcie tworzenia instytucji otoczenia biznesu
Cel ogólny 2: Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczno-zawodowa obszaru LGD "Dolina Drwęcy"	2.1. Aktywizacja i integracja społeczności obszaru LGD
Cel ogólny 3: Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD "Dolina Drwęcy"	3.1. Wzmocnienie promocji i potencjału turystycznego obszaru LGD
	3.2. Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną

Tabela 32 Prezentacja celów i przedsięwzięć w powiązaniu z wynikami diagnozy obszaru LSR, analizy SWOT oraz wskaźnikami

Zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki oddziaływania
1. Niski poziom przedsiębiorczości (aktywności gospodarczej) wśród mieszkańców	Cel ogólny 1: Ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru LGD "Dolina Drwęcy" poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i wzrost zatrudnienia	Cel 1.1. Wsparcie przedsiębiorczości	1.1.1. Wsparcie tworzenia nowych przedsiębiorstw (EFRROW)	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w powiecie do 2023 roku
2. Niewystarczające instrumenty wsparcia dla osób bezrobotnych, w tym słabe doradztwo zawodowe			1.1.2 Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw (EFRROW)	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	
3. Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3 (żłobki) oraz wychowania przedszkolnego		Cel 1.2. Wsparcie tworzenia instytucji otoczenia biznesu	1.2.1. Wsparcie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości (EFRR)	Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	Liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu	
4. Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych nad osobami starszymi				Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	
5. Standard oferty noclegowej, gastronomicznej i rekreacyjnej niedostosowany do wymagań obsługi turysty zagranicznego						
6. Wysoki poziom bezrobocia						
7. Zbyt mała liczba miejsc pracy w lokalnej gospodarce						
8. Postępujący wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych	Cel ogólny 2: Rozwój kapitału społecznego oraz integracja	Cel 2.1. Aktywizacja i integracja społeczności obszaru LGD	2.1.1. Włączenie społeczno-zawodowe mieszkańców obszaru LGD oraz	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy	Spadek liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy

	społeczno-zawodowa obszar LGD "Dolina Drwęcy"		wsparcie inicjatyw w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej – projekty grantowe (EFS)	wsparcie w programie	po opuszczeniu programu	społecznej na obszarze LGD do 2023 roku
9. Zła kondycja materialna mieszkańców - znaczący odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej					Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	
					Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	
10. Bierność/niska aktywność oraz niewystarczająca/słaba aktywizacja osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz innych grup defaworyzowanych			2.1.2. Działania promocyjne, informacyjne, szkoleniowe i animacyjne mające na celu aktywizację i włączenie mieszkańców we wdrażanie LSR oraz budowanie pozytywnego wizerunku LGD (Fundusz wiodący)	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	
				Liczba zorganizowanych imprez promujących LSR i LGD	Liczba osób uczestnicząca w imprezach promujących LSR i LGD	

11. Słaby stan infrastruktury turystycznej: brak infrastruktury towarzyszącej szlakom turystycznym, brak odpowiedniej informacji turystycznej	Cel ogólny 3: Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD "Dolina Drwęcy"	Cel 3.1. Wzmocnienie promocji i potencjału turystycznego obszaru LGD	3.1.1. Inwestycje w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i kulturalną (EFRROW)	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby osób korzystających z przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby korzystających z noclegów na obszarze LGD do 2023 roku
12. Zły stan techniczny części obiektów o znaczeniu kulturalnym i społecznym				Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba osób korzystających z nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	
13. Słaby stan infrastruktury rekreacyjnej, słabe zagospodarowanie otoczenia większości świetlic wiejskich oraz innych obiektów pełniących centrum społeczno-kulturalne miejscowości wiejskich				Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	Liczba osób korzystających z wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	
14. Brak środków finansowych na działalność statutową lokalnych organizacji pozarządowych			3.1.2. Wsparcie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego (EFRROW)	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	Liczba osób, które skorzystały z wyposażenia mającego na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	
15. Niewystarczająca liczba inicjatyw i działań mających na celu zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz nieodpowiednia i niewystarczająca jego promocja jako potencjalnego atrakcyjnego produktu turystycznego.			3.1.3. Promocja dziedzictwa kulturowego obszaru LGD "Dolina Drwęcy" (EFRROW)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby historyczne i kulturowe	
16. Słaba promocja turystyczna obszaru LGD				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	Liczba projektów skierowanych do turystów	

17. Niewłaściwy stan infrastruktury dróg lokalnych			3.2.1. Inwestycja w infrastrukturę drogową gwarantującą spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego (EFRROW)	Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego Długość wybudowanych i przebudowanych dróg lokalnych	Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	Spadek liczby wymeldowań ogółem do innych powiatów na obszarze LGD do 2023 roku
18. Duża liczba obszarów zdegradowanych wymagających rewitalizacji fizycznej, społecznej i gospodarczej		Cel 3.2. Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną	3.2.2. Działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich (EFRR)	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją Długość przebudowanych dróg gminnych	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów	

Źródło: opracowanie własne

Tabela 33 Wskaźniki przypisane do Celu ogólnego nr 1

1.0	Cel ogólny 1	Ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru LGD "Dolina Drwęcy" poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i wzrost zatrudnienia				
1.1	Cele	Wsparcie przedsiębiorczości				
1.2	szczegółowe	Wsparcie tworzenia instytucji otoczenia biznesu				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan na czerwiec 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.0	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w powiecie do 2023 roku		sztuka	3450	3465	Dane GUS zamieszczone w Bazie Danych Lokalnych
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan na czerwiec 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru

w1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		sztuka	0	18	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców		
w1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		sztuka	0	18	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców		
w1.2	Liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu		sztuka	0	3	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców		
w1.2	Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości		sztuka	0	5	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców		
Przedsięwzięcia		Grupy celowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
1.1.1	Wsparcie tworzenia nowych przedsiębiorstw (EFRROW)	Mieszkańcy obszaru LSR w szczególności grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	18	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
1.1.2	Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw (EFRROW)	Mikro i małe przedsiębiorstwa obszaru LSR	konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	0	12	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
1.2.1	Wsparcie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości (EFRR)	Mikro i małe przedsiębiorstwa oraz mieszkańcy obszaru LSR w szczególności grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy	konkurs	Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	sztuka	0	1	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
				Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	sztuka	0	3	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców

Tabela 34 Wskaźniki przypisane do Celu ogólnego nr 2

2.0	Cel ogólny 2	Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczno-zawodowa obszaru LGD "Dolina Drwęcy"						
2.1	Cele szczegółowe	Aktywizacja i integracja społeczności obszaru LGD						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan na czerwiec 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
W2.0	Spadek liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD do 2023 roku		osoba	6241	6200	Dane GUS zamieszczone w Bazie Danych Lokalnych		
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan na czerwiec 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
w2.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu		osoba	0	28	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców		
w2.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)		osoba	0	15	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców		
w2.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym u których wzrosła aktywność społeczna		osoba	0	186	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców		
w2.1	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych		osoba	0	2.635	Dane Biura LGD		
w2.1	Liczba osób uczestnicząca w imprezach promujących LSR oraz LGD		osoba	0	2.400	Dane Biura LGD		
Przedsięwzięcia		Grupy celowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
		początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok					
2.1.1	Włączenie społeczno-zawodowe mieszkańców obszaru LGD oraz wsparcie inicjatyw w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej -	Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoba	0	360	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców

	projekty grantowe (EFS)							
2.1.2.	Działania promocyjne, informacyjne, szkoleniowe i animacyjne mające na celu aktywizację i włączenie mieszkańców we wdrażanie LSR oraz budowanie pozytywnego wizerunku LGD (Fundusz wiodący)	Wszyscy mieszkańcy i podmioty na obszarze LGD	aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	sztuka	0	468	Sprawozdanie LGD
				Liczba zorganizowanych imprez promujących LSR i LGD	Sztuka	0	6	Sprawozdanie LGD

Tabela 35 Wskaźniki przypisane do Celu ogólnego nr 3

3.0	Cel ogólny 3	Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD "Dolina Drwęcy"				
3.1	Cele szczegółowe	Wzmocnienie promocji i potencjału turystycznego obszaru LGD				
3.2		Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną obszaru LGD				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan na czerwiec 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W3.0		Wzrost liczby korzystających z noclegów na obszarze LGD do 2023 roku	osoba	24003	24150	Dane GUS zamieszczone w Bazie Danych Lokalnych
W3.0		Spadek liczby wymeldowań ogółem do innych powiatów na obszarze LGD do 2023 roku	sztuka	345	310	Dane GUS zamieszczone w Bazie Danych Lokalnych
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan na czerwiec 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w3.1		Wzrost liczby osób korzystających z przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	osoba	1000	2500	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
W3.1		Liczba osób korzystających z nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	osoba	0	2 500	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców

W3.1	Liczba osób korzystających z wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	osoba	0	12 656	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców			
w3.1	Liczba osób, które skorzystały-z wyposażenia mającego na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	osoba	0	500	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców			
w3.1	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby historyczne i kulturowe	sztuka	0	2	Dane ze sprawozdania LGD			
w3.1	Liczba projektów skierowanych do turystów	sztuka	0	2	Dane ze sprawozdania LGD			
w3.2	Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	osoba	0	8000	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców			
w3.2	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów	osoba	0	15000 2200	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców			
Przedsięwzięcia		Grupy celowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
3.1.1	Inwestycje w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i kulturalną (EFRROW)	Mieszkańcy obszaru LSR oraz turyści	konkurs	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	4	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
				Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	4	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
				Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	km	0	0,30	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców

3.1.2	Wsparcie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego (EFRROW)	Mieszkańcy obszaru LSR oraz turyści	projekt grantowy	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	sztuka	0	7	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
3.1.3	Promocja dziedzictwa kulturowego obszaru LGD "Dolina Drwęcy" (EFRROW)	Mieszkańcy obszaru LSR oraz turyści	projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	sztuka	0	2	Sprawozdanie LGD
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	0	9	Sprawozdanie LGD
3.2.1	Inwestycja w infrastrukturę drogową gwarantującą spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego (EFRROW)	Mieszkańcy obszaru LSR	konkurs	Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	sztuka	0	8	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
				Długość wybudowanych i przebudowanych dróg lokalnych	km	0	9,5- 4,5	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
3.2.2	Działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich (EFRR)	Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz otoczenie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	konkurs	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuka	0	22- 13	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
				Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	km ² -ha	0	2- 4,09	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców
				Długość przebudowanych dróg gminnych	km	0	1,5- 0,81	Dane z ankiet monitorujących Wnioskodawców

Źródło: opracowanie własne

5.2 Opis przedsięwzięć

Przedsięwzięcie 1.1.1. Wsparcie tworzenia nowych przedsiębiorstw (EFRROW)
Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Poddziałanie 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Fundusz: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)
Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji: Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy społeczno-gospodarcze związane z wysokim poziomem bezrobocia, w szczególności wśród ludzi młodych, kobiet oraz osób w wieku 50+, zbyt małą liczbą miejsc pracy i niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości/aktywności gospodarczej wśród mieszkańców. Przedsięwzięcie jest ponadto próbą neutralizacji innych pośrednich problemów takich jak m.in. niewystarczające instrumenty wsparcia dla osób bezrobotnych, w tym słabe doradztwo zawodowe. Przedsięwzięcie ma na celu wsparcie tworzenia nowych przedsiębiorstw (samozatrudnienia), które jest jedną ze skutecznych form przeciwdziałania bezrobociu i podnoszenia poziomu aktywności gospodarczej społeczeństwa. Wsparcie będzie kierowane do osób fizycznych, które mają zamiar rozpocząć własną działalność gospodarczą. Wsparcie finansowe będzie miało postać premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej w wysokości 50 tys. zł, wypłacanej w dwóch ratach (80% i 20%). Biorąc pod uwagę specyfikę obszaru LSR oraz wykazane obszary problemowe wskazane w diagnozie i analizie SWOT, zdecydowano o premiowaniu w szczególności 3 branż: 1. usługi związane z branżą turystyczną/okołoturystyczną (noclegi, gastronomia, rekreacja) Kody PKD: <i>55.10.Z Hotele i podobne obiekty zakwaterowania</i> <i>55.20.Z Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania</i> <i>55.30.Z Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe</i> <i>55.90.Z Pozostałe zakwaterowanie</i> <i>56.10.A Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne</i> <i>56.10.B Ruchome placówki gastronomiczne</i> <i>56.29.Z Pozostała usługowa działalność gastronomiczna</i> <i>56.30.Z Przygotowywanie i podawanie napojów</i> <i>79.11.A Działalność agentów turystycznych</i> <i>79.11.B Działalność pośredników turystycznych</i> <i>79.12.Z Działalność organizatorów turystyki</i> <i>79.90.A Działalność pilotów wycieczek i przewodników turystycznych</i> <i>79.90.B Działalność w zakresie informacji turystycznej</i> <i>79.90.C Pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji, gdzie indziej niesklasyfikowana</i> <i>93.11.Z Działalność obiektów sportowych</i> <i>93.19.Z Pozostała działalność związana ze sportem</i> <i>93.21.Z Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki</i> <i>93.29.Z Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna</i> 2. usługi opiekuńcze/edukacyjne nad dziećmi Kody PKD: <i>88.91.Z Opieka dzienna nad dziećmi (działalność żłobków i pozostała opieka dzienna nad dziećmi włączając dzieci niepełnosprawne)</i> 3. usługi opiekuńcze nad osobami starszymi/niepełnosprawnymi Kody PKD: <i>87.30.Z Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych (dom emeryta, dom seniora itp.)</i> Turystyka aktywna i pobytowa są głównym kierunkiem rozwoju obszaru LSR "Dolina Drwęcy", dlatego też rozwój branż związanych z turystyką wymaga szczególnego impulsu w celu rozwoju i podniesienia jakości usług kierowanych dla turystów, w tym zagranicznych. Zdiagnozowany problem w zakresie braku podmiotów

świadczących usługi opiekuńcze zarówno dla dzieci do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce) jak i osób starszych oraz ograniczony dostęp do wychowania przedszkolnego, może być również po części rozwiązany poprzez wsparcie powstawania nowych prywatnych podmiotów gospodarczych świadczących usługi w tym zakresie.

W ramach Przedsięwzięcia jak i całego LSR nie będą wspierane działalności wykluczone wskazane w rozporządzeniu wykonawczym do poddziałania 19.2 PROW na lata 2014-2020.

Preferowane będą operacje uwzględniające działania promocyjne, tj. informacje o dofinansowaniu operacji ze środków LSR (np. tablica informacyjna, ogłoszenie w prasie, informacja na stronie www).

Grupy docelowe przedsięwzięcia - Beneficjenci: mieszkańcy obszaru LSR ze szczególnym uwzględnieniem przedstawicieli grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy planujący podjąć działalność gospodarczą.

Kwota wsparcia: premia w wysokości 50 tys. zł (100% wartości operacji)

Uzasadnienie przyjętego poziomu wsparcia: Dotychczas dostępne formy wsparcia osób bezrobotnych w zakresie tworzenia nowych działalności gospodarczych na obszarze powiatu golubsko-dobrzyńskiego, oscylowały pomiędzy ok. 22-23 tys. zł (6-krotność przeciętnego wynagrodzenia) oferowane przez PUP w Golubiu-Dobrzyniu. PUP w Golubiu-Dobrzyniu oferuje również wsparcie finansowe na utworzenie nowej działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne i jest to kwota do ok. 58 tys. zł (15-krotność przeciętnego wynagrodzenia).

Z uwagi na konieczność zachowania zgodności z zapisami rozporządzenia wykonawczego dla poddziałania 19.2 PROW na lata 2014-2020, które wskazuje na minimalną całkowitą kwotę operacji realizowaną poza projektem grantowym, na poziomie 50 tys. zł, zdecydowano przyjąć kwotę premii dla rozpoczynających działalność gospodarczą w ramach środków LSR na poziomie 50 tys. zł.

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy.

Przedsięwzięcie 1.1.2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw (EFRROW)

Źródło finansowania:

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Poddziałanie 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Fundusz: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy społeczno-gospodarcze związane z wysokim poziomem bezrobocia, w szczególności wśród ludzi młodych, kobiet oraz osób w wieku 50+ oraz zbyt małą liczbą miejsc pracy w lokalnej gospodarce.

Przedsięwzięcie ma na celu wsparcie rozwoju istniejących mikro i małych przedsiębiorstw i tworzenie nowych miejsc pracy.

Wsparcie będzie kierowane do istniejących mikro i małych przedsiębiorstw, które mają zamiar inwestować w rozwój i będzie obejmowało pomoc finansową w formie refundacji w wysokości nie większej niż 70% kosztów kwalifikowalnych operacji, przy czym pomoc przyznawana jest do limitu 300 tys. zł na 1 beneficjenta, a minimalna wartość całkowita operacji wynosi nie mniej niż 50 tys. zł.

Biorąc pod uwagę specyfikę obszaru LSR oraz wykazane obszary problemowe wskazane w diagnozie i analizie SWOT, zdecydowano o premiowaniu w szczególności 3 branż:

1. usługi związane z branżą turystyczną/okołoturystyczną (noclegi, gastronomia, rekreacja)

Kody PKD:

55.10.Z Hotele i podobne obiekty zakwaterowania

55.20.Z Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania

55.30.Z Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe

55.90.Z Pozostałe zakwaterowanie

56.10.A Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne

56.10.B Ruchome placówki gastronomiczne

56.29.Z Pozostała usługowa działalność gastronomiczna

56.30.Z Przygotowywanie i podawanie napojów

79.11.A Działalność agentów turystycznych

79.11.B Działalność pośredników turystycznych

79.12.Z Działalność organizatorów turystyki

79.90.A Działalność pilotów wycieczek i przewodników turystycznych

79.90.B Działalność w zakresie informacji turystycznej

79.90.C Pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji, gdzie indziej niesklasyfikowana

93.11.Z Działalność obiektów sportowych

93.19.Z Pozostała działalność związana ze sportem

93.21.Z Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki

93.29.Z Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna

2. usługi opiekuńcze/edukacyjne nad dziećmi

Kody PKD:

88.91.Z Opieka dzienna nad dziećmi (działalność żłobków i pozostała opieka dzienna nad dziećmi włączając dzieci niepełnosprawne)

3. usługi opiekuńcze nad osobami starszymi/niepełnosprawnymi

Kody PKD:

87.30.Z Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych (dom emeryta, dom seniora itp.)

Turystyka aktywna i pobytowa są głównym kierunkiem rozwoju obszaru LSR "Dolina Drwęcy", dlatego też rozwój branży turystycznej wymaga szczególnego impulsu w celu rozwoju i podniesienia jakości usług kierowanych dla turystów, w tym turystów zagranicznych. Zdiagnozowany problem w zakresie braku podmiotów świadczących usługi opiekuńcze zarówno dla dzieci do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce) jak i osób starszych oraz ograniczony dostęp do wychowania przedszkolnego, może być również po części rozwiązany poprzez wsparcie powstawania nowych prywatnych podmiotów gospodarczych świadczących usługi w tym zakresie.

W ramach Przedsięwzięcia jak i całego LSR nie będą wspierane działalności wykluczone wskazane w rozporządzeniu wykonawczym do poddziałania 19.2 PROW na lata 2014-2020.

Preferowane będą operacje uwzględniające działania promocyjne, tj. informacje o dofinansowaniu operacji ze środków LSR (np. tablica informacyjna, ogłoszenie w prasie, informacja na stronie www).

Grupy docelowe przedsięwzięcia - Beneficjenci: mikro i małe przedsiębiorstwa z obszaru LSR.

Kwota i forma wsparcia:

Maksymalny poziom dofinansowania nie wyższy niż 70% kosztów kwalifikowalnych

Maksymalna kwota dofinansowania przypadająca na 1 beneficjenta na cały okres wdrażania LSR - 300 tys. zł

Minimalna całkowita wartość operacji - 50 tys. zł

Uzasadnienie przyjętego poziomu wsparcia: zgodnie z maksymalnym poziomem wsparcia ujętym w rozporządzeniu wykonawczym do poddziałania 19.2 PROW na lata 2014-2020.

LGD w przyjętych kryteriach wyboru operacji w ramach przedsięwzięcia 1.1.2 **będzie premiować wyższy wkład własny Wnioskodawców**, niż wymagany minimalny poziom 30% kosztów kwalifikowalnych.

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy.

Przedsięwzięcie 1.2.1. Wsparcie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości (EFRR)

Źródło finansowania:

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Oś Priorytetowa 7 - Rozwój lokalny kierowany przez społeczność,

Działanie 7.1. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność

Fundusz: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy społeczno-gospodarcze związane z wysokim poziomem bezrobocia, w szczególności wśród ludzi młodych, kobiet oraz osób w wieku 50+, zbyt małą liczbą miejsc pracy w lokalnej gospodarce oraz z dotychczasowym brakiem inkubatorów przedsiębiorczości na obszarze LSR.

Przedsięwzięcie ma na celu wsparcie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości na obszarze wdrażania LSR poprzez dostosowanie istniejących budowli do pełnienia funkcji inkubatora i wsparcie usług świadczonych przez inkubator. Wsparcie udzielane będzie wyłącznie inkubatorom wspomagającym przedsiębiorstwa z branży nierolniczej.

Planowane jest premiowanie projektów tworzenia i rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości świadczących:

- usługi doradztwa dla osób planujących podjęcie działalności gospodarczej

- usługi doradztwa księgowo-rachunkowego
- usługi doradztwa prawnego
- usługi udostępniania sali konferencyjnej ze sprzętem do prezentacji multimedialnych
- usługi w zakresie zapewnienia informacji na temat bieżących możliwości pozyskania wsparcia na utworzenie i rozwój firmy ze środków zewnętrznych (UE i krajowe)

Grupy docelowe przedsięwzięcia: mikro i małe przedsiębiorstwa oraz mieszkańcy obszaru LSR w szczególności grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy

Beneficjenci - wnioskodawcy:

- jednostki samorządu terytorialnego
- związki jednostek samorządu terytorialnego
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego
- samorządowe jednostki organizacyjne
- organizacje pozarządowe
- mikro i małe przedsiębiorstwa

Preferowane będą operacje uwzględniające działania promocyjne, tj. informacje o dofinansowaniu operacji ze środków LSR (np. tablica informacyjna, ogłoszenie w prasie, informacja na stronie www).

Kwota i forma wsparcia:

Maksymalny poziom dofinansowania nie wyższy niż 85% kosztów kwalifikowalnych w przypadku projektów nie objętych pomocą publiczną

W przypadku projektów objętych pomocą publiczną wsparcie będzie udzielane jako pomoc *de minimis* na podstawie rozporządzenia KE nr 1407/2013 oraz zgodnie z zasadami rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 19 marca 2015 r. w sprawie udzielania pomocy *de minimis* w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020 (Dz.U. poz. 488).

Tryb wyboru projektów przez LGD: projekt konkursowy.

Przedsięwzięcie 2.1.1. Włączenie społeczno-zawodowe mieszkańców obszaru LGD oraz wsparcie inicjatyw w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej - projekty grantowe (EFS)

Źródło finansowania:

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Oś Priorytetowa 11 - Rozwój lokalny kierowany przez społeczność

Działanie 11.1. Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR

Fundusz: Europejski Fundusz Społeczny (EFS)

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy społeczno-gospodarcze zwłaszcza dotyczące postępującego wzrostu liczby osób długotrwale bezrobotnych, znaczącego odsetka mieszkańców korzystających z pomocy społecznej, a także wynikającej z tego bierności i niskiej aktywności oraz niewystarczającej aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W ramach Przedsięwzięcia realizowane będą inicjatywy związane z aktywizacją społeczną i społeczno-zawodową mieszkańców obszaru LSR, w szczególności osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób z ich bezpośredniego otoczenia. Są to osoby mające najczęściej problemy zarówno na rynku pracy, jak i w obszarze życia społecznego i wymagające szerokiego zakresu działań aktywizujących społecznie, integrujących ich ze społecznością lokalną jak i najbliższym otoczeniem oraz działań aktywizujących w zakresie poszukiwania i podjęcia pracy zarobkowej.

Przedsięwzięcie będzie wdrożone w LSR za pomocą mechanizmu projektów grantowych, w których realizatorami grantów na podstawie umowy o powierzeniu grantów zawartej bezpośrednio z LGD będą mogły być praktycznie wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą i oświatową na podstawie odrębnych przepisów).

W ramach Przedsięwzięcia planuje się realizację grantów w zakresie działań na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak:

- kluby samopomocy, świetlice środowiskowe (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy)
- kluby młodzieżowe (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy)
- aktywizacja społeczno-zawodowa (w tym szkolenia podnoszące kompetencje i/lub dające nowe

umiejętności zawodowe i społeczne)

- i inne z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym

W ramach Przedsięwzięcia planuje się realizację grantów w zakresie działań na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - działań wspierających rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej z wykorzystaniem m.in.:

- lidera lub animatora aktywności lokalnej oraz obywatelskiej,
- i inne rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej.

Preferowane będą operacje uwzględniające działania promocyjne, tj. informacje o dofinansowaniu operacji ze środków LSR (np. tablica informacyjna, ogłoszenie w prasie, informacja na stronie www).

Grupy docelowe przedsięwzięcia - Beneficjenci: osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru LSR oraz otoczenie tych osób

Wnioskodawcy: wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów)

Kwota i forma wsparcia:

Maksymalny poziom dofinansowania nie wyższy niż 95% kosztów kwalifikowalnych

Tryb wyboru projektów przez LGD: projekty grantowe.

Przedsięwzięcie 2.1.2. Działania promocyjne, informacyjne, szkoleniowe i animacyjne mające na celu aktywizację i włączenie mieszkańców we wdrażanie LSR oraz budowanie pozytywnego wizerunku LGD

Źródło finansowania: Fundusz wiodący

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy społeczno-gospodarcze zwłaszcza dotyczące bierności i niskiej aktywności oraz niewystarczającej aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz innych mieszkańców obszaru, w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych. W ramach Przedsięwzięcia realizowane będą inicjatywy związane ze wspieraniem rozwiązań w zakresie animacji społecznej wśród mieszkańców obszaru LSR, szerokiego zakresu działań komunikacyjnych (spotkania informacyjno-szkoleniowe, imprezy promujące obszar LSR oraz LGD, konferencje i in.). Działania aktywizacyjne, oprócz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz przedstawicieli grup defaworyzowanych, skierowane będą do pozostałych mieszkańców i podmiotów z obszaru LGD "Dolina Drwęcy".

Zaplanowane koszty związane z aktywizacją i promocją mają również na celu sprawne wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Tylko szerokie i kompleksowe działania promocyjne i aktywizacyjne mogą mieć wystarczający wpływ na liczbę złożonych wniosków w ramach ogłoszonych konkursów, a tym samym wpłynąć na wypełnienie założonych wskaźników w LSR.

Przedsięwzięcie będzie realizowane przez LGD w ramach środków Funduszu wiodącego, jako koszty funkcjonowania i aktywizacji.

Grupy docelowe przedsięwzięcia - Beneficjenci: wszyscy mieszkańcy i podmioty obszaru LGD, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych, osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Przedsięwzięcie 3.1.1. Inwestycje w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i kulturalną (EFRROW)

Źródło finansowania:

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Poddziałanie 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Fundusz: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy w zakresie nieodpowiedniego stanu infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, w tym m.in. brak infrastruktury towarzyszącej szlakom turystycznym, brak odpowiedniego zagospodarowania otoczenia większości świetlic wiejskich oraz innych

obiektów pełniących centrum społeczno-kulturalne miejscowości wiejskich. Brak odpowiednio rozbudowanej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wpływa negatywnie z jednej strony na możliwości rozwoju ruchu turystycznego, w tym przede wszystkim turystyki aktywnej (krajoznawczej, specjalistycznej) i turystyki wypoczynkowej, z drugiej strony ogranicza aktywność lokalnej społeczności. Nawet najbardziej wartościowe walory przyrodnicze i kulturowe należy odpowiednio ukierunkować i wypromować wśród odwiedzających obszar turystów.

Przedsięwzięcie ma na celu wsparcie inwestycji w zakresie ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej.

Lista rekomendowanych operacji:

- budowa lub przebudowa infrastruktury szlaków turystycznych, m.in.: punktów postojowych z małą architekturą (ławki, kosze na śmieci itp.), wiat turystycznych, wytyczenie ścieżek, niezbędne oznakowanie szlaków,
- budowa lub przebudowa infrastruktury nad wodami, m.in.: pomosty, przystań kajakowa, wiaty, platformy widokowe,
- budowa lub przebudowa infrastruktury rekreacyjnej towarzyszącej, m.in.: siłownie zewnętrzne, place zabaw, miniboiska do gier zespołowych, ścieżki rowerowe, ciągi pieszo-rowerowe,
- budowa, przebudowa, modernizacja świetlic wiejskich i innych obiektów pełniących centrum społeczno-kulturalne miejscowości wiejskich, sceny, estrady i muszle koncertowe i inne obiekty służące rozwojowi kultury
- budowa i przebudowa infrastruktury obsługi turystycznej, np. punkty i biura informacji turystycznej

Zgodnie z wynikami diagnozy i oczekiwaniami mieszkańców LGD będzie premiować budowę ścieżek rowerowych.

W ramach Przedsięwzięcia wspierane będą w szczególności operacje zlokalizowane na terenie miejscowości do 5 tys. mieszkańców.

Preferowane będą operacje uwzględniające działania promocyjne, tj. informacje o dofinansowaniu operacji ze środków LSR (np. tablica informacyjna, ogłoszenie w prasie, informacja na stronie www).

Grupy docelowe: mieszkańcy obszaru LSR, turyści

Beneficjenci - wnioskodawcy:

- jednostki samorządu terytorialnego
- samorządowe jednostki organizacyjne
- organizacje pozarządowe

Kwota i forma wsparcia

Maksymalny poziom dofinansowania:

- jednostki sektora finansów publicznych – do 63,63% kosztów kwalifikowalnych
- pozostałe podmioty nie wyższy niż 100% kosztów kwalifikowalnych

Minimalna całkowita wartość operacji - 50 tys. zł

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy.

Przedsięwzięcie 3.1.2. Wsparcie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego (EFRROW)

Źródło finansowania:

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Poddziałanie 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Fundusz: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy dotyczące m.in. niewystarczających inicjatyw i działań mających na celu zachowanie dziedzictwa lokalnego, jego nieodpowiedniej i niewystarczającej promocji jako potencjalnych atrakcyjnych produktów turystycznych. Przedsięwzięcie odpowiada również na zdiagnozowany problem braku środków finansowych na działalność statutową

lokalnych organizacji pozarządowych, w tym również w zakresie upowszechnienia i rozwoju kultury i ochrony i propagowania dziedzictwa lokalnego.

Działania w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego, rozwój i propagowanie elementów dziedzictwa kulturowego i historycznego powinny być realizowane m.in. poprzez organizacje pozarządowe, z których część już posiada doświadczenie w zakresie realizacji podobnych przedsięwzięć.

Inicjatywy lokalnych organizacji pozarządowych, wykorzystujące lokalny potencjał historyczny, kulturowy, a także przyrodniczy i turystyczny będą realizowane za pomocą mechanizmu projektów grantowych. Realizatorami grantów na podstawie umowy o powierzeniu grantu zawartej bezpośrednio z LGD będą:

- lokalne organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną,
- jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną (w tym Koła Gospodyń Wiejskich będące w strukturach Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych) posiadające siedzibę lub zarejestrowany oddział lub koło na obszarze objętym LSR,
- jednostki samorządu terytorialnego

Zgodnie z kryteriami preferowane będą operacje realizowane przez przedstawicieli sektora innego niż sektor finansów publicznych.

Lista rekomendowanych operacji:

- zachowanie i promocja dziedzictwa lokalnego materialnego i niematerialnego
- zachowanie obiektów zabytkowych wraz z ich otoczeniem
- niestandardowe formy promocji dziedzictwa, np. w formie gier i zabaw terenowych (questing, geocaching, gry miejskie) oraz w formie organizacji i rozwoju wiosek tematycznych.

Powyższa lista nie stanowi katalogu zamkniętego.

Preferowane będą operacje uwzględniające działania promocyjne, tj. informacje o dofinansowaniu operacji ze środków LSR (np. tablica informacyjna, ogłoszenie w prasie, informacja na stronie www).

Grupy docelowe: mieszkańcy obszaru LSR, turyści

Kwota i forma wsparcia

Maksymalny poziom dofinansowania:

- Jednostki sektora finansów publicznych – do 63,63%
- dla pozostałych - 100% kosztów kwalifikowalnych

LGD w przyjętych kryteriach wyboru grantów/projektów w ramach przedsięwzięcia 3.1.2 **będzie premiować wyższy wkład własny Wnioskodawców**, niż wymagany minimalny poziom.

1 podmiot może otrzymać wsparcie na realizację 1 grantu.

Minimalna wartość mikrograntu - 5 tys. zł

Tryb wyboru projektów przez LGD: projekty grantowe.

Przedsięwzięcie 3.1.3. Promocja dziedzictwa kulturowego obszaru LGD "Dolina Drwęcy" - Projekt współpracy (EFRROW)

Źródło finansowania:

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Poddziałanie 19.3 - Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania

Fundusz: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane ze słabą/niewystarczającą promocją turystyczną obszaru LGD. Brak odpowiedniego poziomu promocji lokalnych atrakcji wpływa na ograniczenie roli turystyki, która mogłaby być kołem zamachowym lokalnej gospodarki. Wysoki potencjał przyrodniczy, krajobrazowy, kulturowy, historyczny, korzystne położenie względem ważnych ciągów komunikacyjnych oraz bliskość dużych ośrodków miejskich, w szczególności Torunia, Grudziądz i Włocławka są czynnikami, które należy wykorzystać w opracowaniu ciekawego i kompleksowego produktu turystycznego. W ramach Przedsięwzięcia planowana jest realizacja Projektów współpracy. W okresie realizacji LSR, LGD planuje zrealizować co najmniej 2 projekty współpracy. Przy opracowaniu i wdrażaniu Przedsięwzięcia

wykorzystane zostaną lokalne zasoby kulturowe, geograficzne, tożsamość i dziedzictwo obszaru LSR.

"Patrol historyczny - pogranicze chrześcijaństwa"

Projekt współpracy międzyregionalnej 6 LGD położonych w granicach historycznych ziem dobrzyńskiej i chełmińskiej, tj. Stowarzyszenia LGD "Dolina Drwęcy" (Koordynator), Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ, Stowarzyszenie „LGD Pojezierze Brodnickie”, Stowarzyszenie LGD Ziemia Wąbrzeska, Stowarzyszenie LGD „Podgrodzie Toruńskie”, Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Południe.

Cel projektu: wypromowanie lokalnego dziedzictwa historycznego, materialnego i niematerialnego, obyczaje, tradycję, historię, rzemiosła dawne, a także interesujące postaci historyczne oraz zabytki, miejsca ciekawe pod względem historycznym, pola bitew, trakty kupieckie itd.

Projekt będzie się opierał o innowacyjną metodę dotarcia i zaprezentowania historii regionu w postaci "karawany historycznej" przemierzającej poszczególne gminy, odwiedzającej szkoły i miejsca historyczne. Odtwórcy historyczni, rycerstwo, w tym rekonstruktorzy na koniach, żołnierze, rękodzielnicy, rzemieślnicy, kuglarze i animatorzy prezentować będą wybrane wątki historii odwiedzanych miejscowości. Projekt obejmować będzie organizację cyklu spotkań edukacyjnych ułożonych tematycznie - wstępnie zakłada po 1 spotkaniu w każdej z gmin wchodzących w skład partnerskich LGD. W ramach projektu zaplanowano do realizacji 15 zadań:

1. Zarządzanie projektem "Patrol Historyczny - pogranicze chrześcijaństwa"
2. Folder z mapą trasy
3. Kolorowanka związana tematycznie z projektem
4. Figurki promujące projekt
5. Koszulki promujące projekt
6. Film promujący
7. Rycerstwo chrześcijańskie XIII w. - grupa rekonstruktorów
8. Konie - jazda konno pod okiem instruktora
9. Garncarz - nauka rękodzielnictwa
10. Kowal - nauka rękodzielnictwa
11. Papiernik - nauka rękodzielnictwa
12. Rycerstwo konne zakonne - grupa rekonstruktorów
13. Zaprzęg - możliwość przejażdżki zaprzęgiem konnym
14. Alchemik "Alchemiczne Laboratorium" - pokazy i warsztaty
15. Nagłośnienie - nagłośnienie prowadzenia każdego ze spotkań

Grupy docelowe: turyści oraz mieszkańcy obszaru LSR

Szacowany koszt projektu współpracy LGD "Dolina Drwęcy": 60.000 zł

Przedsięwzięcie 3.2.1. Inwestycja w infrastrukturę drogową gwarantującą spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego (EFRROW)

Źródło finansowania:

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Poddziałanie 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Fundusz: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy w zakresie niewłaściwego stanu infrastruktury dróg lokalnych (gminnych i częściowo powiatowych).

Przedsięwzięcie ma na celu wsparcie inwestycji w zakresie budowy lub przebudowy publicznych dróg gminnych lub powiatowych, które:

- umożliwiają połączenie obiektów użyteczności publicznej, w których są świadczone usługi społeczne, zdrowotne, opiekuńczo-wychowawcze lub edukacyjne dla ludności lokalnej, z siecią dróg publicznych, albo,
- skracają dystans lub czas dojazdu do powyżej wymienionych obiektów.

W ramach Przedsięwzięcia wspierane będą w szczególności operacje zlokalizowane na terenie miejscowości do 5 tys. mieszkańców.

Preferowane będą operacje uwzględniające działania promocyjne, tj. informacje o dofinansowaniu operacji ze środków LSR (np. tablica informacyjna, ogłoszenie w prasie, informacja na stronie www).

Grupy docelowe: mieszkańcy obszaru LSR

Beneficjenci - wnioskodawcy:

- jednostki samorządu terytorialnego
- samorządowe jednostki organizacyjne

Kwota i forma wsparcia

Maksymalny poziom dofinansowania:

- jednostki sektora finansów publicznych – do 63,63% kosztów kwalifikowalnych

Minimalna całkowita wartość operacji - 50 tys. zł

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy.

Przedsięwzięcie 3.2.2. Działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich (EFRR)

Źródło finansowania:

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Oś Priorytetowa 7 - Rozwój lokalny kierowany przez społeczność,

Działanie 7.1. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność

Fundusz: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji:

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy w związane ze złym stanem lokalnej infrastruktury, w tym liczne obszary zdegradowane (przestrzeni zdegradowanych), w obrębie których zidentyfikowano różne problemy społeczne. Na obszarze LSR jest wiele miejscowości wiejskich w obrębie których występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju społecznego oraz społeczno-gospodarczego. Brak odpowiedniej infrastruktury i obiektów o znaczeniu społecznym utrwała niskie zaangażowanie mieszkańców w tworzeniu wspólnych inicjatyw społecznych oraz minimalizuje możliwości aktywizacji mieszkańców obszarów zdegradowanych.

Stworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych i lokalowych wraz z działaniami "miękkimi" w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym oraz w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej wpłynie znacząco na rewitalizację społeczno-gospodarczą miejscowości wiejskich.

Beneficjentami Przedsięwzięcia będą mogły być jedynie podmioty, których projekt **jest zgodny i wynika z Gminnego / Lokalnego Programu Rewitalizacji** oraz **ma charakter zintegrowany, tzn. jest powiązany ze zrealizowanymi, realizowanymi lub planowanymi do realizacji działaniami objętymi wsparciem w ramach EFS** (co stanowi kryterium dostępowe projektu oraz jest premiowane w ramach lokalnych kryteriów wyboru operacji), w zakresie działań wspierających aktywizację społeczną lub społeczno-zawodową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Działania rewitalizacyjne w LSR finansowane w ramach Przedsięwzięcia **3.2.2. Działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich** powinny wynikać z działań realizowanych w ramach **Przedsięwzięcia 2.1.1 Włączenie społeczne mieszkańców obszaru LGD oraz wsparcie inicjatyw w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej**.

Operacje w zakresie rewitalizacji fizycznej w ramach Przedsięwzięcia nie mogą być realizowane na obszarze miast należących do obszaru LSR - miasto Golub-Dobrzyń oraz miasto Kowalewo Pomorskie.

Typy projektów możliwych do realizacji:

Działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich - w szczególności o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych - zmierzające do ożywienia społeczno-gospodarczego danego obszaru i poprawy warunków uczestnictwa osób zamieszkujących obszary problemowe w życiu społecznym i gospodarczym.

Preferowane będą operacje kompleksowe (obejmujące nie tylko rewitalizację obiektu ale także przestrzeni wokół wraz z drogą dojazdową) oraz skierowane do większej liczby odbiorców (powyżej 150 osób) a także uwzględniające działania promocyjne, tj. informacje o dofinansowaniu operacji ze środków LSR (np. tablica informacyjna, ogłoszenie w prasie, informacja na stronie www).

Grupy docelowe: mieszkańcy obszaru LSR, w tym przede wszystkim osoby zagrożone ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym

Beneficjenci - wnioskodawcy:

- jednostki samorządu terytorialnego
- związki jednostek samorządu terytorialnego
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego

- samorządowe jednostki organizacyjne
- organizacje pozarządowe
- mikro i małe przedsiębiorstwa
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

Kwota i forma wsparcia

Maksymalny poziom dofinansowania nie wyższy niż 85% kosztów kwalifikowalnych

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy.

5.3 Źródła finansowania celów LSR

Poniżej przedstawiono podział źródeł finansowania poszczególnych celów ogólnych oraz przypisanych do nich celów szczegółowych i Przedsięwzięć. **Zachowano wymaganą formułę 1 Przedsięwzięcie = 1 Fundusz.** Dlatego też będzie możliwe proste monitorowanie postępów w realizacji wskaźników w podziale na poszczególne fundusze - **operacje w ramach danego przedsięwzięcia będą generować wskaźniki tylko dla jednego z wybranych funduszy.**

Procedury i zakres działań monitoringowych oraz ewaluacyjnych dotyczących m.in. realizacji założeń LSR, w tym osiągania wskaźników produktu i rezultatu zostały ujęte w rozdziale 11 LSR Monitoring i ewaluacja oraz w załączniku nr 2 do LSR Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu.

Tabela 36 Źródła finansowania celów LSR

Cel ogólny	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	PROW (EFRROW)	RPO (EFRR)	RPO (EFS)	Fundusz wiodący	Razem
1.	1.1.	1.1.1.	900.000 zł				900.000 zł
		1.1.2.	1.800.000 zł				1.800.000 zł
	1.2.	1.2.1.		400.000 zł			400.000 zł
2.	2.1.	2.1.1.			2.560.000 zł*		2.560.000 zł*
		2.1.2.				1.125.500 zł	1.125.500 zł
3.	3.1.	3.1.1.	1.092.860 zł				1.092.860 zł
		3.1.2.	150.000 zł*				150.000 zł*
		3.1.3.	90.000 zł**				90.000 zł**
	3.2.	3.2.1.	1.457.140 zł				1.457.140 zł
		3.2.2.		6.000.000 zł			6.000.000 zł
Razem bez projektu współpracy i kosztów aktywizacji			5.400.000 zł	6.400.000 zł	2.560.000 zł		14.360.000 zł
Razem projekt współpracy (3.1.3)			90.000 zł				
Razem koszty aktywizacji (2.1.2)						1.125.500 zł	
Koszty funkcjonowania LGD						1.124.500 zł	

Źródło: opracowanie własne

* projekty grantowe ** projekt współpracy

5.4 Zgodność celów LSR z celami programów EFSI

Przy analizie i wytyczeniu celów ogólnych i strategicznych w Lokalnej Strategii Rozwoju uczestniczyli przedstawiciele wszystkich sektorów lokalnej społeczności. Podczas spotkań konsultacyjnych oraz warsztatów toczyły się dyskusje w zakresie wypracowania strategicznych kierunków działań w ramach LSR na lata 2014-2020. Prace nad LSR, a tym samym przy określaniu celów i przedsięwzięć opierały się również o wytyczne i cele określone przez Programy w ramach których realizowana będzie strategia w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS): Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

PROW 2014-2020

Założone w LSR cele ogólne i strategiczne oraz planowane przedsięwzięcia korespondują z priorytetami i celami szczegółowymi PROW przypisanymi do działania LEADER. Działanie LEADER realizuje **Cel szczegółowy 6B "wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich"** w ramach **Priorytetu 6 "wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich"**, poprzez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. LSR wykazuje spójność ze wskazanym celem szczegółowym poprzez realizację następujących przedsięwzięć: tworzenie nowych i wsparcie istniejących przedsiębiorstw, inwestycje w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną, kulturalną, zachowanie i promocja dziedzictwa lokalnego, inwestycje w infrastrukturę drogową gwarantującą spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego. LSR odwołuje się wprost do lokalnych uwarunkowań i zasobów, uwzględnia kwestie związane z wykluczeniem społecznym i ubóstwem. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest realizowane poprzez zdiagnozowanie w LSR grup defaworyzowanych oraz zakresu wsparcia, które zostanie im przyznane w ramach LSR. Realizacja przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia wskaźników określonych w PROW, a tym samym wpłynie na realizację powyżej wymienionego celu szczegółowego PROW.

RPO WK-P 2014-2020

Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" realizuje cele szczegółowe RPO określone w dwóch osiach priorytetowych 7 i 11, dla których wyznaczono cele szczegółowe: ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju oraz wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. Realizacja przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych wspomnianych osi priorytetowych. Wypełnienie celów i wskaźników RPO zapewnią następujące przedsięwzięcia: tworzenie i rozwój małych inkubatorów przedsiębiorczości, działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej, realizacja działań z zakresu organizowania społeczności lokalnej i animacji, wsparcie działań mających na celu aktywną integrację o charakterze środowiskowym.

Lokalna Strategia Rozwoju jest instrumentem realizującym wprost wymienione powyżej osie priorytetowe, w ramach których mogą być realizowane wyłącznie przedsięwzięcia zgodne z LSR.

5.5 Specyfikacja wskaźników**Tabela 37 Specyfikacja wskaźników LSR**

Wskaźnik	Specyfikacja
Wskaźniki produktu	
Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./ 18 szt. Biorąc pod uwagę budżet LSR oraz przyjęty poziom wsparcia w Przedsięwzięciu 1.1.1. założono utworzenie minimum 18 nowych przedsiębiorstw.
Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./ 12 szt. Biorąc pod uwagę budżet LSR oraz wstępne zainteresowanie wnioskodawców w ramach realizacji Przedsięwzięcia 1.1.2. założono min. 12 operacji z zakresu rozwoju przedsiębiorstw
Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	Wskaźnik z listy RPO Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./1 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 1.2.1. założono utworzenie min. 1 inkubatora

Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	Wskaźnik z listy RPO Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./3 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 1.2.1. założono utworzenie min. 1 inkubatora, który będzie świadczył minimum 3 usługi dla przedsiębiorstw zlokalizowanych w obiekcie inkubatora
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	Wskaźnik z listy RPO Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/360 osób W ramach realizacji Przedsięwzięcia 2.1.1 założono realizację grantów, w ramach których udział weźmie min. 360 osób. Przy określaniu wyniku końcowego wskaźnika brano pod uwagę ograniczenia budżetu oraz potrzebę realizacji intensywnych i kompleksowych projektów, aby działania skierowane do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem okazały się efektywne.
Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: sprawozdanie LGD Stan początkowy/docelowy: 0 szt./468 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięć 2.1.2. założono łącznie 468 spotkań informacyjno-konsultacyjnych – liczba wynika z przyjętego Planu komunikacji.
Liczba zorganizowanych imprez promujących LSR i LGD	Wskaźnik uzupełniający do podejmowanych działań aktywizacyjnych LGD Źródło pomiaru: sprawozdanie LGD Stan początkowy/docelowy: 0 szt./6 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięć 2.1.2. założono łącznie 6 imprez promujących – liczba wynika z przyjętego Planu komunikacji.
Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./ 4szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.1.1 założono minimum 4 operacje polegające na budowie obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, co wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./4 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.1.1 założono minimum 4 operacje polegające na przebudowie obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, co wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 km/ 0,30km W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.1.1 założono budowę lub przebudowę 0,30km ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych, co wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./7 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.1.2 założono, że minimum 7 podmiotów uzyska wsparcie w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego, co wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: Sprawozdanie LGD Stan początkowy/docelowy: 0 szt./2 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.1.3 LGD zamierza zrealizować 2 projekty współpracy.

Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: Sprawozdanie LGD Stan początkowy/docelowy: 0 szt./9 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.1.3 LGD zamierza zrealizować 2 projekty współpracy, w których udział weźmie łącznie 9 partnerskich LGD.
Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./8 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.2.1 założono minimum 8 operacji, co wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Długość wybudowanych i przebudowanych dróg lokalnych	Wskaźnik uzupełniający, określający fizyczny wynik podjętych działań w zakresie infrastruktury drogowej Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 km/ 9,5 4,5 km W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.2.1 założono minimum 9,5 4,5 km wybudowanych/przebudowanych dróg, co wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Wskaźnik z listy RPO Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./ 22 13 szt. W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.2.2 założono wstępnie 22 13 obiektów, które będą przedmiotem inwestycji na obszarach rewitalizowanych (dane z LPR/GPR) (fiszki projektowe). Dopiero opracowane przez gminy GPR pozwolą na dokładne oszacowanie wskaźnika.
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	Wskaźnik z listy RPO Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 km² ha / 2 km² 4,09 ha W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.2.2 założono wstępnie objęcie działaniami rewitalizacyjnymi obszaru zdegradowanego o pow. 2 km² 4,09 ha (dane z LPR/GPR) (fiszki projektowe). Dopiero opracowane przez gminy GPR pozwolą na dokładne oszacowanie wskaźnika.
Długość przebudowanych dróg gminnych	Wskaźnik z listy RPO Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 km/ 1,5 0,81 km W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.2.2 założono wstępnie realizację projektów w zakresie przebudowy dróg gminnych o łącznej długości 1,5 0,81 km (dane z LPR/GPR) (fiszki projektowe). Dopiero opracowane przez gminy GPR pozwolą na dokładne oszacowanie wskaźnika.
Wskaźniki rezultatu	
Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./36 szt. W ramach Przedsięwzięć 1.1.1 oraz 1.1.2 zrealizowane operacje powinny wygenerować co najmniej 36 nowych miejsc pracy (30 dofinansowane operacje). Kryteria dostępowe wymuszają stworzenie minimum 1 miejsca pracy na operację, a kryteria punktowe premiąją projekty wykazujące dodatkowe miejsca pracy ponad zakładany minimum.
Liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu	Wskaźnik z listy RPO WK-P Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 szt./3 szt. W ramach przedsięwzięcia 1.2.1 utworzony inkubator na terenie wiejskim wspomogł utworzenie i utrzymanie działalności co najmniej 3 nowych przedsiębiorstw.
Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług	Wskaźnik z listy RPO WK-P Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy

(nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	Stan początkowy/docelowy: 0 szt./5 szt. W ramach przedsięwzięcia 1.2.1 utworzony inkubator na terenie wiejskim będzie świadczył usługi dla minimum 5 przedsiębiorstw.
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Wskaźnik z listy RPO WK-P Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/ 28 osób W ramach przedsięwzięcia 2.1.1 zaplanowano realizację grantów, których celem będzie aktywizacja zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Wskaźnik z listy RPO WK-P Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/ 15 osób W ramach przedsięwzięcia 2.1.1 zaplanowano realizację grantów, których celem będzie aktywizacja zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Minimalny poziom wskaźnika został określony przez Wytyczne RPO na poziomie 4%.
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym u których wzrosła aktywność społeczna	Wskaźnik z listy RPO WK-P Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/ 186 osób W ramach przedsięwzięcia 2.1.1. zaplanowano realizację grantów, których celem będzie aktywizacja społeczna, animacja społeczna skierowana do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Minimalny poziom wskaźnika został określony przez Wytyczne RPO na poziomie 56% spośród osób objętych usługami aktywnej integracji o charakterze społecznym, edukacyjnym lub zdrowotnym.
Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/2.635 osób W ramach przedsięwzięcia 2.1.2. realizowane będą działania komunikacyjne i aktywizacyjne skierowane do społeczeństwa lokalnego według Planu komunikacji. Wartość wskaźnika wynika wprost z rozdziału nr 9 LSR.
Liczba osób uczestnicząca w imprezach promujących LSR oraz LGD	Wskaźnik uzupełniający do podejmowanych działań aktywizacyjnych LGD Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/2.400 osób W ramach przedsięwzięcia 2.1.2. realizowane będą działania promocyjne (organizowane imprezy) skierowane do społeczeństwa lokalnego według Planu komunikacji. Poziom wskaźnika wynika wprost z rozdziału nr 9 LSR.
Liczba osób korzystających z nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy / docelowy: 0 osób / 2500 osób W ramach przedsięwzięcia 3.1.1 założono realizację minimum 4 operacji polegających na budowie nowej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, z której skorzysta minimum 2500 osób. Założenie wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Liczba osób korzystających z wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy / docelowy: 0 osób / 12 656 osób W ramach przedsięwzięcia 3.1.1 założono realizację minimum 0,30km wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych, z których skorzysta minimum 12 656 osób. Założenie wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Wzrost liczby osób korzystających z przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy: 1000 osób Wynik początkowy wynika z danych ankiet monitorujących beneficjentów z lat

i rekreacyjnej dofinansowanej w ramach LSR	2007-2013 Stan docelowy: 2500 osób W ramach przedsięwzięcia 3.1.1 założono realizację minimum 4 operacji polegających na przebudowie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, z której skorzysta minimum 2500 osób. Założenie wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Liczba osób, które skorzystały z wyposażenia mającego na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	Wskaźnik uzupełniający PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/500 osób W ramach przedsięwzięcia 3.1.2 założono realizację minimum 7 operacji dotyczących wsparcia dziedzictwa lokalnego, z wyników operacji skorzysta minimum 500 osób. Założenie wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby historyczne i kulturowe	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: Sprawozdanie LGD Stan początkowy/docelowy: 0 sztuk/2 sztuki W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.1.3 LGD zamierza zrealizować 2 projekty współpracy, w tym oba będą wykorzystywać lokalne zasoby historyczne i kulturowe.
Liczba projektów skierowanych do turystów	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: Sprawozdanie LGD Stan początkowy/docelowy: 0 sztuk/2 sztuki W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.1.3 LGD zamierza zrealizować 2 projekty współpracy, w tym oba będą wykorzystywać lokalne zasoby historyczne i kulturowe i będą skierowane głównie do odbiorcy turystycznego.
Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	Wskaźnik z listy PROW Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/8.000 osób W ramach realizacji Przedsięwzięcia 3.2.1 założono minimum 8 operacji w zakresie infrastruktury drogowej, z których bezpośrednio skorzysta 8000. Wartość wskaźnika wynika z zestawienia złożonych fiszek projektowych.
Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów	Wskaźnik z listy RPO WK-P Źródło pomiaru: ankieta monitorująca Wnioskodawcy Stan początkowy/docelowy: 0 osób/ 15.000 2200 osób W ramach przedsięwzięcia 3.2.3 założono realizację minimum 22 13 operacji w obiekty infrastruktury zlokalizowanych na obszarach zdegradowanych oraz przebudowę 1,5 0,81 km dróg gminnych. Z wyniku tych projektów skorzysta minimum 15000 2200 osób. Wartość wskaźnika wynika z opracowanych LPR/GPR zestawienia złożonych fiszek projektowych. Dopiero opracowane przez gminy GPR pozwolą na dokładne oszacowanie wskaźnika.
Wskaźniki oddziaływania	
Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w powiecie do 2023 roku	Wskaźnik pochodzący ze źródeł statystyki publicznej Źródło pomiaru: dane GUS na koniec 2014 r. Stan początkowy/docelowy: 3.450 podmiotów/3.465 podmiotów Wskaźnik skorelowany z założeniami Celu ogólnego nr 1 czyli wsparcie rozwoju przedsiębiorczości - wzrost liczby podmiotów gospodarczych.
Spadek liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej na obszarze LGD do 2023 roku	Wskaźnik pochodzący ze źródeł statystyki publicznej Źródło pomiaru: dane GUS na koniec 2014 r. Stan początkowy/docelowy 6.241 osób/6.200 osób Wskaźnik skorelowany z założeniami Celu ogólnego nr 2 czyli integracja społeczno-zawodowa - spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej może oznaczać podjęcie pracy zarobkowej przez część z tych osób.
Wzrost liczby korzystających z noclegów na obszarze LGD	Wskaźnik pochodzący ze źródeł statystyki publicznej Źródło pomiaru: dane GUS na koniec 2014 r.

do 2023 roku	Stan początkowy/docelowy: 24.003 osoby/24.150 osób Wskaźnik skorelowany z założeniami Celu ogólnego nr 3 czyli poprawa atrakcyjności turystycznej, która przekłada się na wzrost liczby turystów (korzystających z noclegów)
Spadek liczby wymeldowań ogółem do innych powiatów na obszarze LGD do 2023 roku	Wskaźnik pochodzący ze źródeł statystyki publicznej Źródło pomiaru: dane GUS na koniec 2014 r. Stan początkowy/docelowy: 345 szt./310 szt. Wskaźnik skorelowany z założeniami Celu ogólnego nr 3 czyli poprawa atrakcyjności osiedleńczej, która przekłada się na spadek liczby osób decydujących się na migracje wewnętrzne i zagraniczne.

6 Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

6.1 Formy wsparcia operacji w ramach LSR

W ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" zakłada się realizację dwóch typów operacji:

- Operacji realizowanych indywidualnie w ramach wniosków składanych przez Beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny - Radę LGD, a następnie przedkładane do weryfikacji do Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Projektów grantowych, czyli operacji, której Beneficjent będący LGD udziela innym, wybranym przez siebie podmiotom (grantobiorcom), grantów, czyli środków finansowych na realizację zadań służących osiągnięciu celów tej operacji.

6.2 Cel tworzenia procedur

Właściwie przygotowane procedury oceny i wyboru operacji są jednym z najważniejszych elementów Lokalnej Strategii Rozwoju, gdyż mają one kluczowe znaczenie podczas jej wdrażania. Odpowiednio opracowane procedury i kryteria umożliwiają właściwy wybór operacji, których realizacja przekłada się wprost na poziom osiągniętych wskaźników, a tym samym wpływa na realizację założonych celów LSR. Szczegółowy opis wdrożonych procedur oceny i wyboru operacji i grantobiorców został zamieszczony w załączniku do wniosku na wybór LSR.

6.3 Zakres procedur

6.3.1 Sposób oceny i wyboru projektów realizowanych przez beneficjentów innych niż LGD

W rozdziale przedstawiono procedury związane z oceną i wyborem projektów indywidualnych realizowanych przez podmioty inne niż LGD finansowanych z PROW i RPO. Ujęto w nich m.in.:

- sposób udostępniania procedur do wiadomości publicznej
- sposób organizacji naborów wniosków
- zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji
- sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu
- procedury dotyczące rozliczania, monitoringu i kontroli

Procedury udostępniane są do wiadomości publicznej poprzez ich zamieszczenie na stronie internetowej LGD (w zakładce Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) – umowa ramowa). Udostępnienie procedury następuje niezwłocznie po jej akceptacji przez Urząd Marszałkowski.

Tabela 38 Procedura wyboru projektów do realizacji w ramach LSR

Lp.	Etapy procedury wyboru projektów
1.	Ogłoszenie o naborze wniosków
2.	Nabór wniosków
3.	Weryfikacja wstępna wniosków
4.	Posiedzenie Rady LGD
5.	Ocena i wybór operacji
6.	Uchwała LGD
7.	Zakończenie wyboru operacji
8.	Przekazanie wniosków do Zarządu Województwa
9.	Decyzja ZW w sprawie udzielenia wsparcia
10.	Rozliczanie, monitoring i kontrola

11.	Opinia w sprawie zmiany umowy o przyznanie pomocy na operacje realizowane w ramach LSR
-----	--

1. Ogłoszenie o naborze wniosków

Termin naboru wniosków jest uzgadniany przez Zarząd LGD z Samorządem Województwa.

Ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie wsparcia pojawi się nie wcześniej niż 30 dni i nie później niż 14 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia składania wniosków - ogłoszenie zostaje podane do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz ogłoszenie w prasie lokalnej.

Ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie wsparcia będzie zawierać w szczególności:

- termin i miejsce składania wniosków (14 - 30 dni, Biuro LGD)
- formy wsparcia
- zakres tematyczny operacji
- warunki udzielenia wsparcia
- wysokość limitu środków w ramach ogłaszanego naboru
- informację o miejscu udostępnienia LSR

Do ogłoszenia o naborze wniosków dołączone będą:

- kryteria wyboru operacji wraz ze wskazaniem minimalnej liczby punktów, której uzyskanie jest warunkiem wyboru operacji
- informacje o wymaganych dokumentach, potwierdzających spełnienie warunków udzielenia wsparcia oraz kryteriów wyboru operacji
- formularz wniosku o udzielenie wsparcia, formularz wniosku o płatność oraz formularz umowy o udzielenie wsparcia

2. Nabór wniosków

Wnioski o udzielenie wsparcia będą składane w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze. Każdy złożony wniosek będzie miał nadane indywidualne oznaczenie (znak sprawy). Wnioskodawca otrzyma potwierdzenie złożenia wniosku. Nabór wniosków będzie trwał nie dłużej niż 30 dni.

3. Weryfikacja wstępna wniosków

Pracownicy Biura LGD dokonują weryfikacji wstępnej każdego wniosku złożonego w danym naborze, w następującym zakresie:

- złożenia wniosku w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze;
- zgodności operacji z zakresem tematycznym, który został wskazany w ogłoszeniu o naborze;
- realizacji przez operację celów głównych i szczegółowych LSR, przez osiągnięcie zaplanowanych w LSR wskaźników;
- zgodności operacji z Programem, w ramach którego jest planowana realizacja tej operacji, w tym:
 - zgodności z formą wsparcia wskazaną w ogłoszeniu o naborze (refundacja albo ryczałt – premia);
 - zgodności z warunkami udzielenia wsparcia obowiązującymi w ramach naboru.

W przypadku uznania, że konieczne jest uzyskanie wyjaśnień lub dokumentów niezbędnych do oceny zgodności operacji z LSR, wyboru operacji lub ustalenia kwoty wsparcia, Biuro LGD wzywa podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy do złożenia tych wyjaśnień lub dokumentów. Wnioski z weryfikacji, w tym uzasadnienie do uznania za konieczne wezwanie podmiotu do złożenia wyjaśnień lub dokumentów oraz wskazanie tych wyjaśnień/ dokumentów, odnotowywane są w *Karcie weryfikacji wstępnej wniosku*. Wszystkie wypełnione karty przekazywane są na posiedzenie Rady.

4. Posiedzenie Rady LGD

Ocena i wybór wniosków odbywa się na posiedzeniu Rady LGD. Biuro LGD wysyła do członków Rady zawiadomienie o terminie, miejscu i porządku posiedzenia Rady LGD, na co najmniej 5 dni przed planowanym posiedzeniem. Zebranie Rady otwiera, prowadzi i zamyka Przewodniczący Rady, który czuwa nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru operacji, poprawnością dokumentacji oraz zgodnością formalną. W przypadku jego nieobecności obowiązki te pełni Wiceprzewodniczący Rady. Obsługę posiedzeń Rady zapewnia Biuro LGD, w tym w szczególności przygotowuje dokumentację projektową poszczególnych operacji złożonych do realizacji w ramach naboru. Sekretarz i dwóch członków Rady - wybieranych przez Radę na każdym posiedzeniu,

tworzą komisję skrutacyjną, która zajmuje się kontrolą quorum, obliczaniem głosów podczas głosowań Rady, tworzy listę operacji zgodnych z LSR, listę operacji wybranych oraz kontroluje prawomocność posiedzenia Rady.

Prawomocność posiedzenia i podejmowania przez Radę decyzji wymaga obecności co najmniej 50% składu Rady oraz zachowanie parytetu równowagi sektorowej.

Przed dyskusją i głosowaniem nad wyborem operacji członkowie Rady podpisują deklarację poufności i bezstronności dla każdej operacji przez każdego Członka Rady.

LGD, podczas wdrażania LSR, będzie prowadziła rejestr interesów członków Rady LGD, pozwalający na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami / poszczególnymi projektami.

5. Ocena i wybór operacji

W terminie 45 dni (52 dni jeśli wzywano do wyjaśnień / uzupełnienia dokumentów) od dnia następującego po ostatnim dniu terminu naboru wniosków o udzielenie wsparcia organ decyzyjny, którym jest Rada LGD dokonuje oceny i wyboru operacji do dofinansowania.

Członkowie Rady oceniają wnioski pod kątem zgodności z LSR, w oparciu o karty weryfikacji wstępnej wniosku wypełnionej przez pracowników Biura. Każdy członek rady dokonuje oceny wniosku na Karcie oceny zgodności operacji LSR. Operacje które nie spełnią warunków określonych na Karcie oceny, nie podlegają wyborowi przez Radę. Następnie Komisja Skrutacyjna ustala listę operacji zgodnych z LSR.

Podstawą wyboru operacji przez Radę będą kryteria wyboru określone w LSR. Głosowanie w sprawie wyboru operacji odbywa się wyłącznie przez wypełnienie indywidualnych kart oceny zgodności operacji wg lokalnych kryteriów wyboru. Oddanie głosu w sprawie oceny zgodności operacji wg lokalnych kryteriów wyboru LGD polega na wypełnieniu tabeli zawartej na "Indywidualnej karcie oceny zgodności operacji wg lokalnych kryteriów wyboru", która jest dobierana w zależności od rodzaju operacji. Każdy wniosek oceniany jest indywidualnie przez poszczególnych członków Rady obecnych na posiedzeniu. Komisja skrutacyjna na podstawie Indywidualnych kart oceny wypełnia zbiorcze karty oceny zgodności operacji wg lokalnych kryteriów wyboru.

Przed podjęciem stosownych uchwał Rada dokonuje ustalenia kwoty wsparcia. Na podstawie zbiorczej karty oceny zgodności operacji wg lokalnych kryteriów wyboru oraz ustalonych kwot wsparcia, Komisja skrutacyjna sporządza listę operacji wybranych. W przypadku uzyskania jednakowej ilości punktów przez dwie lub więcej operacji, o kolejności na liście rankingowej decyduje kolejność wpływu wniosku o przyznanie pomocy do Biura LGD.

6. Uchwała Rady LGD

Wszystkie decyzje dotyczące oceny wniosków i przyznania pomocy finansowej podejmowane są przez Radę LGD w formie uchwały. Rada podejmuje oddzielne uchwały dla każdej operacji i uchwały o przyjęciu list operacji, które są sporządzane przez Komisję skrutacyjną, po każdym etapie oceny.

Protokolant sporządza protokół z posiedzenia Rady.

7. Zakończenie wyboru operacji

W terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru operacji, następuje sporządzenie i wysłanie pism do wszystkich Wnioskodawców informujących o wynikach oceny zgodności operacji z LSR lub wynikach wyboru (także negatywnego), w tym oceny w zakresie spełniania przez operacje kryteriów wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów przyznanych operacji. LGD informuje w piśmie także o kwocie wsparcia, a w przypadku ustalenia przez LGD kwoty wsparcia niższej niż wnioskowana – również uzasadnienie wysokości tej kwoty. W przypadku pozytywnego wyniku wyboru operacji, LGD wskazuje w piśmie do Wnioskodawców, czy w dniu przekazania przez LGD wniosków o przyznanie pomocy do ZW, operacji mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu naboru wniosków. Pismo jest podpisane przez upoważnionego przedstawiciela LGD. W przypadku operacji wybranych przez LGD do finansowania, które mieszczą się w limicie środków, w odniesieniu do których ustawa RLKS nie przewiduje możliwości wniesienia protestu, skan pisma może być przekazywany wyłącznie drogą poczty elektronicznej, o ile wnioskodawca podał adres e-mail. W przypadku wyniku oceny, w odniesieniu do którego przewidziana jest możliwość wniesienia protestu, pismo do Wnioskodawcy zawiera dodatkowo pouczenie o możliwości wniesienia protestu. W takiej sytuacji skan pisma jest przekazywany drogą poczty elektronicznej a oryginał pisma – listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Jest to niezbędne w celu potwierdzenia doręczenia pisma i ustalenia terminowego wniesienia ewentualnego protestu.

W terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru, LGD podaje do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na swojej stronie internetowej:

- listy operacji zgodnych z LSR,
- listy operacji wybranych (ze wskazaniem, które z nich mieszczą się w limicie środków wskazanych w ogłoszeniu naboru wniosków),
- protokół z posiedzenia Rady dotyczącego oceny i wyboru operacji, zawierający informację o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenia dotyczyły.

W przypadku uzyskania negatywnej oceny zgodności operacji z LSR, albo nieuzyskania minimalnej liczby punktów określonej w lokalnych kryteriach wyboru operacji, albo jeżeli operacja została wybrana, ale nie mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze (okoliczność, że operacja nie mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze nie może stanowić wyłącznej przesłanki wniesienia protestu, oraz w przypadku ustalenia przez LGD kwoty wsparcia niższej niż wnioskowana, Wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia protestu. Protest można wnieść w terminie 7 dni od dnia doręczenia informacji od LGD w sprawie wyników wyboru operacji. Protest jest wnoszony za pośrednictwem LGD i rozpatrywany przez Zarząd Województwa.

Protest jest wnoszony w formie pisemnej i zawiera:

- oznaczenie zarządu województwa właściwego do rozpatrzenia protestu,
- oznaczenie wnioskodawcy,
- numer wniosku o dofinansowanie projektu,
- wskazanie kryteriów wyboru projektów, z których oceną wnioskodawca się nie zgadza, lub wskazanie, w jakim zakresie wnioskodawca nie zgadza się z negatywną oceną zgodności operacji z LSR, wraz z uzasadnieniem,
- wskazanie zarzutów o charakterze proceduralnym w zakresie przeprowadzonej oceny, jeżeli zdaniem wnioskodawcy naruszenia takie miały miejsce, wraz z uzasadnieniem,
- wskazanie zarzutów w zakresie ustalonej przez LGD niższej kwoty wsparcia niż wnioskowana, wraz z uzasadnieniem,
- podpis wnioskodawcy lub osoby upoważnionej do jego reprezentowania, z załączeniem oryginału lub kopii dokumentu poświadczającego umocowanie takiej osoby do reprezentowania wnioskodawcy.

8. Przekazanie wniosków do ZW

W terminie 7 dni od dnia dokonania wyboru operacji, LGD przekazuje Zarządowi Województwa wnioski o udzielenie wsparcia wraz z dokumentami dotyczącymi wyboru operacji.

9. Decyzja ZW w sprawie udzielenia wsparcia

Po weryfikacji przekazanych wniosków o przyznanie pomocy Zarząd Województwa:

- wzywa podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy do zawarcia umowy - w przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku o przyznanie pomocy, z terminem podpisania umowy nie dłuższym niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania,
- informuje podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy o odmowie przyznania pomocy - w przypadku gdy nie są spełnione warunki przyznania pomocy

10. Rozliczanie, monitoring i kontrola

Wnioskodawca składa wniosek o płatność w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Do wniosku o płatność Beneficjent dołącza dokumenty niezbędne do prawidłowej weryfikacji wniosku, potwierdzające spełnienie warunków wypłaty pomocy. Wypłaty środków finansowych dokonuje się niezwłocznie po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku o płatność.

W trakcie realizacji operacji, jak i po zakończeniu, Wnioskodawca zobowiązany jest do gromadzenia i udostępniania informacji i dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia kontroli, monitoringu i ewaluacji operacji przeprowadzanych przez Urząd Marszałkowski.

11. Opinia w sprawie zmiany umowy o przyznanie pomocy na operacje realizowane w ramach LSR

Rada LGD wydaje opinie w sprawie zmiany umowy o przyznanie pomocy na operacje realizowane w ramach LSR w formie uchwały, na wniosek Beneficjenta.

6.3.2 Sposób oceny i wyboru grantobiorców

W rozdziale przedstawiono procedury związane z oceną i wyborem grantobiorców w ramach projektów grantowych realizowanych przez LGD ze środków EFS i EFRROW - opisane zostały:

- sposób udostępniania procedur do wiadomości publicznej
- sposób organizacji naborów wniosków
- zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru grantu
- sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia odwołania
- rozliczanie, monitoring i kontrola

Procedury udostępniane są do wiadomości publicznej poprzez ich zamieszczenie na stronie internetowej LGD (w zakładce Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) – umowa ramowa). Udostępnienie procedury następuje niezwłocznie po jej akceptacji przez Urząd Marszałkowski.

Tabela 39 Procedura wyboru grantobiorców w ramach LSR

Lp.	Etapy procedury wyboru grantobiorców
1.	Ogłoszenie o naborze wniosków
2.	Nabór wniosków
3.	Weryfikacja wstępna wniosków
4.	Posiedzenie Rady LGD
5.	Ocena i wybór operacji
6.	Uchwała LGD
7.	Zakończenie wyboru grantów
8.	Rozliczanie, monitoring i kontrola

1. Ogłoszenie o naborze wniosków

Ogłoszenie o naborze wniosków o powierzenie grantów pojawi się nie później niż 14 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia naboru - ogłoszenie zostaje podane do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz ogłoszenie w prasie lokalnej.

2. Nabór wniosków

Wnioski o powierzenie grantu będą składane w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze. Każdy złożony wniosek będzie miał nadane indywidualne oznaczenie (znak sprawy). Wnioskodawca otrzyma potwierdzenie złożenia wniosku. Nabór wniosków będzie trwał nie dłużej niż 30 dni.

3. Weryfikacja wstępna wniosków

Pracownicy Biura LGD dokonują weryfikacji wstępnej każdego wniosku złożonego w danym naborze, w następującym zakresie:

1. Zgodności projektu z LSR;
2. Wstępnej oceny spełnienia kryteriów wyboru projektu;
3. Propozycji ustalenia kwoty grantu.

W przypadku uznania, że konieczne jest uzyskanie wyjaśnień lub dokumentów niezbędnych do oceny zgodności projektu z LSR, wyboru projektu lub ustalenia kwoty grantu, Biuro LGD wzywa podmiot ubiegający się o grant do złożenia tych wyjaśnień lub dokumentów. Wnioski z weryfikacji, w tym uzasadnienie do uznania za konieczne wezwanie podmiotu do złożenia wyjaśnień lub dokumentów oraz wskazanie tych wyjaśnień/ dokumentów, odnotowywane są w *Karcie weryfikacji wstępnej wniosku*. Wszystkie wypełnione karty przekazywane są na posiedzenie Rady.

4. Posiedzenie Rady LGD

Procedury i przebieg posiedzeń Rady LGD dotyczący oceny i wyboru grantów do projektów grantowych takie same jak w przypadku projektów indywidualnych (procedura opisana w podrozdziale 6.3.1. pkt. 4).

5. Ocena i wybór operacji

Procedury oceny i wyboru grantobiorców są takie same jak w przypadku projektów indywidualnych składanych przez beneficjentów innych niż LGD (informacje zostały zawarte w podrozdziale 6.3.1. pkt. 5).

6. Uchwała Rady LGD

Wszystkie decyzje dotyczące oceny wniosków i przyznania pomocy finansowej podejmowane są przez Radę LGD w formie uchwały. Rada podejmuje oddzielne uchwały dla każdego wniosku oraz uchwały o przyjęciu listy grantów, które są sporządzane przez Komisję skrutacyjną, po każdym etapie oceny. Protokolant sporządza protokół z posiedzenia Rady.

7. Zakończenie wyboru operacji

W terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru projektów następuje sporządzenie i wysłanie pism do wszystkich Wnioskodawców z informacją o wynikach oceny zgodności projektu z LSR lub wynikach wyboru (także negatywnego), w tym oceny w zakresie spełniania przez projekt kryteriów wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów przyznanych projektowi. Informacja zawiera dodatkowo wskazanie ustalonej przez LGD kwoty grantu, a w przypadku ustalenia przez LGD kwoty grantu niższej niż wnioskowana, również uzasadnienie wysokości tej kwoty. W przypadku pozytywnego wyniku wyboru projektu, LGD wskazuje w piśmie do Wnioskodawców, czy projekt mieści się w limicie alokacji środków wskazanej w ogłoszeniu o naborze wniosków. Pismo jest podpisane przez upoważnionego przedstawiciela LGD. W przypadku projektów wybranych przez LGD do finansowania, które mieszczą się w limicie środków, w odniesieniu do których ustawa RLKS nie przewiduje możliwości wniesienia odwołania, skan pisma może być przekazywany wyłącznie pocztą elektroniczną, o ile wnioskodawca podał adres e-mail. W przypadku wyniku oceny, w odniesieniu do którego przewidziana jest możliwość wniesienia odwołania, pismo do Wnioskodawcy zawiera dodatkowo pouczenie o możliwości wniesienia odwołania. W takiej sytuacji skan pisma jest przekazywany pocztą elektroniczną a oryginał pisma listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru (w celu potwierdzenia doręczenia pisma i ustalenia terminowego wniesienia ewentualnego odwołania).

W terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru, LGD zamieszcza na swojej stronie internetowej:

- listę projektów zgodnych z LSR,
- listę projektów wybranych (ze wskazaniem, które z nich mieszczą się w limicie środków wskazanych w ogłoszeniu naboru wniosków),
- protokół z posiedzenia Rady dotyczący oceny i wyboru projektów, zawierający informację o wyłączeniach z procesu decyzyjnego (ze wskazaniem których wniosków wyłączenia dotyczyły).

Wnioskodawcy przysługuje prawo odwołania, które należy wnieść w ciągu 7 dni od dnia doręczenia informacji od LGD w sprawie wyników wyboru projektu. Prawo wniesienia odwołania przysługuje od:

- 1) negatywnej oceny zgodności projektu z LSR, albo
- 2) nieuzyskania przez projekt przynajmniej minimalnej liczby punktów, której uzyskanie jest warunkiem wyboru operacji albo
- 3) wyniku wyboru, który powoduje, że projekt nie mieści się w kwocie alokacji środków wskazanej w ogłoszeniu o naborze wniosków (okoliczność, że projekt nie mieści się w kwocie alokacji środków wskazanej w ogłoszeniu o naborze nie może stanowić wyłącznej przesłanki wniesienia odwołania) albo
- 4) ustalenia przez LGD kwoty grantu niższej niż wnioskowana.

Wymogi formalne odwołania

Odwołanie jest wnoszone w formie pisemnej i zawiera:

- 1) oznaczenie instytucji właściwej do jego rozpatrzenia;
- 2) oznaczenie wnioskodawcy;
- 3) numer wniosku o powierzenie grantu;
- 4) wskazanie kryteriów wyboru projektów, z których oceną wnioskodawca się nie zgadza (wraz z uzasadnieniem);
- 5) wskazanie, w jakim zakresie wnioskodawca nie zgadza się z negatywną oceną zgodności projektu z LSR (wraz z uzasadnieniem);
- 6) wskazanie w jakim zakresie wnioskodawca nie zgadza się z ustaleniem przez LGD kwoty grantu niższej niż wnioskowana (wraz z uzasadnieniem);
- 7) wskazanie zarzutów o charakterze proceduralnym w zakresie przeprowadzonej oceny, jeżeli zdaniem wnioskodawcy naruszenia takie miały miejsce (wraz z uzasadnieniem);
- 8) podpis wnioskodawcy lub osoby upoważnionej do jego reprezentowania, z załączeniem oryginału lub kopii dokumentu poświadczającego umocowanie takiej osoby do reprezentowania wnioskodawcy.

8. Rozliczanie, monitoring i kontrola

Kontrola realizacji grantu może odbyć się zarówno w siedzibie Grantobiorcy, jak i w miejscu realizacji grantu. Kontrolę będzie podlegało: prawidłowość wykonania grantu przez Grantobiorcę, prawidłowość wydatkowania

przekazanych środków finansowych. Pracownik Biura LGD odbywa co najmniej jedną wizytę monitoringową u każdego Grantobiorcy w trakcie realizacji danego grantu.

W trakcie realizacji operacji oraz do dnia upływu 5 lat od dnia zlecenia płatności – Grantobiorca umożliwia przedstawicielom LGD „Dolina Drwęcy” wizytacji w siedzibie Grantobiorcy i innych miejscach przechowywania dokumentów oraz miejscach realizacji operacji. Ponadto umożliwia przedstawicielom LGD „Dolina Drwęcy” oraz innym podmiotom upoważnionym do przeprowadzania czynności kontrolnych, dokonania audytów i kontroli dokumentacji związanej z realizacją operacji oraz zastosowania zaleceń pokontrolnych lub poaudytowych lub audytów i kontroli w siedzibie Grantobiorcy, innych miejscach przechowywania dokumentów oraz miejscach realizacji operacji.

Grantobiorca zobowiązuje się złożyć osobiście, przez pełnomocnika lub osobę reprezentującą Grantobiorcę, bezpośrednio w miejscu wskazanym przez LGD (Biuro LGD), wniosek o rozliczenie grantu wraz z wymaganymi dokumentami (także w formie elektronicznej na nośniku elektronicznym) oraz przedstawić oryginały faktur lub dokumentów o równoważnej wartości dowodowej wraz z dowodami zapłaty, w terminie 30 dni od zakończenia realizacji operacji. Do wniosku o rozliczenie grantu, Grantobiorca załącza sprawozdanie z realizacji operacji, na formularzu udostępnionym przez LGD. W trakcie rozpatrywania wniosku o rozliczenie grantu mogą zostać przeprowadzone wizytacje w miejscu lub kontrole na miejscu, w celu zweryfikowania informacji zawartych we wniosku o rozliczenie grantu i dołączonych dokumentach ze stanem faktycznym lub uzyskania dodatkowych wyjaśnień.

6.3.3 Kryteria wyboru projektów

Kryteria wyboru projektów wraz z kartami oceny zgodności zostały zamieszczone w załącznikach do wniosku o wybór LSR.

Kryterium innowacyjności jest brane pod uwagę w przypadku dwóch Przedsięwzięć 1.1.1 Wsparcie tworzenie nowych przedsiębiorstw oraz 1.1.2. Wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw. Przez **innowacyjność** rozumie się wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych lub społecznych. Kryterium będzie oceniane przez Radę na podstawie uzasadnień przedstawionych we wniosku o dofinansowanie.

Kryteria wyboru operacji i grantów były tworzone w odniesieniu do przeprowadzonej diagnozy LSR i zapewniają premiowanie operacji przyczyniających się do osiągnięcia celów i wpływają na osiąganie wskaźników produktu i rezultatu LSR.

Dla przedsięwzięć związanych ze wspieraniem przedsiębiorczości wytyczono kryterium premiujące liczbę utworzonych miejsc pracy (więcej etatów/więcej punktów), jak również kryterium zatrudnienia osób z grup defaworyzowanych, co znajduje swoje uzasadnienie z wysokim poziomem bezrobocia, w tym w szczególności wśród grup defaworyzowanych. W przypadku przedsięwzięć 1.1.1 oraz 1.1.2 wybrano kryteria wyboru wspierające rozwój działalności ujętych w diagnozie jako najbardziej pożądane.

Dla przedsięwzięcia związanego ze wsparciem w zakresie aktywizacji i integracji społeczności LGD (2.1.1), w tym przede wszystkim osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wytyczono kryteria jakościowe bezpośrednio odnoszące się do wskaźników produktu i rezultatu (liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie oraz liczby osób poszukujących pracy i pracujących po opuszczeniu programu lub u których wzrosła aktywność społeczna po opuszczeniu programu). Ponadto w powyższym przedsięwzięciu oraz w przedsięwzięciu 3.1.2 wskazano kryterium promujące udział w konkursach podmiotów z sektora społecznego (organizacje pozarządowe), co wynika z diagnozy gdzie wskazano stosunkowo wysoką liczbę NGO na obszarze LGD, oraz zdiagnozowano ich główny problem działalności - brak środków na działalność statutową.

W przedsięwzięciu 3.1.1 kryteria wyboru premiują działanie w zakresie budowy ścieżek rowerowych, natomiast w przedsięwzięciu 3.2.1 kryterium dotyczy infrastruktury drogowej łączącej co najmniej 2 miejscowości, co jest bezpośrednią odpowiedzią na zapotrzebowanie zgłoszone przez społeczeństwo na etapie badań diagnozy LSR.

W przedsięwzięciu 3.2.2. kryteria promują realizację działań zintegrowanych z działaniami „miękkimi” co jest odpowiedzią na zdiagnozowaną bierność/niską aktywność oraz niewystarczającą/słabą aktywizację osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz innych grup defaworyzowanych, w tym osób starszych i niepełnosprawnych. W związku ze zgłoszonym brakiem miejsc służących integracji i aktywizacji społecznej działania z zakresu rewitalizacji mają być kompleksowe i obejmować nie tylko obiekty wymagające rewitalizacji ale także przestrzeń wokół i drogę dojazdową.

Pozostałe warunki wyboru operacji/grantu są kryteriami typowo mierzalnymi mającymi na celu prawidłowe przygotowanie i realizację projektów w sposób efektywny i racjonalny. Przewidziano m.in. kryteria promujące:

- planowany czas realizacji (zwykle nie więcej niż 12-15 miesięcy) - mający na celu zapewnienie stosunkowo szybkiego tempa realizacji projektów, tak aby było możliwe wypełnienie założonych wskaźników produktu i rezultatu LSR,
- zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu - mające na celu wspieranie rozwiązań i technologii, które wniosą wartość dodaną do inwestycji w postaci efektu ekologicznego,
- uwzględnienie działań promocyjnych - zamieszczenie informacji o dofinansowaniu operacji ze środków LSR, zgodnie z wytycznymi LGD - mające na celu wypromowanie efektów działań LGD, zachęcenie innych podmiotów do aplikowania w kolejnych konkursach ogłoszonych przez LGD,
- korzystanie z doradztwa Biura LGD na etapie przygotowywania wniosku o przyznanie pomocy - mające na celu zapewnienie prawidłowego przygotowania aplikacji, tak aby operacja była możliwa do realizacji, a tym samym mogły być spełnione wskaźniki produktu i rezultatu,
- zwiększony udział wkładu własnego Wnioskodawcy, mający na celu objęcie wsparciem większej liczby podmiotów - wnioskodawców,
- ograniczenie wielkości przyznanej pomocy, mające na celu objęcie wsparciem większej liczby podmiotów.

Poszczególne **kryteria wyboru operacji i grantobiorców były konsultowane ze społecznością lokalną** w ramach spotkań konsultacyjnych (19 listopada - dyskusja grupowa oraz 10 grudnia - forum społeczne) oraz spotkań w ramach Otwartego Dnia Konsultacyjnego.

6.3.4 Procedury zmiany kryteriów wyboru projektów

Dopuszcza się możliwość zmiany kryteriów wyboru operacji zarówno dla projektów indywidualnych w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD oraz projektów grantowych.

LGD bierze pod uwagę następujące przyczyny zmiany procedur i kryteriów wyboru:

- problemy związane z oceną wniosków, wynikające z przyjętych kryteriów oceny,
- problemy z osiągnięciem wskaźników produktu i rezultatu założonych w LSR,
- znacząca zmiana uwarunkowań społeczno-gospodarczych, która jednoznacznie wymusza zmiany kryteriów, w celu dostosowania do możliwości wnioskodawców

Zmiana kryteriów wyboru podlega procedurze Aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, która została zamieszczona w **Załączniku nr 1** do LSR. **Procedura zmiany kryteriów wyboru operacji w ramach LSR jest konsultowana ze społecznością lokalną.**

Po ostatecznej akceptacji zmian kryteriów wyboru (w ramach aktualizacji LSR) przez Zarząd Województwa, nowe kryteria wyboru obowiązują dla konkursów ogłoszonych po przyjęciu uchwały przez Walne Zebranie Członków.

7 Plan działania

Plan działań realizowanych w ramach LSR jest ściśle powiązany z logiką realizacji LSR opisaną w Rozdziale 5. Cele i wskaźniki.

Plan działań przedstawiono w **Załączniku nr 3** do LSR - zawiera on szczegółowy harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu (w przedziałach czasowych) dla określonych w LSR przedsięwzięć, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie zakładanych celów. Zaprezentowano w nim podział środków finansowych na poszczególne przedsięwzięcia. Realizacja opisanych w Planie wskaźników oraz budżetu będzie poddawana monitoringowi i ewaluacji.

8 Budżet LSR

Budżet LSR został wyliczony w oparciu o Załącznik nr 6 do Regulaminu konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Wysokość środków przeznaczonych na realizację LSR wynosi **16.700.000,00 zł**, z czego:

- **14.360.000,00 zł** dotyczy realizacji LSR
- **90.000,00 zł** dotyczy realizacji projektów współpracy
- **1.124.500,00 zł** dotyczy kosztów bieżących
- **1.125.500,00 zł** dotyczy kosztów aktywizacji

Szczegółowy budżet LSR wraz z Planem finansowym poddziałania 19.2 PROW 2014-2020 przedstawiono w **Załączniku nr 4** do LSR.

Na kwotę **14.360.000,00 zł** dotyczącą realizacji LSR, składają się środki pochodzące z dwóch programów: Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WK-P 2014-2020) realizowanych w ramach trzech funduszy europejskich: Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Kwota na realizację strategii pochodząca z PROW 2014-2020 w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" wynosi **5.400.000,00 zł**, natomiast w ramach poddziałania "Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania" wynosi **90.000,00 zł**. Zgodnie z wytycznymi PROW 2014-2020, na rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy na obszarze LSR, zostanie przeznaczonych 50% środków z tytułu wdrażania strategii ze środków EFRROW, czyli **2.700.000,00 zł** (Cel ogólny 1/Cel strategiczny 1.1 Wsparcie tworzenia nowych przedsiębiorstw). Na budowę lub przebudowę ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej przeznaczone zostanie **1.092.860,00 zł**, natomiast kwota w wysokości **150.000,00 zł** to środki przeznaczone na wsparcie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego (Cel ogólny 3/Cel strategiczny 3.1 Wzmocnienie promocji i potencjału turystycznego obszaru LGD). Kwota **1.457.140,00 zł** to środki zarezerwowane na inwestycje w infrastrukturę drogową gwarantującą spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego (Cel ogólny 3/Cel strategiczny 3.2 Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną).

W ramach RPO WK-P 2014-2020 na realizację LSR przeznaczono łączną kwotę **8.960.000,00 zł** (EFS+EFRR). Środki w ramach EFS zostaną przeznaczone na projekty grantowe z zakresu działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym, działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej (Cel ogólny 2/Cel strategiczny 2.1 Aktywizacja i integracja społeczności obszaru LGD). Na ten cel zarezerwowano środki w wysokości **2.560.000,00 zł**. Środki w ramach EFRR będą wykorzystane przede wszystkim na działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich, na które przeznaczono kwotę **6.000.000,00 zł** (Cel ogólny 3/Cel strategiczny 3.2. Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną) oraz w ramach kwoty **400.000,00 zł** zaplanowano wsparcie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości poprzez dostosowanie istniejących budowli do pełnienia funkcji inkubatora i wsparcie usług świadczonych przez inkubator (Cel ogólny 1/Cel strategiczny 1.2. Wsparcie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości).

W ramach budżetu zaplanowano również wydatki związane z działalnością animacyjną/aktywizacyjną i kosztami bieżącymi LGD, które w wysokości **2.250.000,00 zł**, będą wydatkowane w ramach Funduszu wiodącego wskazanego przez komisję wybierającą LSR. Wszelkie działania animacyjne LGD przypisano do Celu strategicznego 2.1 Aktywizacja i integracja społeczności obszaru LGD.

Wszystkie złożone wnioski projektowe będą oceniane przez Radę LGD pod kątem zgodności z wyznaczonymi celami ogólnymi oraz strategicznymi LSR, tym samym zachowany zostanie ścisły związek pomiędzy wydatkowaniem środków Budżetu LSR a wyznaczonymi celami.

Wydatki budżetowe LSR zostały skorelowane w ramach Planu działania z osiągnięciem wartości wskaźników przypisanych do poszczególnych celów strategicznych i ogólnych strategii.

LGD "Dolina Drwęcy" zaplanowało zaangażowanie środków innych niż środków Programu - w kryteriach wyboru operacji dodano kryterium uwzględniające wyższy poziom środków własnych Wnioskodawcy niż poziom minimalny. LGD będzie promowało tym samym operacje zakładające wyższy poziom wkładu własnego w przedsięwzięciach nr 1.1.2, 2.1.1, 3.1.2 (Podrozdział 6.3.3 Kryteria wyboru projektów).

9 Plan komunikacji

Aby Lokalna Grupa Działania "Dolina Drwęcy" mogła prawidłowo realizować postawione w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju cele, musi podjąć działania w zakresie rozpowszechnienia informacji o możliwościach wsparcia przewidzianych w LSR wśród potencjalnych Beneficjentów. Planowane działania mają na celu wzbudzenie zainteresowania oraz skutecznie zachęcić potencjalnych Beneficjentów do aplikowania o środki w ramach Funduszy Europejskich, zwiększając przy tym liczbę zrealizowanych inwestycji, a tym samym wypełniając założone

cele LSR: ożywienie społeczno-gospodarcze, rozwój kapitału społecznego oraz wzrost atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD "Dolina Drwęcy".

Cele działań komunikacyjnych

Do głównych celów działań komunikacyjnych LGD "Dolina Drwęcy" zaliczono:

1. Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR
2. Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR
3. Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania
4. Wsparcie beneficjentów w procesie pozyskiwania dotacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju poprzez profesjonalną informację i indywidualne doradztwo
5. Aktywizacja przedstawicieli grup wykluczonych i defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy poprzez wsparcie w procesie pozyskiwania dotacji oraz zachętę do udziału w projektach grantowych
6. Zapewnienie informacji dla ogółu społeczeństwa o rezultatach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020, w tym o stopniu realizacji założonych celów, informacja o wynikach monitoringu i działań ewaluacyjnych
7. Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy oraz na etapie rozliczania projektów
8. Budowanie pozytywnego wizerunku LGD i LSR oraz promocja dobrych praktyk w zakresie operacji wdrażanych w ramach LSR

Działania komunikacyjne i środki przekazu

Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu uwzględniające różnorodne rozwiązania komunikacyjne:

1. Kampania informacyjna

Kampania informacyjna charakteryzująca się różnorodnością środków przekazu zależną od treści merytorycznej kampanii, etapu realizacji założeń LSR oraz oczekiwań i uwag zgłaszanych do LGD przez uczestników dotychczasowych działań komunikacyjnych.

Zakres środków komunikacyjnych używanych podczas kampanii informacyjnej to m.in.: artykuły w prasie lokalnej, ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (urzędy administracji publicznej i ich jednostki organizacyjne, w tym ośrodki kultury, urzędy pracy, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej in.), ogłoszenia w miejscach ogólnodostępnych dla szerszego grona społeczności (ogólnodostępne tablice ogłoszeń, słupy ogłoszeniowe), artykuły na stronach internetowych oraz portalach społecznych LGD oraz urzędów gmin, wydarzenie/impreza promocyjna (plenerowa/festyn), przygotowanie i publikacja materiałów informacyjnych m.in. ulotek, broszur, folderów, spotkania informacyjne.

2. Spotkanie informacyjne

Zorganizowane spotkanie ze społecznością obszaru LSR lub z wybranymi grupami adresatów/interesariuszy, na którym przedstawione zostaną prezentacje pracowników Biura LGD oraz w zależności od treści merytorycznej spotkania, prezentacje i wystąpienia członków organu decyzyjnego i/lub członków zarządu LGD i/lub prezentacje podmiotów zewnętrznych, zaproszonych gości. Spotkanie będzie uzupełnione również o kolportaż ulotek i broszur informacyjnych oraz ankiety skierowane do uczestników spotkań

3. Szkolenia/warsztaty

Zorganizowane spotkanie z potencjalnymi wnioskodawcami z wybranych grup adresatów, do których skierowano ogłoszony konkurs (przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, grupy wykluczone i defaworyzowane i in.). Na spotkaniu przedstawione zostaną prezentacje pracowników Biura LGD w zakresie m.in. kryteriów wyboru projektu, wdrożonych dobrych praktyk, w zakresie procedur składania i oceny wniosków. W spotkaniu szkoleniowym mogą brać udział również goście lub podmioty zewnętrzne jako wsparcie dla pracowników Biura LGD. Spotkanie szkoleniowe będzie uzupełnione również o kolportaż ulotek i broszur informacyjnych, prezentacji

w formie drukowanej (w zależności od potrzeb) oraz ankiety skierowane do uczestników szkoleń/warsztatów.

4. **Bezpośrednie spotkanie w Biurze LGD**

Spotkanie pracowników Biura LGD z potencjalnymi Wnioskodawcami oraz beneficjentami pomocy (uczestnicy projektów grantowych) w zakresie doradztwa pod kątem przygotowania i rozliczenia operacji, konsultacji sytuacji problemowych. Spotkania będą również uzupełnione o ankiety bezpośrednie.

5. **Badanie satysfakcji potencjalnych wnioskodawców, wnioskodawców i beneficjentów**

Badania przeprowadzane według dwóch schematów: **badania bieżące** wykonywane przy pomocy ankiet on-line zamieszczonych na stronie LGD oraz ankiet zbieranych podczas spotkań w Biurze LGD oraz podczas innych działań komunikacyjnych - spotkania, szkolenia, festyny oraz **badania zaplanowane** wykonywane okresowo skierowane do wnioskodawców i beneficjentów LGD, realizowane głównie poprzez wysyłane ankiety elektroniczne na adres mailowy wnioskodawcy lub ankiety wysyłane operatorem pocztowym.

Wybrane środki przekazu

W celu zdiagnozowania potrzeb komunikacji z lokalnym społeczeństwem zamieszkującym obszar LGD przeprowadzono badanie ankietowe m.in. pod kątem źródeł, z których mieszkańcy/podmioty dotychczas czerpali informacje na temat działań realizowanych przez LGD "Dolina Drwęcy". W wyniku przeprowadzonego badania uzyskano następujące wyniki:

- Internet - 45,9%
- Ogłoszenia i artykuły w prasie lokalnej - 36,3%
- Bezpośredni kontakt z Biurem LGD - 9,7%
- Ogłoszenia w radiu i TV - 7,6%

W ramach prac nad LSR przeprowadzono konsultacje społeczne w celu wypracowania odpowiednich form komunikowania się na linii LGD - mieszkańcy obszaru LSR. LGD przeprowadziło ankietę poprzez stronę internetową oraz dodatkowo ankietowano osoby w ramach Otwartego Dnia Konsultacyjnego. Ankietowanych zapytano m.in. o najbardziej oczekiwany sposób komunikowania na linii LGD - mieszkańcy powiatu golubsko-dobrzyńskiego. Poniżej zaprezentowano uzyskane wyniki zebranych ankiet:

- strona internetowa LGD - 78,6%
- spotkania informacyjne - 50,0%
- plakaty informacyjne - 50,0%
- szkolenia i warsztaty - 46,4%
- wydarzenia i imprezy promocyjne - 42,8%
- ulotki informacyjne - 42,8%
- ogłoszenia w prasie lokalnej - 35,7%
- kontakt bezpośredni w biurze LGD - 35,7%
- publikacje informacyjne - 21,4%
- tablice ogłoszeń - 17,8%
- stoiska informacyjne LGD podczas wydarzeń gminnych - 17,8%
- strona internetowa JST - 14,3%
- portale społecznościowe - 14,3%
- audycje telewizyjne i spoty w TV - 14,3%
- wyjazdy studyjne - 10,7%

Biorąc pod uwagę wyniki z przeprowadzonych badań jak również stopień efektywności ekonomicznej poszczególnych metod, do Planu komunikacji wybrano następujące środki przekazu: strony www i portale społecznościowe (strona LGD, strony JST), bezpośredni kontakt z pracownikami biura LGD, organizacja spotkań informacyjnych, szkoleń i warsztatów, organizacja wydarzeń i imprez promocyjnych, podczas których rozdawane będą ulotki i inne publikacje, np. broszury informacyjne. Zaplanowano również ogłoszenia w prasie (informacje na temat spotkań, konferencji, warsztatów, ogłoszeń o konkursach/naborach), ogłoszenia w miejscach publicznych w formie plakatów. Jako dodatkową formę wybrano informacje przesyłane pocztą elektroniczną (w tym ankiety monitorujące).

Grupy odbiorców działań komunikacyjnych

W procesie komunikacji należy wyróżnić trzy podstawowe grupy odbiorców, czyli: Beneficjenci (Projektodawcy) LSR, potencjalni Beneficjenci LSR oraz ogół społeczeństwa.

1. **Wnioskodawcy/Beneficjenci (projektodawcy) LSR** - są to osoby/podmioty, które złożyły już swoje projekty w ramach konkursów tematycznych ogłoszonych przez LGD lub są już na etapie wdrażania projektu i jego rozliczania. Komunikat kierowany do tej grupy odbiorców musi być najbardziej rozbudowany i specjalistyczny, a jednocześnie powinien odpowiednio aktywizować Beneficjenta, motywować do dalszego działania, w tym składania wniosków w kolejnych naborach. Informacja zwrotna od tej grupy odbiorców, w tym ich opinia na temat realizacji LSR będzie uzyskiwana podczas bezpośredniego kontaktu z Biurem Projektu oraz poprzez ankiety on-line lub wysyłane na adres e-mail Beneficjentów.
2. **Potencjalni wnioskodawcy/beneficjenci LSR** - to do nich kierowana będzie większość działań komunikacyjnych. Informacja kierowana do tych grup powinna mieć przede wszystkim charakter motywujący do składania wniosków w konkursach oraz udziału w spotkaniach informacyjnych i szkoleniowych. Opinia tej grupy na temat LSR i LGD będzie się kształtowała w pierwszej kolejności na podstawie organizowanych kampanii informacyjnych, spotkań/konferencji czy szkoleń (ankiety), jak również na podstawie bezpośrednich kontaktów z pracownikami Biura LGD (ankiety).

Do potencjalnych wnioskodawców na obszarze LGD "Dolina Drwęcy" zaliczymy:

- 1) mieszkańców obszaru wdrażania LSR
- 2) **przedstawicieli grup defaworyzowanych i wykluczonych społecznie**
- 3) przedsiębiorcy (mikro i małe przedsiębiorstwa)
- 4) organizacje pozarządowe
- 5) jednostki samorządów terytorialnych oraz ich związki i jednostki organizacyjne
- 6) jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną (np. koła gospodyń wiejskich działające w ramach kółek rolniczych)
- 7) podmioty ekonomii społecznej, spółdzielnie
- 8) kościoły i związki wyznaniowe
- 9) instytucje otoczenia biznesu

Do **grup defaworyzowanych** na obszarze działania LGD zaliczymy:

- a) osoby długotrwale bezrobotne
 - b) kobiety
 - c) osoby w wieku 50+
 - d) bezrobotni poniżej 35 r.ż.
 - e) osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej
 - f) osoby z niepełnosprawnościami
3. **Ogół społeczeństwa**, w którym kumulują się efekty komunikacyjne działań i zachowań wszystkich grup interesariuszy Funduszy Europejskich. Wizerunek LGD oraz wdrażanej przez nią LSR, wspierany odpowiednio przez media, zadecyduje o pozytywnym lub nieprzychylnym klimacie społecznym wokół wykorzystania funduszy UE oraz wokół wykorzystania wypracowanego kapitału społecznego.

Badanie efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

LGD jako instytucja zaangażowana we wdrażanie LSR zobligowana jest do bieżących działań monitoringowych oraz do okresowych badań ewaluacyjnych, które mają na celu ocenę skuteczności prowadzonych działań, w tym działań z zakresu komunikacji z interesariuszami LSR. W związku z tym LGD będzie publikowała na swojej stronie www informacje na temat stanu wdrożenia LSR w formie okresowych, rocznych i końcowych raportów/sprawozdań. Ocena działań komunikacyjnych jak i całego Planu będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki opisane w załączonym Planie Komunikacji.

Uwzględnienie wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych

W Planie Komunikacji przewidziano zarówno komunikację jednostronną (informacja w mediach, ogłoszenia, konferencje itp.) oraz komunikację dwustronną, która przewiduje również przekazanie informacji zwrotnej ze strony społeczeństwa (konsultacje i doradztwo w Biurze LGD, szkolenia, ankiety on-line, ankiety tradycyjne zbierane podczas spotkań z interesariuszami). Działania komunikacyjne dwustronne mają przede wszystkim na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD i ewentualnych ograniczeniach zarejestrowanych przez potencjalnych wnioskodawców oraz beneficjentów w zakresie realizacji LSR. Zbierane w formie informacji zwrotnej np. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie. Dodatkowe informacje będą zbierane podczas działań informacyjnych

skierowanych do potencjalnych wnioskodawców oraz ogółu społeczeństwa nt. zasad i efektów LSR. Pozyskane informacje zostaną poddane analizie, a następnie część z nich zostanie wykorzystana do aktualizacji LSR, w zakresie np. procedur oraz ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura LGD. Szczegółowe procedury i możliwy zakres zmian w LSR i w organach LGD zostaną przedstawione w LSR w Rozdziale 11. Monitoring i ewaluacja.

Rejestr realizowanych zadań w ramach Planu Komunikacji będzie upubliczniany za pomocą internetowych środków przekazu - zestawienia będą na bieżąco pojawiały się na stronie internetowej LGD i portalu społecznościowym.

Planowane efekty działań komunikacyjnych

Podstawowym planowanym efektem działań komunikacyjnych jest pełna realizacja celów i założeń LSR, w tym wypełnienie założonych wskaźników. Aby móc je osiągnąć, należy odpowiednio przeprowadzić działania komunikacyjne skierowane do potencjalnych wnioskodawców, zachęcając ich do realizacji przedsięwzięć.

Tabela 40 Planowane rezultaty działań komunikacyjnych LGD w latach 2016-2020

Wskaźniki działań komunikacyjnych	2016	2017	2018	2019	2020	Razem /wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu						
Liczba zgłoszonych wniosków we wszystkich konkursach tematycznych	8	25	30	15	8	86
Liczba zgłoszonych wniosków w konkursach dotyczących utworzenia miejsc pracy	0	13	13	8	3	37
Liczba zgłoszonych wniosków w konkursach dotyczących wsparcia grup defaworyzowanych	0	2	2	2	2	8
Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjnych	150	320	320	320	230	1.340
Liczba osób - przedstawicieli grup defaworyzowanych uczestniczących w spotkaniach informacyjnych	150	100	100	190	190	730
Liczba osób korzystających z konsultacji w Biurze Projektu	30	100	100	100	100	430
Liczba osób - przedstawicieli grup defaworyzowanych korzystających z konsultacji w Biurze Projektu	15	30	30	30	30	135
Liczba osób uczestniczących w zorganizowanych wydarzeniach/imprezach	400	800	800	400	0	2.400
Liczba osób uczestniczących w konferencjach	0	0	0	90	0	90
Liczba wypełnionych ankiet - informacji zwrotnych od przedstawicieli grup defaworyzowanych	80	50	50	110	110	400
Liczba wypełnionych ankiet - informacji zwrotnych od uczestników spotkań	140	220	220	260	180	1.020
Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR	490	1.070	1.070	670	180	3.480
Liczba osób poinformowanych o stanie realizacji LSR	0	0	0	90	90	180
Udział procentowy ankiet ewaluacyjnych zwróconych przez Beneficjentów do LGD	70%	80%	90%	95%	95%	95%
Udział procentowy ankiet ewaluacyjnych zwróconych przez Wnioskodawców do LGD	40%	50%	50%	50%	50%	50%
Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	20.000	40.000	40.000	40.000	40.000	180.000
Liczba wypełnionych ankiet monitorujących	30	60	60	60	60	270

on-line ze strony internetowej LGD						
Wskaźniki produktu						
Liczba ogłoszeń w prasie	4	8	8	8	5	33
Liczba wydrukowanych plakatów ogłoszeniowych	200	700	700	700	400	2.700
Liczba wydrukowanych zaproszeń na konsultacje dla grup defaworyzowanych	250	550	550	350	50	1.750
Liczba zorganizowanych spotkań informacyjnych w Gminach	36	72	72	72	72	324
Liczba spotkań informacyjnych dla mieszkańców w Powiatowym Urzędzie Pracy	6	12	12	12	12	54
Liczba zorganizowanych spotkań (szkolenia)	6	18	18	18	12	72
Liczba zorganizowanych spotkań z przedstawicielami grup defaworyzowanych	6	0	0	6	6	18
Liczba przygotowanych broszur informacyjnych	500	1100	1100	700	100	3.500
Liczba przygotowanych broszur informacyjnych skierowanych do grup defaworyzowanych	2500	0	0	2500	2500	7.500
Liczba przygotowanych ulotek	400	800	800	400	0	2.400
Liczba imprez na terenie obszaru działania, w których uczestniczyła LGD	6	6	6	6	6	30
Liczba zorganizowanych wydarzeń i imprez promocyjnych	1	2	2	1	0	6
Liczba zorganizowanych konferencji	0	1	0	6	6	13
Liczba wyjazdów studyjnych dla mieszkańców	0	2	1	1	0	4
Liczba imprez targowych lub innych imprez krajowych, w których uczestniczyła LGD	0	1	1	1	1	4
Liczba wydawnictw i publikacji sfinansowanych przez LGD	1	4	2	2	1	10
Liczba przedsięwzięć promocyjnych organizowanych przez LGD (przygotowanie gadżetów)	5	4	4	4	1	18

Źródło: opracowanie własne

W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej, wdrożone zostaną odpowiednie środki zaradcze.

Zagrożenie	Środki zaradcze
Brak lub zbyt mała liczba potencjalnych wnioskodawców/beneficjentów zainteresowanych skorzystaniem ze wsparcia w ramach LSR	▪ Bezpośrednie kontakty pracowników Biura LGD z przedstawicielami grup docelowych, w tym z przedstawicielami grup defaworyzowanych. ▪ Bardziej ścisła współpraca z instytucjami i podmiotami mającymi bezpośredni kontakt z potencjalnymi wnioskodawcami - urzędy pracy i ośrodki pomocy społecznej, w przypadku przedstawicieli grup defaworyzowanych. ▪ Zwrócenie się z pomocą do członków LGD o większe wsparcie przy promocji LSR, rozpowszechnianiu możliwości wsparcia operacji ▪ Dodatkowe szkolenia i warsztaty dla beneficjentów ▪ Udział pracowników Biura LGD wraz z ofertą programową w kolejnych wydarzeniach o charakterze kulturalnym, gospodarczym i społecznym na terenie całego obszaru LGD. ▪ Zaproszenie mediów lokalnych na spotkania organizowane przez LGD, celem większego upublicznienia działań stowarzyszenia.
Zbyt mała liczba złożonych wniosków	
Zbyt niski poziom realizacji celów i wskaźników	

Brak zrozumienia przekazu przez mieszkańców, beneficjentów i potencjalnych beneficjentów	- Formułowanie komunikatów w sposób spójny i przejrzysty - Dostosowanie formy komunikatów do określonych grup odbiorców
--	--

Według zapisów Umowy ramowej, LGD jest zobowiązana do składania Zarządowi Województwa harmonogramu realizacji Planu komunikacji, w terminie do 30 listopada każdego roku realizacji LSR, na rok następny.

Wstępny harmonogram realizacji Planu komunikacji na lata 2016-2023 został przedstawiony w **Załączniku nr 5** do LSR.

10 Zintegrowanie

10.1 Zgodność i komplementarność LSR z dokumentami planistycznymi i strategicznymi

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) LGD "Dolina Drwęcy" zachowuje zgodność i komplementarność z dokumentami strategicznymi sporządzonymi na poziomie krajowym, regionalnym (wojewódzkim) i lokalnym (powiatowym i gminnym). Realizacja przedsięwzięć zawartych w LSR wpłynie korzystnie na rozwiązanie części sformułowanych w tych dokumentach problemów oraz osiągnięcie postawionych w nich celów. LSR jest powiązana z następującymi dokumentami:

1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020
2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
3. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+
4. Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020
5. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego
6. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
7. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
8. Dokumenty strategiczne na poziomie lokalnym:
 - a) Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego do 2015r
 - b) Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego na lata 2014-2020 - dokument niezatwierdzony
 - c) Strategia Rozwiązywania Problemów społecznych w Powiecie Golubsko-Dobrzyńskim na lata 2013-2017
 - d) Strategia Rozwoju Miasta Golub-Dobrzyń
 - e) Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2009-2015 Gmina Miasto Golub-Dobrzyń
 - f) Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Golub-Dobrzyń na lata 2014-2020
 - g) Gminna Strategia rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Golub-Dobrzyń na lata 2014-2020
 - h) Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Golub-Dobrzyń na lata 2010-2015
 - i) Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Kowalewo Pomorskie na lata 2015-2020
 - j) Strategia Rozwoju Gminy Ciechocin
 - k) Strategia Rozwoju Gminy Radomin
 - l) Strategia Rozwoju Gminy Zbójno na lata 2015-2020

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o ukierunkowaniu terytorialnym. Celem strategicznym KSRR 2010-2020 jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" wpisuje się w następujące cele KSRR 2010-2020:

- Cel 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów - Cele strategiczne:
 - 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi,
 - 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw.
- Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych - Cele strategiczne:

- 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe,
- 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Prace nad LSR opierały się również o wytyczne i cele zdiagnozowane w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Założone w LSR cele ogólne i strategiczne oraz planowane przedsięwzięcia korespondują z priorytetami i celami szczegółowymi PROW przypisanymi do działania LEADER.

Działanie LEADER realizuje **Cel szczegółowy 6B "wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich"** w ramach **Priorytetu 6 "wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich"**, poprzez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. LSR jest opracowywana z udziałem społeczności lokalnej i odwołuje się wprost do lokalnych uwarunkowań i zasobów, uwzględnia kwestie związane z wykluczeniem społecznym i ubóstwem. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest realizowane poprzez zdiagnozowanie w LSR grup defaworyzowanych oraz zakresu wsparcia, które zostanie im przyznane w ramach LSR. Grupy defaworyzowane obszaru LSR zostały określone w kontekście dostępu do rynku pracy. Określone w LSR Przedsięwzięcia będą promowały operacje wykorzystujące lokalne zasoby w zależności od specyfiki i potrzeb projektu: surowce, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenie geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców. Zaplanowane w LSR cele i przedsięwzięcia będą ponadto realizowały inne powiązane cele szczegółowe PROW, tj.

Cel szczegółowy 6A "ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy" - realizowane będą operacje w zakresie szeroko pojętej przedsiębiorczości oraz wspierane będą działania mające na celu wyposażenie w niezbędną wiedzę lub umiejętności oraz kwalifikacje m.in. osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej. Celem LGD w tym zakresie będzie aktywizowanie bezrobotnych, grup defaworyzowanych oraz współpraca z przedsiębiorcami w celu zidentyfikowania potencjalnych możliwości zatrudnienia dla osób z obszaru LSR.

Cel szczegółowy 6C "zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości" - wspierane będą operacje z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w rozwoju pozarolniczych miejsc pracy czy udostępnienia zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych.

Realizacja przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia wskaźników określonych w PROW, a tym samym wpłynie na realizację powyżej wymienionych celów szczegółowych programu. LSR jest instrumentem realizującym wprost działanie *"Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER"*, w ramach którego mogą być realizowane wyłącznie przedsięwzięcia zgodne z LSR.

Cele LSR zachowują przy tym zgodność z wszystkimi trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020, tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność. Wyznaczone w LSR cele ogólne oraz przypisane im cele szczegółowe i przedsięwzięcia będą promowały rozwiązania wpływające pozytywnie na ochronę środowiska oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu. Przy wyborze operacji zarówno w trybie konkursowym jak i w trybie projektu grantowego będą brane pod uwagę kryteria wyboru promujące tego typu rozwiązania. Ponadto wszystkie operacje i projekty wdrażane w ramach środków LSR będą musiały spełniać założenia polityk horyzontalnych UE, w tym polityki zrównoważonego rozwoju, tzn. że nie będą mogły być realizowane przedsięwzięcia wpływające negatywnie na środowisko, odbywające się kosztem środowiska naturalnego. Zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju, przy korzystaniu z zasobów naturalnych nie można kierować się jedynie zaspokajaniem własnych potrzeb, ale też brać pod uwagę przyszłe pokolenia i stan otaczającego środowiska. Ponadto Cel ogólny nr 1 w ramach LSR będzie promował rozwiązania innowacyjne w zakresie wsparcia przedsiębiorczości oraz wsparcia instytucji otoczenia biznesu. Definicja innowacyjności została przedstawiona w Rozdziale VI LSR.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 zidentyfikowała powszechne wyzwania dotyczące m.in. prognozy demograficznej zakładającej przyspieszony proces starzenia się społeczeństwa, przekonania o wiodącej roli innowacyjności i kreatywności w kształtowaniu wszelkich procesów społeczno-gospodarczych, jak również postępujące usieciowienie wszelkich procesów społeczno-gospodarczych. Ponadto Strategia wskazuje na specyficzne wyzwania związane z koniecznością radykalnego ograniczenia bezrobocia

połączony z szeroko rozumianym rozwojem gospodarki województwa, poprawą warunków życia ludności wiejskiej, nadaniu impulsów rozwojowych wschodniej części regionu (w tym powiatu golubskiego), określeniu założeń polityki miejskiej oraz zbudowania tożsamości marki regionalnej.

Strategia określiła cztery główne priorytety rozwojowe obszaru, w które również wpisuje się Lokalna Strategia Rozwoju, czyli: Konkurencyjna gospodarka, Modernizacja przestrzeni wsi i miast, Silna metropolia oraz Nowoczesne społeczeństwo. W ramach powyższych Priorytetów Strategia wyznaczyła osiem celów strategicznych, z których większość jest spójna z celami ogólnymi LSR, są to m.in. Gospodarka i miejsca pracy, Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi, Nowoczesny sektor rolno-spożywczy, Tożsamość i dziedzictwo. Realizacja założonych w LSR celów i przedsięwzięć przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia wskaźników określonych w SRW, a tym samym wpłynie na realizację jej priorytetów rozwojowych i celów strategicznych.

Obszar Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" (powiat golubsko-dobrzyński) jest ujęty w SRW w Obszarze Strategicznej Interwencji: **Przełamanie zapaści społeczno-gospodarczej wschodniej części województwa**. SRW WK-P w zakresie interwencji wobec tego obszaru określiła m.in.:

- działania horyzontalne z dziedziny rozwoju społecznego, mających na celu przede wszystkim poprawę zdolności mieszkańców do radzenia sobie na rykach pracy
- rozwoju przedsiębiorczości na bazie potencjałów endogenicznych - zwłaszcza w sektorze rolno-spożywczym oraz na bazie przestrzeni inwestycyjnych w rejonie węzłów autostrad,
- rozwoju systemu regionalnego transportu publicznego, który zapewni swobodny dostęp do ośrodków wojewódzkich,

Lokalna Strategia Rozwoju to dokument ściśle powiązany z polityką terytorialną, która jest instrumentem realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 (realizuje instrument interwencji Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność).

Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020

W procesie rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. Podejście terytorialne oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju poszczególnych terytoriów. Jedną z możliwych form realizacji polityki terytorialnej jest Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) obejmujący działalność Lokalnych Grup Działania w zakresie wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego służącego aktywizacji lokalnej społeczności, jak również rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów oraz przeciwdziałaniu negatywnym tendencjom w rozwoju lokalnym. Tym samym Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" wykazuje zgodność z Załoženiami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020 - jest bezpośrednim instrumentem wdrażania tej Polityki.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego (B-TOF)

Nadrzędnym celem Strategii ZIT jest konsolidacja potencjału partnerów ZIT na rzecz rozwoju nowoczesnych funkcji metropolitalnych. Do Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego (BTOF) przynależy Gmina Kowalewo Pomorskie. Dokument LSR wpisuje się zwłaszcza w następujące cele strategiczne i operacyjne Strategii ZIT dotyczące różnych sfer rozwojowych, takich jak: Gospodarka, Rynek pracy, Pomoc społeczna, Rolnictwo, Infrastruktura transportowa, infrastruktura kubaturowa:

Gospodarka - cele strategiczne:

Cel strategiczny 2. Kształtowanie środowiska operacyjnego przyjaznego dla prowadzenia działalności gospodarczej
- Cel operacyjny: Zapewnienie atrakcyjności regionu pod względem oferowanej jakości życia

Rynek pracy - cele strategiczne:

Cel strategiczny 1. Podniesienie poziomu kapitału ludzkiego i społecznego - Cel operacyjny: Zmiana mentalności oraz wykształcenie pożądanych postaw w lokalnych społecznościach, przede wszystkim wśród osób bezrobotnych - nieposiadających kwalifikacji zawodowych, długotrwale bezrobotnych kobiet, długotrwale bezrobotnych osób w wieku 50+

Pomoc społeczna - cele strategiczne:

Cel strategiczny 1. Przystosowanie systemu pomocy społecznej do zachodzących zmian demograficznych - Cel operacyjny: Stworzenie warunków umożliwiających powstawanie prywatnych domów pomocy społecznej w celu odciążenia publicznych domów opieki oraz zwiększenie efektywności ekonomicznej

Rolnictwo - cele strategiczne:

Cel strategiczny 2. Modernizacja obszarów wiejskich na obszarze funkcjonalnym - Cel operacyjny: Zmniejszenie bezrobocia w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich

Infrastruktura transportowa:

Cel strategiczny 2. Rozbudowa infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej - Cel operacyjny: Rozwój sieci ścieżek rowerowych (także tych o znaczeniu turystyczno-rekreacyjnym)

Infrastruktura kubaturowa:

Cel strategiczny 4. Niwelowanie deficytów społeczno-gospodarczych, infrastrukturalnych oraz funkcjonalnych mających wpływ na jakość życia mieszkańców oraz wizerunek obszaru

Cel strategiczny 6. Wspieranie działań mających na celu aktywizację lokalnej społeczności, włączenia społecznego oraz wzmocnienie poczucia tożsamości mieszkańców miast i obszaru funkcjonalnego - Cel operacyjny: Rewitalizacja społeczna

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjęty uchwałą nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 26 czerwca 2003 roku. Według Planu obszar powiatu golubsko-dobrzyńskiego, a tym samym obszar LGD "Dolina Drwęcy" jest położony w **dwóch podregionach północno-wschodnim i środkowowschodnim**.

Podregion północno-wschodni, obejmujący fragmenty zachodniej części powiatu golubsko-dobrzyńskiego ma charakter typowo rolniczy, któremu sprzyja bardzo wysoka jakość przestrzeni produkcyjnej (obszar najwyższej przydatności dla rolnictwa na terenie województwa). Obszar ma predyspozycje dla rozwoju funkcji:

przedsiębiorczości: korzystne uwarunkowania dla różnych rodzajów działalności gospodarczych, w tym zwłaszcza dla przetwórstwa rolno-spożywczego

rolnictwa: bardzo korzystne przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa; korzystna struktura agrarna stanowi podstawę dla rozwoju rolnictwa wielkoobszarowego typu farmerskiego; predyspozycje dla wprowadzania pozarolniczych działalności do gospodarstw, np. agroturystyki

turystyki: umiarkowanie korzystne uwarunkowania dla rozwoju turystyki krajoznawczej, specjalistycznej i agroturystyki

Podregion środkowo-wschodni, obejmujący centralną część powiatu golubsko-dobrzyńskiego ma charakter typowo turystyczny (drugi pod względem rangi obszar turystyczny województwa), a Golub-Dobrzyń zaliczany jest do ważniejszych ośrodków turystyki krajoznawczej. Znacząca rola funkcji rolniczej. Obszar ma predyspozycje dla rozwoju funkcji:

przedsiębiorczości: korzystne uwarunkowania dla różnych rodzajów działalności gospodarczych, w tym zwłaszcza dla przetwórstwa rolno-spożywczego

rolnictwa: predyspozycje dla rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz wprowadzania pozarolniczych działalności do gospodarstw, np. agroturystyki

turystyki: bardzo korzystne uwarunkowania dla intensyfikacji działalności turystycznych, różnego rodzaju, w tym turystyki pobytowej, krajoznawczej, specjalistycznej, przy wydłużaniu sezonu turystycznego, szczególne predyspozycje dla organizacji plenerowych imprez turystycznych na bazie zamku w Golubiu-Dobrzyniu, możliwości rozwoju edukacji ekologicznej na bazie parku krajobrazowego, bardzo korzystne warunki rozwoju agroturystyki.

PZP WK-P określiła szczególne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa w następujących zakresach: ochrony środowiska i kształtowania struktur środowiska przyrodniczego, zachowania dziedzictwa kulturowego, kształtowania regionalnego układu osadniczego, zagospodarowania związanego z rozwojem gospodarczym, w szczególności dla działalności przemysłowych, w sferze rolnictwa i w sferze turystyki oraz w zakresie rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej. Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" będzie uwzględniała zasady zagospodarowania przestrzennego przedstawione w PZP WK-P, a tym samym wykazuje zgodność z tym dokumentem.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Celem głównym RPO WK-P 2014-2020 jest uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz działania w zakresie poprawy jakości życia jego mieszkańców. Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" realizuje cele szczegółowe RPO określone w dwóch osiach priorytetowych:

Oś Priorytetowa 7 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (EFRR)

- Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją
- 9d Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
- Cel szczegółowy: **ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju**

Oś Priorytetowa 11 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (EFS)

- Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją
- 9 vi Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność
- Cel szczegółowy: **wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju**

Realizacja przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych wspomnianych osi priorytetowych oraz celu głównego. Lokalna Strategia Rozwoju jest instrumentem realizującym wprost wymienione powyżej osie priorytetowe, w ramach których mogą być realizowane wyłącznie przedsięwzięcia zgodne z LSR.

Tabela 41 Powiązanie celów ogólnych LSR z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym

	Cel 1 - Ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru LGD "Dolina Drwęcy" poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i wzrost zatrudnienia	Cel 2 - Rozwój kapitału społecznego oraz integracja społeczno-zawodowa obszaru LGD "Dolina Drwęcy"	Cel 3 - Poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej obszaru LGD "Dolina Drwęcy"
Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego do roku 2015	<u>Dział Społeczność:</u> Priorytet 3: Podjąć działania zmierzające do znacznego obniżenia bezrobocia i jego społecznych skutków <u>Dział Infrastruktura:</u> Priorytet 3: Podjąć działania na rzecz rozwoju infrastruktury okołobiznesowej <u>Dział Gospodarka:</u> Priorytet 1: Stworzenie warunków dla rozwoju małej przedsiębiorczości	<u>Dział Społeczność:</u> Priorytet 2: Podjąć działania w kierunku dofinansowania służby zdrowia, oświaty i pomocy społecznej, w tym przede wszystkim w zakresie Kompleksowego działania na rzecz edukacji, rehabilitacji zawodowej, społecznej osób niepełnosprawnych <u>Dział Przestrzeń:</u> Priorytet 1: Stworzyć warunki dla zaktywizowania obszarów popegeerowskich, w tym kierunku działań: Edukacja mieszkańców terenów popegeerowskich w zakresie sposobu poszukiwania pracy i możliwości zmiany zawodu, Promocja samozatrudnienia oraz organizowanie grup samopomocowych i wsparcia z udziałem	<u>Dział Przestrzeń:</u> Priorytet 3: Stworzyć warunki do dalszego rozwoju przestrzeni turystycznej, <u>Dział Infrastruktura:</u> Priorytet 1: Stworzyć warunki do dalszego rozwoju sieci dróg na terenie całego powiatu Priorytet 2: Stworzyć warunki dla rozwoju różnych form turystyki <u>Dział Gospodarka:</u> Priorytet 3: Zagospodarowanie szlaków turystycznych Doliny Drwęcy wraz z rozwojem infrastruktury turystycznej

		organizacji pozarządowych	
Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego na lata 2014-2020 - dokument niezatwierdzony	<u>Cel strategiczny 3:</u> Atrakcyjne warunki do inwestowania Cele operacyjne: 3.2 Wspieranie działań dla rozwoju przedsiębiorczości <u>Cel strategiczny 4:</u> Poprawa stanu bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców powiatu Cel operacyjny: 4.5 Rozwój usług opieki nad dziećmi	<u>Cel strategiczny 3:</u> Atrakcyjne warunki do inwestowania Cel operacyjny: 3.3 Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie <u>Cel strategiczny 4:</u> Poprawa stanu bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców powiatu Cel operacyjny: 4.3. Aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych	<u>Cel strategiczny 2:</u> Efektywne wykorzystanie potencjałów ORSG z zachowaniem walorów środowiska naturalnego 2.1 Udostępnienie atrakcyjnych miejsc dla turystów 2.3 Zagospodarowanie Doliny Drwęcy 2.5 Rozwój infrastruktury turystycznej <u>Cel strategiczny 3:</u> 3.5 Poprawa stanu infrastruktury technicznej
Strategia Rozwiązywania Problemów społecznych w Powiecie Golubsko-Dobrzyńskim na lata 2013-2017	<u>Cel strategiczny 3:</u> Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia, realizowany poprzez: aktywizację zawodową osób bezrobotnych z naciskiem na osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy - np. pomoc dla pracodawców tworzących nowe miejsca pracy.	<u>Cel strategiczny 2:</u> Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, realizowany m.in. poprzez: wzmocnienie polityki równości szans na rynku pracy osób niepełnosprawnych, zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym oraz akceptacji tych osób przez środowisko lokalne	<u>Cel strategiczny 3:</u> Przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia, Realizowany poprzez: tworzenie nowych miejsc pracy (w tym dla bezrobotnych), związane ze wzrostem ruchu turystycznego, który wymaga zwiększonego i bardziej zróżnicowanego poziomu usług.
Strategia Rozwoju Miasta Golub-Dobrzyń	<u>Cel strategiczny:</u> Rozwój zaplecza i restrukturyzacja okolicznego rolnictwa Zadania operacyjne: 1. Utworzenie instytucji wspierającej rozwój MSP 2. Utworzenie funduszu rozwoju przedsiębiorczości	Brak odniesień w Strategii	<u>Cel strategiczny:</u> Wykorzystanie walorów turystyczno-krajoznawczych Programy realizacyjne: 1. Rozwój bazy turystycznej 2. Przygotowanie odpowiedniej oferty turystycznej <u>Cel strategiczny:</u> Rozwój infrastruktury lokalnej Programy realizacyjne: Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej
Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2009-2015 Gmina Miasto Golub-Dobrzyń	Brak odniesień w Strategii	<u>Cel 2</u> Przeciwdziałanie i ograniczenie poziomu ubóstwa poprzez działania aktywizacyjne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym <u>Cele szczegółowe:</u> Podniesienie lub zmiana kwalifikacji i kompetencji zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez organizację kursów, szkoleń	<u>Cel 1</u> Poprawa stanu infrastruktury wpływającej na jakość życia i wzrost poziomu aktywności gospodarczej w oparciu o posiadane walory turystyczne <u>Cele szczegółowe:</u> Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru wskazanego do rewitalizacji poprzez poprawę stanu obiektów zabytkowych wraz z udostępnianiem ich na cele

		i innych metod wsparcia indywidualnego	turystyczne
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Golub-Dobrzyń na lata 2014-2020	Kierunki rozwoju gminy: <u>Sfera Gospodarcza:</u> 1. Propagowanie przedsiębiorczości i zorganizowanych form gospodarowania wśród mieszkańców poprzez zintegrowany system informacyjno-doradczy	Kierunki rozwoju gminy: <u>Sfera Społeczna:</u> 1. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i przeciwdziałania marginalizacji społeczno-ekonomicznej	Kierunki rozwoju gminy: <u>Sfera Gospodarcza:</u> 1. Zrównoważony rozwój turystyki w oparciu o racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy <u>Sfera infrastruktury tech.:</u> 1. Poprawa i rozwój infrastruktury komunikacyjnej 3. Poprawa i rozwój bazy edukacyjno - rekreacyjno - sportowej oraz mieszkaniowej
Gminna Strategia rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Golub-Dobrzyń na lata 2014-2020	<u>Cele operacyjne:</u> 1. Wprowadzanie zachęt dla inwestorów oraz tworzenie odpowiedniego klimatu do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej	<u>Cele operacyjne:</u> 1. Realizacja kompleksowych projektów ukierunkowanych na reintegrację społeczną i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu 2. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym możliwość udziału w życiu publicznym 3. Wspieranie organizacji zajmujących się przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu 5. Wspieranie organizacji i ruchów samopomocowych	<u>Cele operacyjne:</u> 1. Rozbudowa zaplecza sportowo-rekreacyjnego przy szkołach i świetlicach wiejskich 2. Tworzenie warunków do powstania pozalekcyjnych klubów zainteresowań, kół zainteresowań w oparciu o bazę szkolną i świetlice wiejskie
Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Golub-Dobrzyń na lata 2010-2015	<u>Cele szczegółowe:</u> 1. Zwiększenie kompetencji społecznych i zawodowych w przypadku osób pozostających poza rynkiem pracy	<u>Cele szczegółowe:</u> 1. Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego 2. Aktywna integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia 3. Prowadzenie działań o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, aktywizującym i integracyjnym	<u>Cele szczegółowe:</u> 1. Stworzenie warunków do powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnej
Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Kowalewo Pomorskie na lata 2015-2020	<u>Cel strategiczne:</u> II. Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy W tym <u>cele operacyjne:</u> II.1 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości II.2 Rozwój turystyki i ochrona dziedzictwa kulturowego I. Zdrowie, aktywne i dobrze wykształcone społeczeństwo W tym <u>cele operacyjne:</u> I.4 Rozwój form opieki nad dziećmi do lat 3	<u>Cele strategiczne:</u> I. Zdrowie, aktywne i dobrze wykształcone społeczeństwo W tym <u>cele operacyjne:</u> I.1 Rewitalizacja społeczna	<u>Cele strategiczne:</u> I. Zdrowie, aktywne i dobrze wykształcone społeczeństwo W tym <u>cele operacyjne:</u> I.3 Rozwój infrastruktury społecznej II. Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy W tym <u>cele operacyjne:</u> II.2 Rozwój turystyki i ochrona dziedzictwa kulturowego II.5 Odnowa obszarów zdegradowanych III. Poprawa jakości środowiska poprzez racjonalne inwestowanie w infrastrukturę

	oraz oferty adresowanej do osób starszych		techniczną W tym <u>cele operacyjne</u> : III.4 Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń poprzez rozwój infrastruktury drogowej
Strategia Rozwoju Gminy Ciechocin	<u>Cele operacyjne</u> : 1. Usługi pozarolnicze 2. Rozwój małej przedsiębiorczości rolno-spożywczej 3. Gospodarka agroturystyczna 4. Aktywne formy walki z bezrobociem 5. Rozwinięte usługi dla ludności	<u>Cele operacyjne</u> : 1. Zorganizowane formy dokształcania społeczeństwa 2. Aktywne formy walki z bezrobociem 3. Współpraca z PUP 4. Kursy kwalifikacyjne z możliwością zmiany zawodu 5. Szkolenie specjalistyczne	<u>Cele operacyjne</u> : 1. Dobre drogi gminne 2. Zagospodarowanie terenów nad Drwęcą 3. Dobra promocja gminy 4. Pomieszczenia socjalne 5. Propagowanie form aktywnego wypoczynku
Strategia Rozwoju Gminy Radomin	<u>Cele operacyjne</u> : 1. Wzrost liczby miejsc pracy	<u>Cele operacyjne</u> : 1. Aktywne społeczeństwo	<u>Cele operacyjne</u> : 1. Rozwój agroturystyki 2. Właściwie funkcjonująca infrastruktura społeczno-socjalno-kulturalna
Strategia Rozwoju Gminy Zbójno na lata 2015-2020	<u>Cel strategiczny nr 2</u> Walka z bezrobociem i rozwój gospodarczy gminy <u>Cele operacyjne</u> : - wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz mikroprzedsiębiorstw	<u>Cel strategiczny nr 2</u> Walka z bezrobociem i rozwój gospodarczy gminy <u>Cele operacyjne</u> : - aktywizacja bezrobotnych z terenu gminy, <u>Cel strategiczny nr 3</u> Rozwój aktywności społecznej i edukacji <u>Cele operacyjne</u> : - pobudzanie aktywności społeczności wiejskiej	<u>Cel strategiczny nr 1</u> Poprawa stanu infrastruktury technicznej <u>Cele operacyjne</u> : - poprawa infrastruktury komunikacyjnej gminy - rewitalizacja centrów wsi <u>Cel strategiczny nr 4</u> Tworzenie warunków dla rozwoju turystyki jako alternatywnego źródła dochodów mieszkańców <u>Cele operacyjne</u> : - wspieranie rozwoju bazy turystycznej - inwestycje wspierające rozwój turystyki

Źródło: opracowanie własne

10.2 Uzasadnienie podejścia zintegrowanego celów i przedsięwzięć w ramach LSR

Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" **ma charakter zintegrowany**. Zaplanowane w LSR cele i przedsięwzięcia wynikają wprost z szerokiej diagnozy obszaru oraz analizy SWOT i są ściśle ze sobą zintegrowane - co potwierdza tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników przedstawiona w Rozdziale V - Cele i wskaźniki.

Lokalna Strategia Rozwoju zakłada zintegrowany charakter podejścia w szczególności **w zakresie dwóch obszarów** - rozwoju turystyki oraz walki z bezrobociem, ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym na obszarze LGD "Dolina Drwęcy".

Misja rozwoju turystyki będzie realizowana poprzez **skorelowane działania 3 sektorów**: publicznego (samorządy), społecznego (organizacje pozarządowe) i gospodarczego (przedsiębiorstwa). Dla sektora gospodarczego przewidziano wsparcie w zakresie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw, gdzie promowane będą m.in. działalności związane z turystyką i obsługą ruchu turystycznego (noclegi, usługi rekreacyjne itp.). Wspierany sektor turystyki i rekreacji będzie **zintegrowany w ramach branż działalności 3 sekcji PKD**, tj.:

- **Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi** - Dział 55 Zakwaterowanie (hotele i inne obiekty noclegowe) oraz Dział 56 Działalność usługowa związana z wyżywieniem (gastronomia)
- **Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działania wspierające** - Dział 79 Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostałej działalności usługowej w zakresie rezerwacji i działalności z nią związanej
- **Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją** - Dział 93 Działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna (działalność rozrywkowa i rekreacyjna, w tym parki rozrywki i pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna)

LGD "Dolina Drwący" zamierza zintegrować i rozwinąć wymienione powyżej branże działalności gospodarczej w celu wzmocnienia całego sektora turystycznego, tak aby zapewniał kompleksowy dostęp do usług turystycznych na najwyższym poziomie dla turystów krajowych oraz zagranicznych. Zintegrowanie działalności związanych z zakwaterowaniem i gastronomią, usługami rozrywkowymi i rekreacyjnymi oraz działalnością pośredników i organizatorów turystycznych będzie realizowane poprzez zaplanowane Planie Komunikacji działania komunikacyjne/aktywizacyjne (Konferencja w I poł. 2017 r. mająca na celu zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR). W ramach konferencji planowane jest spotkanie z przedstawicielami wskazanych działów gospodarczych, w celu promocji zintegrowanego działania, podejmowania wspólnych inicjatyw inwestycyjnych i promocyjnych. Wspomaganie i zintegrowanie wymienionych branży działalności będzie również wspomagane odpowiednimi kryteriami wyboru operacji - w ramach przedsięwzięcia 1.1.1 oraz 1.1.2. premiowane będą działalności związane z turystyką (wg wymienionych kodów PKD). Podczas spotkań szkoleniowych organizowanych przed naborem tematycznym dotyczącym wspierania przedsiębiorstw będą promowane działania zintegrowane w zakresie rozwoju turystyki obszaru LSR.

Drugie **podejście zintegrowane** LSR dotyczy próby rozwiązania problemu w zakresie bezrobocia, ubóstwa oraz wykluczenia społecznego, które dotyka wiele osób zamieszkujących obszar LGD. W tym przypadku również zaplanowano działanie trzech sektorów. Samorządy przy pomocy przedsięwzięć założonych w Celu ogólnym nr 3 będą mogły sfinansować inwestycje dotyczące rewitalizacji obszarów zdegradowanych, tj. obszarów w których zdiagnozowano szczególne natężenie problemów społeczno-gospodarczych, gdzie mieszkają osoby szczególnie narażone na ubóstwo i wykluczenie społeczne. Działania w zakresie rewitalizacji fizycznej tych obszarów pomoże stworzyć warunki dla działań aktywizujących mieszkańców w zakresie włączenia społeczno-gospodarczego. Za działania aktywizacyjne, animacyjne, szkoleniowe będą odpowiedzialne głównie organizacje pozarządowe, które będą realizowały tego typu operacje, przewidziane w Celu ogólnym nr 2. Włączenie społeczno-gospodarcze osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, nie będzie możliwe również bez zaangażowania się kolejnego sektora, czyli lokalnych przedsiębiorców. Przedsiębiorcy będą zachęceni do działań związanych z rozwojem swoich firm, przy jednoczesnym zwiększeniu liczby miejsc pracy (kryteria wyboru operacji premiują projekty zakładające wzrost zatrudnienia, w szczególności poprzez zatrudnienie przedstawicieli grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy). Podsumowując, tylko zintegrowane działania 3 partnerskich sektorów: publicznego (samorządy), społecznego (organizacje społeczne) oraz gospodarczego (przedsiębiorstwa), mogą skutecznie przewyższyć zdiagnozowane problemy w zakresie bezrobocia, ubóstwa oraz wykluczenia społecznego obszaru LSR.

11 Monitoring i ewaluacja

Lokalna Strategia Rozwoju LGD "Dolina Drwący" jest dokumentem strategicznym wyznaczającym cele rozwoju obszaru w perspektywie lat 2016-2023. Jest to stosunkowo długa perspektywa planowania strategicznego, podczas której mogą się pojawić okoliczności mające wpływ na aktualne założenia programowe strategii, dlatego też dla osiągnięcia zamierzonych celów oraz kierunków rozwoju wymagane jest zaprojektowanie i wdrożenie odpowiednich mechanizmów gwarantujących prawidłowe wdrażanie LSR, są to **monitoring** oraz **ewaluacja** efektów strategii.

Podstawą do skutecznego wdrażania założonych celów LSR jest dysponowanie pełną wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażania kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskanymi efektami realizacji operacji wdrażanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć i celów strategicznych. Dla efektywnej realizacji LSR w zakresie wypełnienia poszczególnych

wskaźników, w powiązaniu z określonym budżetem, niezbędne jest stworzenie adekwatnego systemu monitoringu i ewaluacji LSR.

Monitoring LSR to proces stałego/systematycznego zbierania i analizowania informacji zarówno ilościowych jak i jakościowych na temat stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym. Celem Monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii (LSR), a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i przyjętymi celami. W uzupełnieniu do monitoringu wdrażania LSR, będą wykonywane działania monitorujące funkcjonowanie samej LGD, czyli informacje o podjętych działaniach aktywizacyjnych, komunikacyjnych i pozostałej działalności Stowarzyszenia i jej organów. Bieżące monitorowanie i poddawanie badaniom ewaluacyjnym działalności LGD ma na celu stałe podnoszenie jakości i efektywności jej działań.

Systematyczne działania Monitoringu LSR będą służyć pozyskaniu bieżących informacji, na podstawie których Zarząd, odpowiedzialny za wdrożenie LSR, będzie mógł szybko reagować w przypadku wystąpienia ewentualnych problemów w realizacji założonych wskaźników, a tym samym problemów w osiągnięciu celów LSR (np. decyzja o podjęciu działań w zakresie aktualizacji LSR).

Ewaluacja, w tym przypadku to okresowa ocena LSR - badanie uzyskanych efektów realizacji LSR, badanie trafności przyjętych założeń, badanie skuteczności wpływu LSR na obszar, badanie efektywności finansowej oraz trwałości rezultatów wdrożonych już operacji - w kontekście przyjętych celów w Lokalnej Strategii Rozwoju. Ewaluacja jest zatem próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy podjęte działania w ramach realizacji LSR przyniosły zamierzone efekty i ewentualne wskazanie przyczyny problemu, którego następstwem będzie podjęcie próby działań naprawczych.

LGD "Dolina Drwęcy" planuje wykonać minimum 3 działania ewaluacyjne:

- **2 ewaluacje on-going** (w trakcie wdrażania LSR, tj. na koniec 2017 i 2019 roku - przed datami granicznymi wskazanymi w umowie ramowej), których celem będzie wyznaczenie stopnia osiągnięcia zakładanych celów, zwłaszcza pod względem dostarczonych produktów i osiągniętych rezultatów oraz określenie trafności zamierzeń w stosunku do aktualnych trendów społeczno-gospodarczych. Ocenie będzie podlegała również sama LGD, jej organy oraz efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności.
- **ewaluację ex-post** (po zakończeniu realizacji LSR, na koniec 2023 roku), której celem będzie udokumentowanie uzyskanych wyników i postępów w realizacji celów LSR, w tym końcowych wysokości zaangażowanych środków Budżetu LSR, uzyskanej efektywności, skuteczności i trwałości udzielonej pomocy. Badaniem objęta zostanie również cała działalność LGD.

Badania ewaluacyjne będą każdorazowo wykonywane przez niezależny od LGD podmiot zewnętrzny - usługę zleconą.

Ewaluacja będzie niezbędna do sprawnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR. Wyniki ewaluacji mogą posłużyć m.in. do:

- podjęcia decyzji o konieczności aktualizacji LSR w zakresie np. zmiany lub modyfikacji kryteriów wyboru operacji, zmiany lub modyfikacji procedur oceny i weryfikacji wniosków o dofinansowanie,
- aktualizacji i dostosowaniu terminów ogłaszania naborów,
- zwiększenia aktywności LGD w zakresie dwustronnych działań komunikacyjnych lub sformułowania innych zaleceń w celu poprawy efektywności pracy Biura LGD lub innych ich organów (np. Rady),
- podjęcia decyzji o uwzględnieniu w LSR projektów własnych LGD, w przypadku zagrożenia niezrealizowania założonych wskaźników przed okresami granicznymi wyznaczonymi przez umowę ramową.

Wyniki z monitoringu i częściowo z ewaluacji będą również brane pod uwagę przy opracowywaniu sprawozdania z realizacji LSR składanego Zarządowi Województwa do dnia 31 stycznia każdego roku realizacji LSR, który wynika z zobowiązań zapisów Umowy ramowej.

Proces bieżącego monitoringu oraz ewaluacji będzie realizowany zgodnie z procedurami dokonywania monitoringu i ewaluacji zamieszczonej w Załączniku nr 2 do Lokalnej Strategii Rozwoju, w którym ujęto również kryteria ewaluacyjne.

12 Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Na etapie tworzenia zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy" poddano analizie jej zapisy pod kątem spełniania kryteriów kwalifikujących do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W tym celu Zarząd LGD "Dolina Drwęcy" wystąpił z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (wniosek z dnia 12 października 2015 r.). RDOŚ pismem nr WOO.410.490.2015.AG z dnia 27 października 2015 r. **uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Lokalnej Strategii Rozwoju** w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS) w okresie programowania 2014-2020, obejmującej tereny gmin: Ciechocin, Golub-Dobrzyń, Miasto Golub-Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie, Radomin, Zbójno. W uzasadnieniu organ wskazał, że LSR będzie stanowić instrument realizacji założeń "Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020" poprzez wykorzystanie między innymi środków unijnych, w tym pochodzących z "Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020". Z punktu widzenia organu ochrony środowiska LSR stanowi jedynie uszczegółowienie powyższych dokumentów i ich niewielką modyfikację. Zarówno dla "Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020" jak i "Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020" przeprowadzono już postępowania SOOŚ w trybie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Tym samym RDOŚ nie widzi uzasadnienia dla powielania procedury ocenowej, mając na względzie w szczególności stopień ogólności informacji zawartych w projekcie LSR.

RDOŚ w wydanym uzgodnieniu upominał się o poszanowanie elementów przyrodniczych obszaru przy wyborze projektów w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. **RDOŚ rekomendował uwzględnienie aspektów przyrodniczych przy opracowywaniu kryteriów wyboru**, w tym przede wszystkim: ochrony cennych przyrodniczo siedlisk, obszarów oraz gatunków chronionych i ich siedlisk, terenów charakteryzujących się lokalnie większą różnorodnością biologiczną, obszarów pełniących ważne funkcje ekologiczne, zadrzewień, w tym przydrożnych rosnących w szpalerach. Rekomendację RDOŚ uwzględniono przy projektowaniu kryteriów wyboru operacji w ramach wszystkich celów i przedsięwzięć, w których podejmowane są działania inwestycyjne.

Zarząd LGD "Dolina Drwęcy" wystąpił ponadto z wnioskiem do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy (wniosek z dnia 28 października 2015 r.). **PWIS** pismem nr NNZ.9022.3.623.2015 z dnia 18 listopada 2015 r. również **uzgodnił możliwość odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Lokalnej Strategii Rozwoju** w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS) w okresie programowania 2014-2020 obejmującej teren gmin: Ciechocin, Golub-Dobrzyń, Miasto Golub-Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie, Radomin, Zbójno. Podając w uzasadnieniu iż analizowany dokument LSR dotyczy wyłącznie niewielkich modyfikacji przyjętego już dokumentu uszczegółowienia "Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020" dla którego przeprowadzono postępowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto przedmiotowy dokument strategii nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Załącznik nr 1. Procedura aktualizacji LSR

Plan działania LSR zakłada horyzont czasowy 2016-2023, czyli obejmie łącznie 8 lat. W tym czasie na obszarze LGD "Dolina Drwęcy" mogą zajść zmiany w zakresie sytuacji społecznej, czy gospodarczej, które mogą wymusić zmiany również w zakresie założeń LSR. W takim przypadku koniecznym działaniem będzie aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju.

LGD "Dolina Drwęcy" planuje wykonać działania ewaluacyjne (ewaluacja on-going) na koniec 2017 i 2019 roku (przed datami granicznymi wskazanymi w umowie ramowej). Wyniki przeprowadzonych działań ewaluacyjnych mogą wymusić procesy aktualizacji LSR, odpowiednio w 2018 oraz 2020 roku.

Oprócz wyników działań ewaluacyjnych, czynnikiem inicjacyjnym podjęcia decyzji o procesie aktualizacji LSR mogą być wyniki bieżącego monitoringu wdrażania LSR oraz zebrane opinie od społeczności lokalnej dotyczące wdrażania LSR.

Proces aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju LGD "Dolina Drwęcy"	
ETAP 1	Zebranie wyników ewaluacji on-going / wyników bieżącego monitoringu / opinii lokalnej społeczności Pracownicy Biura LGD zbierają informacje nt. wdrażania LSR - działalność bieżącego monitoringu, raport z działań ewaluacyjnych, informacje i opinie od lokalnego społeczeństwa zbierane podczas zaplanowanych działań komunikacyjnych (spotkania, warsztaty, imprezy promocyjne itp.)
ETAP 2	Podjęcie decyzji o działaniu w zakresie aktualizacji LSR Zarząd jest organem odpowiedzialnym za wdrożenie celów LSR i nadzoruje proces monitoringu i ewaluacji. Zarząd LGD dysponując zgromadzonymi danymi z działań monitoringowych, ewaluacji oraz innych informacji podejmuje decyzję o potrzebie, lub braku potrzeby podjęcia działań aktualizacyjnych.
ETAP 3	Powołanie zespołu roboczego ds. aktualizacji LSR Zespół roboczy ds. aktualizacji LSR zostanie powołany spośród członków Zarządu LGD, członków Rady oraz wszystkich członków LGD oraz pracowników Biura LGD.
ETAP 4	Aktualizacja LSR Zespół roboczy ds. aktualizacji LSR dokonuje analizy zebranych informacji oraz wprowadza niezbędne zmiany w dokumencie LSR, jej załącznikach. Na tym etapie zakłada się również ewentualną pomoc podmiotu zewnętrznego - wykonawcy działań ewaluacyjnych.
ETAP 5	Konsultacje społeczne LSR po aktualizacji jej zapisów Projekt zaktualizowanej LSR i załączników będzie podlegał konsultacjom społecznym - dokument będzie zamieszczony na stronie internetowej LGD oraz będzie dostępny w Biurze LGD. Po zakończeniu procesu konsultacji społecznych, zespół roboczy ds. aktualizacji LSR podejmie decyzje w zakresie uwzględnienia poszczególnych uwag w projekcie aktualizacji LSR.
ETAP 6	Przekazanie projektu aktualizacji LSR do Zarządu Województwa Projekt zaktualizowanej LSR i załączników przekazuje się wraz z niezbędnymi uzasadnieniami do Zarządu Województwa celem uzyskania zgody na wprowadzenie zmian w LSR.
ETAP 7	Zakończenie prac nad aktualizacją LSR Zmiana/aktualizacja dokumentu LSR zostanie zatwierdzona i uchwalona na najbliższym Walnym Zebraniu Członków LGD.

Załącznik nr 2 do LSR - Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu:

1. Organem nadzorującym proces monitoringu i ewaluacji LSR oraz LGD będzie Zarząd Stowarzyszenia LGD "Dolina Drwęcy", który jest odpowiedzialny za prawidłowe wdrożenie założeń i celów lokalnej strategii rozwoju.
2. Odpowiedzialność za bieżący monitoring przez cały okres wdrażania strategii spoczywać będzie na Dyrektorze Biura LGD.
3. Badania ewaluacyjne wraz z wypracowaniem raportu ewaluacyjnego będą wykonywane przez niezależny od LGD podmiot zewnętrzny - usługa wykonywana na zlecenie Zarządu LGD. Ewaluator po wypracowaniu raportu ewaluacyjnego przedstawi również jego wyniki na najbliższym Walnym Zebraniu Członków LGD.
4. Przeprowadzona ewaluacja *on-going* będzie miała na celu wskazanie ewentualnych problemów i być podstawą do wypracowania działań naprawczych.
5. Wypracowaniem działań naprawczych/niezbędnych zmian w dokumencie LSR zajmie się Zespół roboczy ds. aktualizacji LSR, w skład którego wybrane będą osoby z Zarządu LGD, Rady oraz członkowie LGD. Zakłada się również ewentualną pomoc podmiotu wykonującego ewaluację.
6. Propozycje działań naprawczych dotyczących wdrażania LSR lub funkcjonowania LGD wraz ze zmienionymi dokumentami strategicznymi i organizacyjnymi LGD poddane zostaną konsultacjom społecznym.
7. Propozycje zmian dokumentów: LSR, jej załączników oraz inne dokumenty podlegające ocenie na etapie wyboru LSR wraz z niezbędnymi uzasadnieniami będą następnie przekazane do Zarządu Województwa celem uzyskania zgody.
8. Zmiany dokumentów, będące wdrożeniem działań naprawczych, zostaną zatwierdzone na najbliższym Walnym Zebraniu Członków LGD.
9. Wyniki z monitoringu i ewaluacji będą również brane pod uwagę przy opracowywaniu sprawozdania z realizacji LSR składanego Zarządowi Województwa do dnia 31 stycznia każdego roku realizacji LSR, który wynika z zobowiązań zapisów Umowy ramowej (par.5, ust.1, pkt 23 ppkt c).

MONITORING

Zakres działań bieżącego monitoringu:

1. **Monitoring wdrażania celów LSR** - monitoring przyjętych w LSR wskaźników na poziomie produktu i rezultatu, których weryfikacja posłuży sprawdzeniu czy LSR jest prawidłowo wdrażana według przyjętego Planu działania, czy osiągnięto założone kamienie milowe LSR i czy LGD prawidłowo wypełnia założenia umowy ramowej. Podstawą weryfikacji osiąganych wskaźników będą zarówno złożone wnioski o dofinansowanie i oświadczenia z nimi związane jak również ankiety monitorujące beneficjentów składane do LGD po zakończeniu operacji (końcowa weryfikacja wskaźników). Weryfikacja wskaźników będzie wykonywana po zakończonym naborze wniosków o przyznanie pomocy oraz po zakończonym naborze grantobiorców.
2. **Monitoring wydatkowania środków budżetu LSR** - monitoring realizacji budżetu LSR, czyli weryfikacja wydatkowania środków zgodnie z ich przeznaczeniem. Weryfikowane będzie wydatkowanie zarówno środków w ramach realizacji działań beneficjentów LSR jak również działań własnych (projekt współpracy). Monitoring wydatkowania środków będzie przeprowadzany minimum raz na kwartał, a podstawą weryfikacji objęte będą umowy na realizacji operacji w ramach LSR, umowy na realizację grantu, wnioski o płatność oraz ankiety monitorujące.
3. **Monitoring operacyjny** - monitoring bezpośredni operacji realizowanych ze środków budżetu LSR. Planowane są wizje lokalne pracowników Biura LGD w miejscu realizacji operacji jak również bezpośredni kontakt z beneficjentami. Bezpośredni kontakt ma na celu wczesne wykrycie ewentualnych błędów lub problemów Beneficjenta, które mogłyby zagrozić końcowej realizacji operacji, a tym samym wpłynąć negatywnie na realizację celów LSR. Monitoring operacyjny będzie przeprowadzany minimum raz w czasie trwania projektu/operacji.

4. **Monitoring funkcjonowania LGD w zakresie działań komunikacyjnych i aktywizacyjnych** - monitoring podjętych działań komunikacyjnych zgodnie z przyjętym Planem komunikacji, który corocznie jest zatwierdzany przez Zarząd Województwa. Monitoring będzie oparty o wskaźniki produktu i rezultatu przyjęte dla działań komunikacyjnych i aktywizacyjnych. Monitoring będzie przeprowadzany minimum raz na pół roku.
5. **Monitoring budżetu kosztów funkcjonowania i aktywizacji** - weryfikacja wydatkowania środków zgodnie z ich przeznaczeniem dotyczących kosztów funkcjonowania LGD i podjętych działań aktywizacyjnych. Kontrola wysokości wydatków LGD w stosunku do wydatków operacji realizujących cele LSR. Monitoring będzie przeprowadzany minimum raz na kwartał.
6. **Monitoring organów i pracowników LGD** - monitoring wdrażanych procesów i ocena pracy organów i pracowników LGD. Weryfikacji będą podlegać m.in. zaplanowane wskaźniki udzielonego doradztwa, zrealizowanych szkoleń wewnętrznych itp.

EWALUACJA

Oprócz bieżącego monitoringu, niezbędna jest analiza i ocena podejmowanych działań, czemu ma służyć badanie ewaluacyjne. Ocena powinna umożliwić w jak największym stopniu określenie czy LSR jest wdrażania prawidłowo oraz czy sposób funkcjonowania LGD przebiega w sposób gwarantujący wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań i zobowiązań, wynikających przede wszystkim z zapisów umowy ramowej. Ewaluacja ma na celu wskazanie ewentualnych problemów i być podstawą do wypracowania działań/rozwiązań naprawczych. Ewaluacja jest dokonywana przy uwzględnieniu odpowiednich kryteriów i standardów: trafności/adekwatności, efektywności/wydajności, skuteczności, użyteczności i trwałości.

Ewaluacja będzie służyć ustaleniu następujących zmiennych:

1. Poziom rzeczywistej realizacji celów LSR w odniesieniu do założonych wskaźników
2. Poziom rzeczywistej promocji LSR i LGD w środowisku lokalnym
3. Poziom rzeczywistego wpływu LGD na aktywizację środowiska lokalnego
4. Ocena efektywności pracy Biura LGD oraz organów LGD (Rady i Zarządu)

W ramach badania ewaluacyjnego przewiduje się następujące sposoby pomiarów:

1. Badanie dokumentacji zgromadzonej przez pracowników Biura LGD
2. Badania ilościowe i /lub jakościowe z beneficjentami i wnioskodawcami (np. ankiety, wywiady)
3. Wywiady pogłębione z członkami Zarządu, Rady oraz Kierownikiem Biura LGD
4. Inne badania i metody zaproponowane przez wykonawcę badań ewaluacyjnych, zgodne ze zdiagnozowanymi potrzebami w tym zakresie

Przedmiot badania	Wykonawca badania	Sposób pomiaru	Czas i okres dokonywania pomiaru	Ocena/wskaźniki
Elementy wdrażania LSR podlegające ewaluacji				
Cele określone w LSR Wskaźniki	Usługa zewnętrzna (zadanie)	Analiza przeprowadzona na podstawie: 1. CAWI z Beneficjentami	Czas pomiaru: Ewaluacja on-going:	▪ Stopień realizacji wskaźników produktu (każdy badany osobno) ▪ Stopień realizacji wskaźników produktu w ramach finansowania ze środków RPO (każdy badany osobno)

produktu Wskaźniki rezultatu Budżet LSR Procedury i kryteria wyboru operacji Harmonogram ogłaszania konkursów	zlecone) Wraz z udziałem społeczności lokalnej.	i Wnioskodawcami. 2. Wywiad bezpośredni z wnioskodawcami. 3. Dane zebrane z monitoringu: przeprowadzone konkursy, złożone wnioski, podpisane umowy, rozliczone operacje i projekty 4. Wyniki inicjatyw oddolnych zgłoszone przez przedstawicieli sektorów LGD	Koniec 2017 roku (okres od III kw. 2016 -do IV kw. 2017) Koniec 2019 roku (okres od I kw. 2018 do IV kw. 2019) Ewaluacja ex post: Koniec 2023 (okres od III kw. 2016 - IV kw. 2023)	- Stopień wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR - Stopień wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na wsparcie realizacji operacji dedykowanych w LSR grupom defaworyzowanym - Stopień wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na utworzenie miejsc pracy - Stopień realizacji celów i wskaźników rezultatu - Stopień realizacji operacji z zakresu projektu współpracy - Stopień wykorzystania budżetu LSR - Jakość i efektywność stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur - Powszechność i znajomość dokumentu LSR na obszarze LGD - Zgodność harmonogramu ogłaszania konkursów - Stopień zainteresowania poszczególnymi konkursami tematycznymi
Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji				
Pracownicy Biura LGD Organ decyzyjny (Rada) LGD Plan komunikacyjny Promocja LGD Współpraca z innymi LGD	Usługa zewnętrzna (zadanie zlecone) wraz z udziałem społeczności lokalnej.	Analiza na podstawie: 1. Opinia Dyrektora Biura nt. podległego personelu 2. Opinia Zarządu 3. Opinia Komisji Rewizyjnej 4. Badanie ankietowe z wnioskodawcami i beneficjentami (ankiety, CAWI - ankiety on-line) 5. Dane zebrane z monitoringu	Czas pomiaru: Ewaluacja on- going: Koniec 2017 roku (okres od III kw. 2016 -do IV kw. 2017) Koniec 2019 roku (okres od I kw. 2018 do IV kw. 2019) Ewaluacja ex post: Koniec 2023 (okres od III kw. 2016 - IV kw. 2023)	- Efektywność pracy Biura LGD - Ocena pracowników Biura LGD - Jakość udzielonego doradztwa ze strony pracowników Biura - Odsetek wniosków objętych doradztwem w stosunku do liczby złożonych wniosków w ramach ogłoszonych konkursów - Odsetek wniosków objętych doradztwem w stosunku do liczby wniosków, które uzyskały wsparcie - Efektywność pracy Rady LGD - Ocena przebiegu konkursów ogłaszanych przez LGD - Efektywność promocji i działań komunikacyjnych LGD - Efektywność współpracy międzyregionalnej z innymi LGD
Elementy wdrażania LSR podlegające monitorowaniu:				
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena	1. Dane zebrane z przeprowadzonych	Na bieżąco	- monitoring liczby ogłoszonych konkursów - monitoring harmonogramu ogłaszania konkursów

Budżet LSR	własna)	konkursów: złożone wnioski, listy wybranych operacji, podpisane umowy, rozliczone operacje i projekty		▪ monitoring liczby zgłoszonych wniosków w ramach wszystkich konkursów tematycznych ▪ monitoring liczby zgłoszonych wniosków w konkursach dotyczących utworzenia miejsc pracy ▪ monitoring liczby zgłoszonych wniosków w konkursach dotyczących wsparcia grup defaworyzowanych ▪ monitoring zainteresowania ogłaszanymi konkursami ▪ monitoring liczby wniosków wybranych do dofinansowania przez Radę LGD ▪ monitoring liczby i wysokości podpisanych umów o dofinansowanie/umów o przyznanie pomocy/umów o powierzeniu grantów ▪ monitoring stopnia realizacji operacji, w tym stopień wypełnienia postulowanych wskaźników produktu i rezultatu ▪ monitoring stopnia rozliczenia operacji przez beneficjentów
Harmonogram ogłaszania konkursów		2. Rejestr danych 3. Wyniki z ankiet - formularz ankiety monitorującej udostępniony na stronie internetowej LGD 4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego z wnioskodawcami i beneficjentami		
Elementy funkcjonowania LGD podlegające monitorowaniu:				
Plan komunikacji	Zarząd LGD (ocena własna)	1. Rejestr danych - działania komunikacyjne i promocyjne	Na bieżąco	▪ monitoring zainteresowania stroną internetową LGD ▪ monitoring podjętych działań komunikacyjnych LGD, w tym stopień wypełnienia założonych wskaźników w Planie komunikacji ▪ monitoring udzielonego doradztwa przez pracowników Biura LGD w zakresie pomocy przy wypełnianiu wniosku o dofinansowanie oraz wniosków o płatność ▪ monitoring zainteresowania społeczeństwa działaniami szkoleniowymi ▪ monitoring kontaktów z petentami: spotkania bezpośrednie, telefon, korespondencja e-mail lub tradycyjna, ▪ monitoring zorganizowanych i/lub odbytych szkoleń dla Zarządu LGD, pracowników Biura LGD, członków Rady LGD ▪ monitoring posiedzeń Zarządu, WZC ▪ monitoring stopnia wydatkowania kosztów związanych z funkcjonowaniem LGD oraz podjętymi działaniami animacyjnymi
Promocja LGD i LSR		2. Rejestr udzielonego doradztwa		
Usługi doradcze Biura LGD		3. Rejestr kontaktów		
Szkolenia wewnętrzne LGD		4. Rejestr szkoleń		
Budżet kosztów funkcjonowania		5. Rejestr spotkań i obrad organów LGD		
		6. Rejestr wydatków na funkcjonowanie i animację		

Załącznik nr 3. Plan Działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu

Cel ogólny 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Progra m PROW / RPO	Poddziała nie / zakres programu	
	Nazwa wskaźnika	Wart ość z jedno stką miary	% realizacji wskaźnik a narastaj ąco	Planowa ne wsparci e w PLN	Wartoś ć z jednost ką miary	% realizacji wskaźnik a narastaj ąco	Planowa ne wsparci e w PLN	Wartoś ć z jednost ką miary	% realizacji wskaźnik a narastaj ąco	Planowa ne wsparci e w PLN	Razem wartość wskaźnik ów	Razem planowa ne wsparcie w PLN			
Cel szczegółowy 1															
Przedsię wzięcie 1.1.1	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	10 sztuk	56%	500.000	8 sztuk	100%	400.000	0 sztuk	100%	0,00	18 sztuk	900.000	PROW	Realizacja LSR	
Przedsię wzięcie 1.1.2	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	5 sztuk	42%	800.000	6 sztuk	92%	800.000	1 sztuka	100%	200.000	12 sztuk	1.800.00 0	PROW	Realizacja LSR	
Razem cel szczegółowy 1				1.300.0 00			1.200.0 00			200.000		2.700.00 0			
Cel szczegółowy 2															
Przedsię wzięcie 1.2.1	Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczośc i	0 sztuk	0%	0,00	1 sztuka	100%	400.000	0 sztuk	100%	0,00	1 sztuka	400.000	RPO	Realizacja LSR	
	Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczośc i	0 sztuk	0%		3 sztuki	100%		0 sztuk	100%		3 sztuki				
Razem cel szczegółowy 2				0,00			400.000			0,00					
Razem cel ogólny 1				1.300.0 00			1.600.0 00			200.000			3.100.00 0		

Razem realizacja LSR	14.360.000	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW	50%	% budżetu poddziałania Realizacja LSR PROW

Cel ogólny 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Progra m PROW / RPO	Poddzi ała nie / zakres progra mu
	Nazwa wskaźnika	Warto ść z jednos tką miary	% realiza cji wskaź nika narast ająco	Planowan e wsparcie w PLN	Warto ść z jednos tką miary	% realizacj i wskaźni ka narastaj ąco	Planowa ne wsparci e w PLN	Wartość z jednostk ą miary	% realizacj i wskaźni ka narastaj ąco	Plano wane wspar cie w PLN	Razem wartość wskaźni ków	Razem planowan e wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1														
Przedsięwzięcie 2.1.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	360 osób	100%	2.560.000	0 osób	100%	0,00	0 osób	100%	0,00	360 osób	2.560.000	RPO	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1				2.560.000			0,00			0,00		2.560.000		
Razem cel ogólny 2				2.560.000			0,00			0,00		2.560.000		

Cel ogólny 3	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Progra m PROW / RPO	Poddziała nie / zakres programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1														
Przedsięwzięcie 3.1.1	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	4 sztuki	100%	1.092.860	0 sztuk	100%	0,00	0 sztuk	100%	0,00	4 sztuki	1.092.860	PROW	Realizacja LSR
	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	4 sztuki	100%		0 sztuk	100%		0 sztuk	100%		4 sztuki			
	Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	0,30 km	100%		0,00 km	100%		0,00 km	100%		0,30 km			
Przedsięwzięcie 3.1.2	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	0 sztuk	0%	0,00	7 sztuk	100%	150.000	0 sztuk	100%	0,00	7 sztuk	150.000	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie	Liczba zrealizowanych	2 sztuki	100%	90.000	0 sztuk	100%	0,00	0 sztuk	100%	0,00	2 sztuki	90.000	PROW	Współpraca

cie 3.1.3	projektów współpracy													
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	9 sztuk	100%		0 sztuk	100%		0 sztuk	100%		9 sztuk			
Razem cel szczegółowy 1				1.182.8 60			150.000			0,00		1.332.8 60		
Cel szczegółowy 2														
Przedsię wzięcie 3.2.1	Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	5 sztuk	62,50%	1.092.8 55	3 sztuki	100%	364.285	0 sztuk	100%	0,00	8 sztuk	1.457.1 40	PROW	Realizacja LSR
	Długość wybudowanych i przebudowanych dróg gminnych	3,5 km	78%		1 km	100%		0 km	100%		4,5 km		PROW	Realizacja LSR
Przedsię wzięcie 3.2.2	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	9 sztuk	69%	3.000.0 00	3 sztuki	92%	2.700.0 00	1 sztuka	100%	300.000	13 sztuk	6.000.0 00	RPO	Realizacja LSR
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	3,42 ha	84%		0,57 ha	98%		0,10 ha	100%		4,09 ha			
	Długość przebudowanych dróg gminnych	0,81 km	100%		0 km	100%		0 km	100%		0,81 km			
Razem cel szczegółowy 2				4.092.8 55			3.064.2 85			300.000		7.457.1 40		
Razem cel ogólny 3				5.275.7 15			3.214.2 85			300.000		8.790.0 00		

Załącznik nr 4. Budżet LSR

Tabela 1. Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań.

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)				
	PROW	RPO		Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR		
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	5.400.000	2.560.000	6.400.000	X	14.360.000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	90.000	X	X	X	90.000
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	X	X	X	1.124.500	1.124.500
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	X	X	X	1.125.500	1.125.500
Razem	5.490.000	2.560.000	6.400.000	2.250.000	16.700.000

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 6 "Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR" do Regulaminu naboru na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Tabela 2. Plan finansowy poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	Razem
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	1.813.455	1.036.545	X	2.850.000
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1.622.565	X	927.435	2.550.000
Razem	3.436.020	1.036.545	927.435	5.400.000

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 6 "Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR" do Regulaminu naboru na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Załącznik nr 5 LSR - PLAN KOMUNIKACJI

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu
2016				
II poł. 2016	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - zaproszenia e-mail do organizacji pozarządowych - wydarzenie / impreza promocyjna - ulotki i broszury informacyjne - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
II poł. 2016	Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania	Kampania informacyjna nt. ogłoszonego konkursu/konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST Ogłoszenia dotyczą zarówno konkursu jak również harmonogramu spotkań szkoleniowych w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej
II poł. 2016	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	Spotkania szkoleniowe dot. ogłoszonych konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania szkoleniowe w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych - prezentacje pracowników Biura LGD
II poł. 2016	Aktywizacja przedstawicieli grup wykluczonych i defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy poprzez wsparcie w procesie pozyskiwania dotacji	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- grupy defaworyzowane oraz osoby zagrożone wykluczeniem społecznym	- ulotki i broszury rozdawane w siedzibach instytucji: Powiatowy Urząd Pracy, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej i inne ośrodki i instytucje związane z usługami

	oraz zachętę do udziału w projektach grantowych			społecznymi, ODR - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania dla grup defaworyzowanych w gminach
II poł. 2016	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości świadczonej przez LGD pomocy na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy	- wnioskodawcy oraz beneficjenci pomocy na różnych etapach realizacji operacji w ramach LSR	- ankiety elektroniczne rozsyłane do wnioskodawców - ankiety w wersji papierowej dla osób, które nie korzystają/nie posiadają poczty email
2017				
I poł. 2017	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD z elementami warsztatów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania informacyjne w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
I poł. 2017	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - konferencja - ulotki i broszury informacyjne (w tym w zakresie zintegrowanego rozwoju branży turystycznej oraz walki z bezrobociem, ubóstwem i wykluczeniem społecznym)
I poł. 2017	Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania	Kampania informacyjna nt. ogłoszonego konkursu/konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST Ogłoszenia dotyczą zarówno konkursu jak również harmonogramu spotkań szkoleniowych w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej

I poł. 2017	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	Spotkania szkoleniowe dot. ogłoszonych konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania szkoleniowe w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych - prezentacje pracowników Biura LGD
I poł. 2017	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - zaproszenia e-mail do organizacji pozarządowych - wydarzenie / impreza promocyjna - ulotki i broszury informacyjne - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
II poł. 2017	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - zaproszenia e-mail do organizacji pozarządowych - wydarzenie / impreza promocyjna - ulotki i broszury informacyjne - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
II poł. 2017	Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania	Kampania informacyjna nt. ogłoszonego konkursu/konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST Ogłoszenia dotyczą zarówno konkursu jak również harmonogramu spotkań szkoleniowych w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej
II	Zapewnienie informacji dla potencjalnych	Spotkania szkoleniowe	- wszyscy potencjalni	- ogłoszenia w siedzibach JST

poł. 2017	wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	dot. ogłoszonych konkursów	wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania szkoleniowe w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych - prezentacje pracowników Biura LGD
II poł. 2017	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości świadczonej przez LGD pomocy na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy	- wnioskodawcy oraz beneficjenci pomocy na różnych etapach realizacji operacji w ramach LSR	- ankiety elektroniczne rozsyłane do wnioskodawców - ankiety w wersji papierowej dla osób, które nie korzystają/nie posiadają poczty email
2018				
I poł. 2018	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD z elementami warsztatów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania informacyjne w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
I poł. 2018	Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania	Kampania informacyjna nt. ogłoszonego konkursu/konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST Ogłoszenia dotyczą zarówno konkursu jak również harmonogramu spotkań szkoleniowych w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej
I poł. 2018	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych	Spotkania szkoleniowe dot. ogłoszonych konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania szkoleniowe w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup

	operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR		przedstawiciele grup defaworyzowanych	defaworyzowanych - prezentacje pracowników Biura LGD
I poł. 2018	Poinformowanie ogółu społeczeństwa o rezultatach wdrażania LSR na lata 2014-2020, w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników, wyniki bieżącego monitoringu i działań ewaluacyjnych oraz Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR	Kampania informacyjna nt. stanu realizacji LSR, w tym o stopniu osiągniętych wskaźników, wynikach działań ewaluacyjnych	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - zaproszenia e-mail do organizacji pozarządowych - wydarzenie / impreza promocyjna - ulotki i broszury informacyjne - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
II poł. 2018	Poinformowanie ogółu społeczeństwa o rezultatach wdrażania LSR na lata 2014-2020, w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników, wyniki bieżącego monitoringu i działań ewaluacyjnych oraz Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR	Kampania informacyjna nt. stanu realizacji LSR, w tym o stopniu osiągniętych wskaźników, wynikach działań ewaluacyjnych	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - zaproszenia e-mail do organizacji pozarządowych - wydarzenie / impreza promocyjna - ulotki i broszury informacyjne - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
II poł. 2018	Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania	Kampania informacyjna nt. ogłoszonego konkursu/konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST Ogłoszenia dotyczą zarówno konkursu jak również harmonogramu spotkań szkoleniowych w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej
II poł.	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach	Spotkania szkoleniowe dot. ogłoszonych	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST

2018	interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	konkursów	przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- spotkania szkoleniowe w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych - prezentacje pracowników Biura LGD
II poł. 2018	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości świadczonej przez LGD pomocy na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy	- wnioskodawcy oraz beneficjenci pomocy na różnych etapach realizacji operacji w ramach LSR	- ankiety elektroniczne rozsyłane do wnioskodawców - ankiety w wersji papierowej dla osób, które nie korzystają/nie posiadają poczty email
2019				
I poł. 2019	Aktywizacja przedstawicieli grup wykluczonych i defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy poprzez wsparcie w procesie pozyskiwania dotacji oraz zachętę do udziału w projektach grantowych	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- grupy defaworyzowane oraz osoby zagrożone wykluczeniem społecznym	- ulotki i broszury rozdawane w siedzibach instytucji: Powiatowy Urząd Pracy, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej i inne ośrodki i instytucje związane z usługami społecznymi, ODR - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania dla grup defaworyzowanych w gminach
I poł. 2019	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD z elementami warsztatów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania informacyjne w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
I poł. 2019	Poinformowanie ogółu społeczeństwa o rezultatach wdrażania LSR na lata 2014-2020, w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników, wyniki bieżącego monitoringu i działań ewaluacyjnych	Kampania informacyjna nt. głównych efektów realizacji LSR, w tym o stopniu osiągniętych wskaźników, wynikach	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenie w prasie lokalnej - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - konferencje w poszczególnych gminach - prezentacje pracowników Biura LGD/

		działań ewaluacyjnych		Zarządu LGD, w tym prezentacja dobrych praktyk projektowych z obszaru LGD
I poł. 2019	Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania	Kampania informacyjna nt. ogłoszonego konkursu/konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST Ogłoszenia dotyczą zarówno konkursu jak również harmonogramu spotkań szkoleniowych w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej
I poł. 2019	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	Spotkania szkoleniowe dot. ogłoszonych konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania szkoleniowe w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych - prezentacje pracowników Biura LGD
II poł. 2019	Poinformowanie ogółu społeczeństwa o rezultatach wdrażania LSR na lata 2014-2020, w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników, wyniki bieżącego monitoringu i działań ewaluacyjnych oraz Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach i zasadach przyznawania dofinansowania, promocja LSR	Kampania informacyjna nt. stanu realizacji LSR, w tym o stopniu osiągniętych wskaźników, wynikach działań ewaluacyjnych	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - zaproszenia e-mail do organizacji pozarządowych - wydarzenie / impreza promocyjna - ulotki i broszury informacyjne - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych
II poł. 2019	Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania	Kampania informacyjna nt. ogłoszonego konkursu/konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST Ogłoszenia dotyczą zarówno konkursu jak również harmonogramu spotkań szkoleniowych w zakresie przygotowania

			defaworyzowanych	dokumentacji aplikacyjnej
II poł. 2019	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	Spotkania szkoleniowe dot. ogłoszonych konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania szkoleniowe w 3 gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych - prezentacje pracowników Biura LGD
II poł. 2019	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości świadczonej przez LGD pomocy na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy	- wnioskodawcy oraz beneficjenci pomocy na różnych etapach realizacji operacji w ramach LSR	- ankiety elektroniczne rozsyłane do wnioskodawców - ankiety w wersji papierowej dla osób, które nie korzystają/nie posiadają poczty email
2020				
I poł. 2020	Aktywizacja przedstawicieli grup wykluczonych i defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy poprzez wsparcie w procesie pozyskiwania dotacji oraz zachętę do udziału w projektach grantowych	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- grupy defaworyzowane oraz osoby zagrożone wykluceniem społecznym	- ulotki i broszury rozdawane w siedzibach instytucji: Powiatowy Urząd Pracy, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej i inne ośrodki i instytucje związane z usługami społecznymi, ODR - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - spotkania dla grup defaworyzowanych w gminach
I poł. 2020	Przekazanie informacji o ogłoszeniu konkursu/konkursów tematycznych na wybór operacji do dofinansowania	Kampania informacyjna nt. ogłoszonego konkursu/konkursów	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia w lokalnej prasie - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST Ogłoszenia dotyczą zarówno konkursu jak również harmonogramu spotkań szkoleniowych w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej
I poł. 2020	Zapewnienie informacji dla potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach	Spotkania szkoleniowe dot. ogłoszonych	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym	- ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST

	interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD, w tym również o kategoriach preferowanych operacji w największym stopniu realizujących założenia LSR	konkursów	przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- spotkania szkoleniowe w gminach - broszura informacyjna - zaproszenia na konsultacje dla grup defaworyzowanych - prezentacje pracowników Biura LGD
II poł. 2020	Poinformowanie ogółu społeczeństwa o rezultatach wdrażania LSR na lata 2014-2020, w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników, wyniki bieżącego monitoringu i działań ewaluacyjnych	Kampania informacyjna nt. głównych efektów realizacji LSR, w tym o stopniu osiągniętych wskaźników, wynikach działań ewaluacyjnych	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa)	- ogłoszenie w prasie lokalnej - ogłoszenia w siedzibach JST - ogłoszenie na stronie www LGD i JST - konferencje w poszczególnych gminach - prezentacje pracowników Biura LGD/ Zarządu LGD
II poł. 2020	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy - badanie pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości świadczonej przez LGD pomocy na etapie przygotowywania i realizacji wniosków o przyznanie pomocy	- wnioskodawcy oraz beneficjenci pomocy na różnych etapach realizacji operacji w ramach LSR	- ankiety elektroniczne rozsyłane do wnioskodawców - ankiety w wersji papierowej dla osób, które nie korzystają/nie posiadają poczty email
Cały okres wdrażania				
Cały okres wdrażania LSR	Wsparcie beneficjentów w procesie pozyskiwania środków z budżetu LSR poprzez profesjonalną informację i indywidualne doradztwo	Bezpośrednie spotkanie w Biurze LGD	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa) ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym - wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, - wnioskodawcy oraz beneficjenci pomocy	- informacja na stronie www LGD i JST oraz w siedzibach o możliwości konsultacji i doradztwa - informacja wywieszona w PUP oraz jednostkach pomocy społecznej poszczególnych gmin, ODR - ankieta monitorująca zamieszczona na stronie internetowej LGD - pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD

Cały okres wdrażania LSR	Budowanie pozytywnego wizerunku LGD i LSR oraz promocja dobrych praktyk w zakresie operacji wdrażanych w ramach LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD (ogół społeczeństwa) ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym - wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w tym przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe i pozostali mieszkańcy obszaru, - wnioskodawcy oraz beneficjenci pomocy	- wyjazdy studyjne dla mieszkańców - imprezy targowe lub inne imprezy krajowe w których będzie uczestniczyła LGD - wydawnictwa i publikacje sfinansowane przez LGD - inne przedsięwzięcia promocyjne organizowane przez LGD (gadżety promocyjne rozdawane przy okazji działań komunikacyjnych)
--------------------------	---	--	--	---

Budżet Planu komunikacyjnego LSR na lata 2016-2023

Rok	Planowana kwota wydatków na działania komunikacyjne
2016-2018	635.500 zł
2019-2021	390.000 zł
2022-2023	100.000 zł
RAZEM	1.125.500,00 zł